

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

Živelní pohromy v současné ruské a české publicistice

Lexikálně-syntaktická analýza

Magisterská diplomová práce

VYPRACOVALA: Kateřina Neumannová

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. PhDr. Helena Flídrová, CSc.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Olomouci, 16. 4. 2011

podpis

Děkuji prof. PhDr. Heleně Flídrové, CSc., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní magisterské práce poskytla.

OBSAH

ÚVOD	5
1. Obecná charakteristika publicistických textů	6
1.1 Zpráva	8
1.2 Reportáž	9
2. Lexikální charakteristika publicistických textů	10
3. Charakteristika textů z hlediska syntaxe	15
3.1 Typy vět podle modality (коммуникативные типы предложений)	16
3.2 Věty jednočlenné (односоставные предложения)	17
3.3 Věty dvojčlenné (двусоставные предложения)	20
3.4 ZÁKLADNÍ VĚTNÉ ČLENY	21
3.4.1 Přísudek (сказуемое).....	21
3.4.2 Podmět (подлежащее)	24
3.5 ROZVÍJEJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY	27
3.5.1 Subjektové určení (субъектное дополнение)	27
3.5.2 Předmět (дополнение)	29
3.5.3 Přívlastek (определение)	38
3.5.4 Přístavek (приложение)	44
3.5.5 Příslowečné určení (обстоятельство)	46
3.5.6 Doplněk (дуплексив)	52
3.6 Souvětí (сложные предложения)	53
3.6.1 Souvětí souřadné.....	53
3.6.2 Souvětí podřadné	55
3.7 Vsuvky (вводные выражения)	61
4. Závěr	66
Резюме.....	69
Anotace	79
Bibliografie	80
Excerptované prameny.....	82
Příloha.....	105

ÚVOD

V posledních letech narůstá v masmédiích počet zpráv o nejrůznějších živelních pohromách, které mají každoročně za následek nejen velké materiální škody, ale i ztráty na lidských životech. To byl pro nás také jeden z hlavních důvodů, proč jsme se rozhodli publicistické texty o přírodních katastrofách blíže prozkoumat z lexikálně-syntaktického hlediska, a to v rusko-českém porovnávacím pohledu. Podle našeho názoru totiž zprávy o těchto událostech představují zajímavý jazykový materiál, který si zasluhuje pozornost. Navíc se téměř nevyskytují podobné porovnávací práce z ruské a české publicistiky, kromě práce J. Pilátové – *Krátká zpráva v současné ruské a české publicistice. Jazyk a text* (2009), ve které se autorka zabývá lingvisticko-stylistickou analýzou ruského a českého žánru krátké zprávy, tematicky ho ale nijak nevymezuje.

Předkládaná diplomová práce navazuje na bakalářskou práci *Jazyková charakteristika textů o přírodních katastrofách v současné ruské a české publicistice* (obhájeno 2009), zabývající se lexikálně-morfologickou analýzou těchto textů. Cílem této práce je poskytnout nejen obecnou stylistickou charakteristiku a podrobnější (oproti bakalářské práci) lexikální rozbor excerpovaného materiálu, ale zejména syntaktickou analýzu ruského a českého materiálu, který je tvořen 150 ruskými a 150 českými texty zpráv z denního tisku i internetu (např. MF Dnes, Lidové noviny, iDNES.cz; Известия, Аргументы и факты, lenta.ru). Při zkoumání textů o živelních pohromách využíváme popisné a komparativní metody, tj. všímáme si shodných a rozdílných jevů v ruském a českém materiálu, které lze využít také při praktickém překladu. Teoretickým podkladem pro výzkum sloužily současné gramatiky a stylistiky, odborné lingvistické práce a výkladové slovníky.

Tato diplomová práce se skládá ze tří kapitol. V první kapitole se věnujeme základním znakům publicistického stylu z hlediska stylistického. Ve druhé kapitole se zabýváme slovní zásobou našich textů a upozorňujeme na zajímavé lexikální rozdíly mezi ruštinou a češtinou. Ve třetí, nejobsáhlejší, kapitole si všímáme syntaktické charakteristiky zkoumaných textů, tj. zkoumáme typy vět podle modality, věty jednočlenné a dvojčlenné, věty jednoduché a souvětí, větné členy a vsuvky. V příloze uvádíme slovníček na téma *Živelní pohromy*, který byl sestaven na základě zkoumaného materiálu a oproti bakalářské práci rozšířen přibližně o 50 %.

1. Obecná charakteristika publicistických textů

Publicistické texty, tedy texty zprostředkované hromadnými sdělovacími prostředky (novinami, časopisy, internetem), jsou velmi rozmanité. Prolínají se v nich totiž dvě tendence: 1. tendence ke standardizaci jazyka (klišé, stereotypy), která je vlastní odbornému a administrativnímu stylu; 2. tendence k expresivnosti (hovorové výrazy, metafory, přirovnání), která je naopak charakteristická pro hovorový a umělecký styl (podle J. Pilátová, 2008).

Styl publicistických textů je i značně proměnlivý, stále se vyvíjí a odráží proměny ve společnosti. Informuje o nových a aktuálních událostech, zároveň se však snaží adresáta zaujmout, přesvědčit, ovlivnit (J. Chloupek a kol., 1991). Na základě toho, zda převažuje snaha informovat nebo působit, se vyčleňují tři dílčí funkční styly (podle M. Čechová a kol., 2003): 1. **zpravodajský styl** (zpráva, noticka, referát, oznámení, komuniké, reportáž), 2. **analytický styl** (úvodník, komentář, recenze, interview, proslov, glosa aj.), 3. **beletristický styl** (fejton, sloupek, črta, beletrizovaná reportáž).

Hlavní funkcí útvarů zpravodajského stylu je podání nových informací, proto se v nich nejvíce uplatňuje slohový postup informační, který spočívá v konstatování faktů. Pro texty analytického stylu je charakteristický větší podíl funkce persvazivní (ve srovnání se zpravodajským stylem), útvary tohoto stylu obsahují analýzu a hodnocení informací. Styl beletristický kromě funkce informativní a ovlivňovací plní také funkci estetickou, tíhne ke slohovému postupu vyprávěcímu nebo popisnému. (M. Čechová a kol., 2003)

Součástí každého publicistického textu jsou také výrazné titulky, podtitulky, zvýrazněné první odstavce či mezititulky. Titulky a podtitulky se snaží zaujmout čtenáře nebo podat výstižnou informaci o tom, co se stalo:

В Пакистане паводком смыто несколько деревень

Чили будет трясти еще как минимум неделю

По Японии ударил океан

"Специальный репортаж": в плену у вулкана

Торнадо в Чíně забilo čtrnáct lidí

16:53 – okamžik zkázy s podtitulky *Až statisíce mrtvých po zemětřesení na Haiti. Třímilionové město Port-au-Prince je v troskách. Zřítíl se parlament, prezidentský palác, školy i nemocnice. Češi na místě jsou zřejmě v pořádku.*

Zvýrazněný první odstavec obsahuje resumé následujícího textu, sděluje obecné informace, které jsou v dalším textu blíže rozvedeny. V textu je zdůrazněn tučným písmem, kurzívou nebo odlišnou barvou.

Příklad:

Растет число жертв землетрясения в Чили. По последним данным, погибли более 80 человек. В то же время на всем западном побережье Латинской Америки объявлена угроза цунами. Большую волну ждут также в Японии, США и на Сахалине. Подробности в материале корреспондента радио "Вести ФМ" Яны Мельниковой.

Prudká vichřice, která v sobotu udeřila na nejzápadnější část Evropy, si již vyžádala dva lidské životy. Kontinent sice zasáhla s poněkud menší intenzitou, než se čekalo, ale v Portugalsku, Španělsku i Francii trvá pohotovost. Portugalsko zasáhl víchr o rychlosti až 140 kilometrů v hodině.

Podle M. Čechové a kol. (2003) narůstá v současné publicistice (především zpravodajské) uplatňování přímé řeči. To potvrzuje i náš excerpovaný materiál, ve kterém se přímá řeč zainteresovaných osob (přímých svědků, členů integrovaného záchranného systému, odborníků atd.) objevovala velmi často, přítomna byla téměř v každém textu (v některých případech se vyskytovala i více než jednou), mnohdy se také skládala i z několika vět. Kromě přímé řeči byla v našich textech zastoupena rovněž řeč nepřímá, s tou jsme se však setkávali mnohem méně. (viz také specificky publicistické parenteze, str. 63)

- **přímá řeč**

Нора Лавелль, английская туристка: *«Мой друг пытался защитить меня. Но потом, все, что я помню, — это безумный страх. Меня оторвало от земли, я ничего не понимала. Постепенно волна стала стихать, в противном случае я не говорила бы сейчас с вами. Я очень напугана».*

„Je to katastrofa nepředstavitelného rozsahu. Přihlížíme tomu, jak město mizí, aniž proti tomu můžeme něco podniknout,“ prohlásil prezident sicilské provincie Raffaele Lombardo.

- **nepřímá řeč**

Мигель Семинарио заявил в интервью каналу Channel 1, что в некоторых домах потрескались стены, но ничего более серьезного не произошло.

Mluvčí kanadského námořnictva Ken Allen podle agentury Reuters sdělil, že sopka vysoká 1 200 metrů chrlí lávu a sopečný popel do výše několika set metrů.

Náš excerpovaný materiál tvoří zprávy (přibližně 93 % excerpovaného materiálu) a reportáže (přibližně 7 %), proto se podrobněji zaměříme jen na tyto dva útvary, jež oba patří do stylu zpravodajského.

1.1 Zpráva

Zpráva podává stručnou a výstižnou informaci o události, která proběhla nebo právě probíhá (*co se stalo, kdy, kde* a jaké to mělo *následky*). Její struktura odpovídá tzv. schématu obrácené pyramidy (S. Schneiderová, 2008). První části textu obsahují nové informace, za nimi pak následuje jejich konkretizace. Většinou neobsahuje hodnotící nebo komentující poznámky. To však neplatí v případě rozšířené zprávy, která má v novinách charakter článku (J. Chaloupek a kol., 1991), ta už totiž přejímá některé znaky analytického stylu. Přesto každá zpráva, jednoduchá (33 % našeho materiálu) i rozšířená (60 %), obsahuje odkaz na konkrétní zdroj informace (tj. uvádí agenturu, která událost zaznamenala a dále ji šíří), čímž dodává textu na důvěryhodnosti (odkaz na zdroj informace viz také str. 63):

передает агентство Reuters, согласно источнику, сообщает пресс-служба Министерства чрезвычайных ситуаций КР, сообщает РИА Новости со ссылкой на МЧС Казахстана

informovala dnes agentura DPA, uvedla agentura Reuters, podle americké geologické služby, oznámila agentura AP s odvoláním na oficiální zdroje

1.2 Reportáž

Hlavní funkcí reportáže je informovat adresáta tak, jako u ostatních zpravodajských útvarů, přesto svým stylem zasahuje i do analytického, popřípadě beletristického stylu (beletrizovaná reportáž). Reportáž je živým líčením skutečné události, které je autor očitým svědkem, informační slohový postup se tu prolíná s postupem popisným. Jejím cílem je názorná představa o prostředí a skutečnosti. Autor hodnotí a posuzuje fakta. (podle M. Čechová a kol., 2003)

Příklad:

Океан поднялся, и вся копившаяся в его недрах энергия тоже поднялась вместе с водой, ставшей вдруг черной, и этот грязный вал, издавна показавшийся нестрашным, пришел на берега двух континентов и множества островов. И не отхлынул затем, как бывает с волной, а сделав свою сокрушительную работу, тихо стек в реки и болота.

Zdejší zemětřesení nebyla žádná selanka. Překvapuje mě, jak statečně nese následky majitelka našeho hotelu.

Frank měl na rozdíl od jiných štěstí. Vrátil se do města, ve zřícených zbytcích domu uviděl nejprve ženinu ruku a pak zaslechl, jak ho volá. Podařilo se mu ji živou vyprostit.

2. Lexikální charakteristika publicistických textů

Slovní zásoba publicistického stylu je velmi různorodá a hraje významnou roli v rozvoji a obohacování spisovného jazyka (Valgina, Rozental', Fomina, 1987). To potvrzuje i náš excerpovaný materiál, který obsahuje nejen slova neutrální a termíny, ale stejně tak i slova expresivní a hovorová. Vedle původní české a ruské slovní zásoby se objevují také slova přejatá, zejména internacionalizmy. Některá rozsáhlejší spojení jsou nahrazována zkratkami a zkratkovými slovy. Pro ozvláštnění textu se používají i prvky stylu uměleckého – personifikace, přirovnání, metafory, opakování slov apod.

Za **neutrální** jsou považována slova spisovná, frekventovaná, stylově a dobově nezabarvená a neexpresivní (M. Čechová a kol., 2003):

человек, поле, дом, место, год, четверг, говорить, произойти, сегодня, здание, область, часть...

město, lidé, voda, domy, strom, den, auto, počet, deník, silnice, most, sobota, kamení, dopoledne, pět...

Termíny jsou odborné názvy určitého vědního nebo praktického oboru lidské činnosti, zpravidla jsou jednoznačné a na kontextu nezávislé (B. Poštolková a kol., 1983). V našem excerpovaném materiálu se objevovala terminologie především z oblasti meteorologie (*буря, циклон, ветер, осадки; hurikán, tropická bouře, tlaková níže, meteorolog*), hydrologie (*наводнение, волна, паводок, цунами; přívalová vlna, záplavy, oceán, ústí řeky*), geologie (*оползень, лава, вулкан, кратер; zemská deska, sesuvy půdy, magma, geolog*) a seizmologie (*магнитуда, сейсмолог, землетрясение; Richteroва škála, epicentrum, následné otřesy, seizmograf*).

Expresivní slova, tj. slova s kladným nebo negativním příznakem (Příruční mluvnice češtiny, 1995) a **slova hovorová** – běžně užívaná v mluvené řeči (L. V. Kopeckij, 1974) dodávají textům na poutavosti a dramatičnosti:

Крупный пожар бушует в национальном парке; огромное число жертв; океан вдруг тихо выплеснулся; цепляться за свою жизнь; они заранее почувяли опасность; ливневые дожди могут нахлынуть и на столицу; в горах разыгралась снежная буря; отсчитывать зеленые; с упорством маньяков; это настоящее везение;...

A my stojíme, jak jsme vylezli z postelí: ve *spodárech*, někdo v triku a bosý. „Těší mě, že se na tak malou vesnici nikdo *nevykašlal*,“ řekl starosta. *Řádění* vichru; byla

zdevastována řada mostů a domů; horečnatě se snažit; přestěhovat kousek na jih, šokovat; drammatizovat situaci; decimovat;...

Slova **přejatá** (slova cizího původu) a **internacionalizmy** – mezinárodní pojmy, které se vyskytují minimálně ve třech nepříbuzných jazycích (Kopeckij, 1974), v našem materiálu jsme se setkali se slovy přejatými:

z latiny

администрация, акватория, вулкан, губернатор, инструкция, координаты, провинция, радиус, реанимация, респиратор, руины, эвакуировать, эксперт,...
ceremoniál, distribuce, evakuace, extrém, frekventovaný, kontinent, prefektura, provincie, region, ruiny, teritorium, vulkán,...

z francouzštiny

бюро, гектар, департамент, десант, кампания, компания, район, сюрприз, фиксировать, фланг, эстакада,...
aliance, departement, hektar, humanitární organizace, kampaň, kanton, mobilizovat, premiér, šéf,...

z řečtiny

аномалия, атмосфера, зона, катастрофа, катаклизм, кратер, механизм, период, прогноз, холера, центр,...
anomálie, atmosféra, cyklon, epidemie, kataklyzma, katastrofa, magma, metropole, panika,...

z němčiny

трасса, штаб, штат; priorita

z japonštiny

цунами; сипати, tsunami (přes angličtinu)

z angličtiny

блокада, офис, пикник, экспресс; briefing

z holandštiny

дамба, шторм

z italštiny

лава, малярия; bomba, láva, malárie

ze španělštiny

торнадо; junta, tornádo

Zkratky urychlují komunikaci, v publicistice se však většinou užívají jen běžné **zkratky a zkratková slova**, aby text neztrácel na srozumitelnosti:

СМИ (средства массовой информации), *ЧП* (чрезвычайное положение), *РИА* (Российское информационное агентство), *Минздрав* (Министерство здравоохранения),...

OSN (Organizace spojených národů), *ČTK* (Česká tisková kancelář), agentura *AP* (The Associated Press), *GFZ* (Geologické výzkumné centrum),...

Prvky uměleckého funkčního stylu dodávají publicistickým textům na působivosti a zajímavosti. Využívají se například:

personifikace, tj. spojení neživého činitele děje s činností příznačnou pro živé tvory (M. Čechová a kol., 2003):

На Гавайских островах *проснулся вулкан* Килауэа. *Число* утенных жертв *перешагнуло* рубеж в 15 тысяч человек. *Весь урожай погиб*. *Вода* вскоре не просто *ушла*, она отступила метров на сто, а где-то - и еще больше.

„*Myslela jsem, že země zešílela.*“ *Když se země „uklidnila“, pokoušeli se holýma rukama tahat z trosek své blízké.* *Ve městě vládne chaos.* *Probuzená sopka v Chile vyhání tisíce lidí.*

přírovnání a metafora – pojmenování na základě vnější podobnosti (J. Chloupek a kol., 1991):

Уровень воды в реках Сицзян и Бэйцзян, которые являются главными *водными артериями* провинции Гуандун, достиг критической точки. Двое из них были откопаны из *снежного плена* сегодня. Петрополис был практически *стерт с лица земли*. Сильные паводки *отрезали от внешнего мира* около 4 тысяч человек. Одна из улиц Зольдена оказалась *погребена под слоем снега*. Четверть населения *осталась без крыши над головой*. Град выпал размером с *голубиное яйцо*.

Hladký byl průběh vlny na řadě míst také proto, že úřady zajistily evakuaci osob z ohrožených oblastí. Zdejší zemětřesení nebyla *žádná selanka*. Pohroma přišla *jako blesk z čistého nebe*. Dát *střechu nad hlavou* těm, kdo přišli o svou vlastní. Živel paralyzoval i jednu z *dopravních tepen* v Evropě. Hory se ponoří do *bílé tmy*. Z louisianské metropole se proto stalo *město duchů*.

ironie – užití slova v opačném významu, v našich textech byla většinou vydělena uvozovkami (Havránek, Jedlička, 1986):

Резкое похолодание и осадки "*радуют*" также и жителей США.

Жители штата Колорадо могли "*насладиться*" сильным градом.

opakování slov

Obnova bude stát *mnohem, mnohem* více.

Plus stovky raněných. *Plus* několik pohřešovaných.

V publicistických textech (zvláště v ruštině) je také typické použití **verbonominálních spojení** (místo plnovýznamového slovesa), která se skládají z formálního slovesa a abstraktního substantiva (J. Gregor, 2008):

вести перебрроску (*перебрасывать*), вести работу (*работать*), делать выводы (*выводить*), оказывать помощь (*помогать*), принимать решение (*решать*), принимать участие (*участвовать*), проводить эвакуацию (*эвакуировать*), стать причиной (*причинить*), унести жизни (*убить*),...

бýt příčinou (*způsobit*), *mít k dispozici* (*disponovat*), *najít smrt / přijít o život* (*zemřít*), *poskytnout pomoc* (*помoci*),...

Z hlediska slovní zásoby jsou rovněž zajímavé ruské ekvivalenty pro české výrazy **bouře** a **bouřka**, které Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2005) definuje jako „*atmosférický jev provázený větrem, blesky, hřměním a zpravidla i deštěm*“. V ruštině těmto podstatným jménům odpovídá hned několik výrazů, která však mají trochu odlišné významy (definice jsou uvedeny podle *Толковый словарь русского языка, 2001*):

буря je silný ničivý vítr, například *снежная, тропическая, песчаная буря*

гроза je bouře s deštěm, hromy a blesky, například *летние, ранние, ночные грозы*

шторм je silná bouře na moři, například *тропический, субтропический шторм*

буран je sněhová bouře často na otevřených místech, ve stepích apod. (je silnější než *метель*)

метель je silný vítr se sněhem, v češtině jí odpovídají i výrazy metelice, vánice (husté sněžení za větru)

вьюга je sněhová bouře, je synonymem ke slovu *метель*

Z toho můžeme usoudit, že ruské *буря* je univerzální označení. Pomocí odpovídajících přívlastků k tomuto slovu lze opsat jakoukoli bouři (stejně jako v češtině). Od všech uvedených výrazů se tvoří také přídavná jména: *буранный, буревой, вьюжный, грозовой, метельный, штормовой*. V češtině existují jen dvě adjektiva *bouřkový* (mrak) a *bouřlivý*, tj. bouří uvedený v prudký pohyb, např. *bouřlivý vítr* (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, 2005).

Ruský výraz **циклон** označuje jednak oblast sníženého atmosférického tlaku, a jednak vichřici o síle orkánu. V češtině však existují dva pojmy – **cyklón** pro označení vichřice a **cyklóna** pro označení tlakové níže.

V publicistických textech o přírodních katastrofách se setkáváme s různými výrazy, které ale pojmenovávají stejný jev, a to orkán, tj. nejvyšší stupeň Beaufortovy stupnice síly větru. Jedná se tedy o synonymní slova, která se liší jen místem vzniku (podle J. Bednář a kol.). Českému orkán (Evropa), uragán (Evropa i Asie) a hurikán (Amerika) odpovídá v ruštině jen ураган, тайфун/tajfun (jihovýchodní Asie) a циклон/cyklón (Oceánie).

Zajímavé je také české označení pro přílivovou vlnu, setkáváme se jak s podobou *tsunami*, tak i *cunami*. Dané slovo je japonského původu, měla by se tedy používat podoba *cunami* na základě zásad přepisu slov z japonštiny (podle Jazykové poradny ÚJČ AV ČR). V praxi však převládá podoba *tsunami* přejatá z angličtiny. V našem excerpovaném materiálu jsme se setkali s podobou *cunami* pouze u dvou článků z internetového zdroje. Navíc toto substantivum kolísá v češtině mezi středním a ženským rodem. V ruštině je neskloňné a rodu středního:

Jih Japonska zasáhlo zemětřesení, hrozí vlna *cunami*.

Je možné, že *tsunami* se vytvořila směrem do Tichého oceánu.

Tsunami na Japonsko *neudeřilo*.

Было объявлено предупреждение о *возможном цунами*.

Závěrem k lexikální charakteristice publicistických textů o přírodních katastrofách bychom rádi upozornili na rozdíl mezi českými přídavnými jmény *živelní* a *živelný*. Adjektivum *živelní* se vztahuje k přírodním jevům, obzvláště ničivým, například: *živelní pohroma*, *živelní katastrofa*, *živelní pojištění*; adjektivum *živelný* znamená neovladatelný, prudký nebo neorganizovaný, spontánní, například: *živelná síla ohně*, *živelný strach*, *živelný vývoj*, *živelná stávka* (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, 2005). V ruštině však oběma výrazům odpovídá přídavné jméno *стихийный*, které má podle výkladového slovníku dva významy: 1. *vyvolaný působením živlu* a 2. *neorganizovaný* (Толковый словарь русского языка, 2001).

3. Charakteristika textů z hlediska syntaxe

V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými druhy vět, které se v publicistických textech o přírodních katastrofách vyskytují. Budeme sledovat typy vět podle modalit a podle struktury, tj. věty jednočlenné a dvojčlenné, věty jednoduché a souvětí, větné členy a jejich vyjádření, ale také vsuvky. Teoreticky budeme vycházet zejména z Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II (1960), z České mluvnice (B. Havránek, A. Jedlička, 1986), z publikace Синтаксис русского языка в сопоставлении с чешским (H. Flídrová, S. Žaža, 2005) a z přednášek Základy gramatiky pro posluchače ruštiny se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast (H. Flídrová, 2007).

Náš excerpovaný materiál představovalo 300 textů o živelních pohromách (150 českých a 150 ruských). České texty byly z 51 % tvořeny jednoduchými větami a z 49 % souvětími (34 % souvětí o dvou větách a 15 % složená souvětí). V ruském materiálu 58 % tvořily věty jednoduché a 42 % souvětí (30 % souvětí o dvou větách a 12 % složená souvětí). V českých i ruských textech jednoznačně dominovaly věty dvojčlenné, ale věty jednočlenné se vyskytovaly častěji v ruském materiálu než v českém.

3.1 Typy vět podle modality (коммуникативные типы предложений)

I když v publicistických textech o živelních pohromách značně převládají věty oznamovací, můžeme se tu setkat i s několika málo případy, kdy autor textu použil i vět tázacích nebo rozkazovacích. A to především proto, aby dodal textu na atraktivitě, dramatičnosti a působivosti. Z tohoto důvodu se tyto modální druhy vět vyskytovaly v první řadě v titulcích, popřípadě v podtitulcích či mezititulcích:

Otázky doplňovací – *Что это было? Как это выглядело в тот страшный день и что сейчас происходит в пострадавших от цунами районах? Как это будет?*

Otázky doplňovací – *Proč? Kde se vzala povodeň?* Otázky zjišťovací – *Bude hůř? Hrozí opět velké záplavy? Nevídaná kalamita?* Rozkazovací věty – *Vstávejte, valí se na vás voda! Rychle!*

Někdy se ale objevovaly také uprostřed samotného textu, kde byly mnohdy součástí přímé řeči:

Otázky doplňovací – *Отчего рай под пальмами в одно мгновение превратился в ад и поглотил тысячи людей, а сотни тысяч лишил крова над головой? «Почему нас бросили на произвол судьбы?» «Когда полетит наш самолет?»* Otázky zjišťovací – *«Может быть, это нам кара за то, что мы так бездумно засорили воду?»*. *Еще один вопрос - можно ли получить деньги прямо в аэропорту, если рейс аннулирован?*

Otázky doplňovací – *A co bude teď? Jak je možné, že povodně znovu, i když méně tragicky, zasáhly tuto proslulou obec? „Kde jsou vojáci a policisté?“* Rozkazovací věty – *Zvuk sirén doplnilo rozhlasové hlášení – připravte se na povodeň!*

Kromě toho jsme zaznamenali i příklady vět zvolacích, které jsou variantou modálních typů, vyjadřují totiž emocionální postoj mluvčího (H. Flídrová, 2007):

«Это просто катастрофа!»

To byla noc! „Pánbůh si snad zapálil!“ vykřikl jeden z nich poté, co mohutná oblaka spatřil.

3.2 Věty jednočlenné (односоставные предложения)

Podle H. Flídrové a kol. (1987) je jádrem věty jednočlenné základní větný člen, tzv. jednotný větný základ (единый главный член). Nelze ji tedy členit na část podmětovou a přísudkovou. V poslední době se však přestává pracovat s větami jednočlennými a čeští rusisté užívají stejně jako bohemisté termín věty bezpodměté, větný základ je nahrazen širším termínem predikát (srov. Flídrová, Žaža, 2005).

V ruštině (na rozdíl od češtiny) se věty jednočlenné používají mnohem více, jelikož původce děje nebo nositel stavu (tzv. subjektové určení, podle R. Mrázek, 1961) bývá častěji vyjádřen pomocí nepřímého pádu (zejména dativem a instrumentálem, popř. předložkou s genitivem), nebo zůstává nevyjádřen. V našem excerpovaném materiálu jsme se setkali s těmito typy jednočlenných vět:

▪ původce děje je vyjádřen dativem

Tento typ věty jednočlenné byl zastoupen pouze v našem ruském materiálu. V češtině jim totiž odpovídá věta dvojčlenná:

В таких условиях водителям необходимо двигаться с особой осторожностью. (V takovýchto podmínkách se řidiči museli pohybovat obzvláště opatrně.) Людям приходится забираться на крыши домов. (Lidé musejí lézt na střechy domů.)

▪ původce děje je vyjádřen instrumentálem

Jedná se o jednočlenné věty, jejichž obsahem je nějaká živelná síla. Vyskytují se pouze v ruštině, v češtině jim pak odpovídá věta dvojčlenná. Pokud je ve větě síla přímo uvedena, překládáme do češtiny buď činnou konstrukcí, kdy se tato živelná síla stává podmětem, nebo trpnou konstrukcí s instrumentálem:

В Астане в пятницу сильным ветром придавило две автомашины. (vichřice poškodila dvě auta X vichřicí byla poškozena dvě auta) В Пакистане наводком смыто несколько деревень. (povodeň smetla několik vesnic)

V některých případech však tato síla být vyjádřena nemusí, pak v češtině můžeme užít činné konstrukce s podmětovým zájmenem *to* nebo trpné konstrukce:

«Меня оторвало от земли.» (Odrhlo mě to od země.) Несколько деревень буквально смыло в океан. (Několik vesnic to doslova smetlo do oceánu. X Několik vesnic bylo doslova smeteno do oceánu.)

- **původce děje je vyjádřen genitivem**

Jedná se o tzv. genitiv záporový, který nahrazuje formu nominativu v záporných větách, a genitiv partitivní, který je sémantickou variantou nominativu a dnes se považuje spíše za knižní. V ruských textech se vyskytovaly zejména věty s genitivem záporovým. V českých jsme zaznamenali věty s oběma typy genitivu:

Данных о пострадавших и разрушениях не поступало. Но в тот момент лавы еще не было. Сейсмической активности в районе расположения горы не наблюдается.

Pitné vody je poskrovnu. Všude kolem je plno strachu. V noci na včerejšek výrazně ubylo srážek. Přeživším se nedostává hlavně pitné vody, jídla a léků.

- **základní člen vyjádřený neosobním slovesem**

V tomto případě šlo především o popis přírodních dějů, změn počasí. Zde jsme se naopak setkali s tím, že některým českým jednočlenným větám odpovídaly v ruštině věty dvojčlenné:

После обильного дождя резко похолодало. (Po vydatném dešti se prudce ochladilo.)

В ближайшие дни на юге будет только холодать. (Na jihu se bude v nejbližších dnech ochlazovat.)

Setmělo se. (Потемнело.) В субботу се částečně oteplí. (В субботу немножко потеплеет.)

В Остравě po krátkém zlepšení zase silně prší. (В Остраве идет сильный дождь. – dvojčlenná) Вчера прšело mnohem méně, ale в Beskydech už poněkoli káté od víkendu sněžilo. (Вчера шел дождь гораздо слабее, но в Бескидах уже снег пошел. – dvojčlenná)

- **věty se sponou**

V těchto větách tvoří jednotný větný základ hlavně predikativní příslovce. Na rozdíl od češtiny nebývá v ruštině spona v přítomném čase vyjádřena (jedná se o nulovou sponu). Věty tohoto typu překládáme do druhého jazyka většinou odpovídajícím predikativním příslovcem, případně pomocí sponového slovesa, kterých je v ruštině mnohem více:

Во время землетрясения было очень страшно. (Při zemetřesení bylo hrozně.) Здесь, наоборот, сухо и жарко. (Зде было наopak sucho a тепло.) Известно также о 36 погибших в Мьянме и 2 - в Бангладеш. (В Мьянмě zemřело 36 lidí а в Бангладěши 2. – dvojčlenná)

Nebezpečno je také poblíž rakouských hranic se Slovenskem. (Опасно также вблизи австрийской границы со Словакией.) A v nejbližších dnech nebude v některých částech země lépe. (В ближайишие дни в некоторых частях страны не станет лучше.) „Je mi jich strašně líto.“ (Мне их очень жаль.)

▪ složený základní člen

Složený jednotný větný základ byl v našem materiálu tvořen modálním neosobním slovesem, popř. modálním neosobním predikativním příslovcem a infinitivem plnovýznamového slovesa. V ruských textech jsme se však s tímto typem setkávali častěji, navíc jim v češtině mnohdy odpovídala věta dvojčlenná:

Пока рассчитывать можно только на собственные средства. (Zatím můžete počítat jen s vlastními prostředky.) Пришлось закрыть школы и запретить текущие рейсы самолетов. (Musely být uzavřeny školy a zrušeny běžné lety.)

Projet se tak nedalo po silnici 436. Jenže ani na to nelze příliš spoléhat.

▪ další jednočlenné věty slovesné

Další typy jednočlenných vět slovesných se v našich textech vyskytovaly jen zřídka. Šlo o věty se zvratným slovesem (v ruštině i češtině) a jeden případ jednočlenné věty infinitivní v ruštině. Při jejich překladu bychom měli pamatovat na to, že ne vždy je překládáme do druhého jazyka rovněž jednočlennou větou, ale právě naopak větou dvojčlennou:

В обоих случаях обошлось без жертв и пострадавших. (Oba případy se obešly bez obětí i zraněných.)

«Что мне делать?» (Co mám dělat?)

Jedná se o první test přepracovaných evakuačních plánů. (Речь идет о первом тесте переработанных эвакуационных планов.)

▪ jednočlenné věty neslovesné

V těchto jednočlenných větách se nevyskytuje sloveso, ale nějaký jiný slovní druh. V našem excerpovaném materiálu se neobjevovaly moc často, byly tvořeny substantivem v nominativu a většinou byly citově zbarveny. V obou jazycích se jimi popisovala určitá situace:

Аномальная жара. Вода ада. Мокрый снег, метели и штормовой ветер.

Робоžené netopcnice. Поводеň, obnova, povодеň. Totální válečná zóna.

3.3 Věty dvojčlenné (двусоставные предложения)

Věty dvojčlenné jsou tvořeny dvěma základními částmi – částí podmětovou a přísudkovou (Havránek, Jedlička, 1986). Přičemž platí, že za dvojčlennou se považuje i věta, kde není podmět slovně vyjádřen. V takovýchto případech bývá podmět vyjádřen ve větě předcházející, nebo je znám ze souvislosti:

Гуманитарная помощь поступает отовсюду, из многих стран и международных организаций. Но зачастую не доходит до нуждающихся.

Živel i tentokrát strhával střechy a sloupy elektrického vedení. Silně zkomplikoval dopravu a přerušil dodávky elektřiny pro tisíce domácností.

V našem excerpovaném materiálu převládaly jednoznačně věty dvojčlenné, a to ty, ve kterých byl podmět slovně vyjádřen. Avšak v českých textech o živelních pohromách se poměrně často vyskytovaly i věty s podmětem nevyjádřeným, na rozdíl od textů ruských, kde tomuto typu odpovídaly v souladu s jazykovým systémem ruštiny věty s podmětovým osobním zájmenem:

Он был жив, но находился в тяжелейшем состоянии. (мужчина) Мы советуем москвичам быть осторожными.

Bez následků přešla v noci i přes portugalský ostrov Madeiru, zdevastovanou před týdnem záplavami. (Bouře) "Zatím ale nejsme schopni kontaktovat Padang." (Мы)

3.4 ZÁKLADNÍ VĚTNÉ ČLENY

3.4.1 Přísudek (сказуемое)

Přísudek je stejně jako podmět základním větným členem věty dvojčlenné. Vyjadřuje děj, stav, vlastnost nebo okolnosti, jejichž původcem či nositelem je podmět, je tedy na podmětu mluvnicky závislý (Příruční mluvnice ruštiny II, 1960). V našem excerpovaném materiálu jsme se setkali s těmito typy přísudku:

▪ **jednoduchý přísudek slovesný**

Jednoduchý přísudek slovesný bývá vyjádřen určitým tvarem plnovýznamového slovesa. V našich textech, českých i ruských, byl nejčastější formou přísudku. Tvořila ho slovesa akční i stavová, většinou ve tvaru času minulého, vyskytovaly se ale i tvary přítomné:

Эпицентр землетрясения *находился* на глубине 30 километров под городом Лунгар. В Китае *продолжаются* волнения стихии. Ураганный ветер *срывал* крыши домов, *валил* деревья, в ряде районов грозовые ливни *вызвали* наводнения. Какая-то неопределенность *есть*, но мы *надеемся*, что ничего с ними *не случилось*.

Svědci *hovoří* o velmi silném otřesu země, které *trvalo* deset až 30 sekund. Živel i tentokrát *strhával* střechy a sloupy elektrického vedení a *vyžil* z koryt řeky na hornatém severu. Ohnisko *se nacházelo* asi 50 kilometrů severozápadně od města Concepción, vlna tsunami *hrozila* Chile, Ekvádoru a Peru, *uvedla* SkyNews.

▪ **složený přísudek slovesný**

Přísudek složený je tvořen spojením modálního, popř. fázového slovesa s infinitivem plnovýznamového slovesa:

Ливневые дожди *могут* в ближайшее время *нахлынуть* и на столицу Гаити Порт-о-Пренс. Однако в течение ближайших дней, по прогнозу метеорологов, ураган *не сможет* достичь земли. Люди *не хотят* покидать свои жилища. Вулкан Синабун *начал извергаться*, предположительно, впервые за 400 лет. Последствия стихии *продолжают ликвидировать* до сих пор.

Mimochodem, počet obětí *se může* ještě *zvednout*. Od úterý *se má* navíc podle meteorologů počasí opět *zhoršit*. Texas *začal uklízet* po ničivém živlu. *Jezdit přestala* i železnice. „Už jsme to *nechtěli zažít*,“ říká.

▪ **přísudek jmenný**

Přísudek jmenný je tvořen sponou, sponovým nebo polosponovým slovesem a jmennou částí přísudku. V našich textech se vyskytoval poměrně často, i když v ruských textech jsme se s ním setkávali častěji. Mimo to byla v ruském materiálu (oproti českému) větší měrou zastoupena různá sponová a polosponová slovesa, což je samozřejmě dáno také tím, že jich má ruština k dispozici daleko více než čeština:

Он *был жив*. При этом небо *было безоблачным*. Килауэа *является одним из самых активных действующих вулканов на планете*. Еще двое *числятся пропавшими без вести*. Торбек, и еще трое жителей региона также *стали жертвами стихии*. А вот жильцы одного из домов *вовсе оказались заблокированы* в собственных квартирах.

Šťastný příběh *byl* však v ulicích města *výjimkou*. Dalšími *oběťmi se stali* 28letý parašutista italské armády a 29letý rekreant. Dva lidé *byli* při otřesech *zraněni*. Přibližně stovka vozidel *je uvězněna* na volné silnici. Mnoho ulic *je poseto* spadlými stromy a dráty elektrického vedení. Vlna v Padangu *byla vysoká* jen 27 centimetrů. Haiti *je prokleté*.

▪ **přísudek jmenný s nulovou sponou**

Přísudek jmenný s nulovou sponou je vyjádřen pouze jmennou částí přísudku. Je charakteristickým příznakem ruského jazykového systému, kde se spona v přítomném čase nevyjadřuje. V našem excerpovaném materiálu byl zastoupen nejen podstatným jménem, přídavným jménem v krátké či plné formě, ale i číslovkou:

Это *не* первое подобное *бедствие* в Чили. Шивелуч - самый северный действующий *вулкан* Камчатского полуострова. Извержения вулканов - частое *явление* в Индонезии. Ситуация *печальная*. Ситуация *хуже*, чем после цунами 2004 года, риск массовых эпидемий *максимальный*. Вулкан *активен* с 2001 года. *Закрит* международный аэропорт. *Разрушено* несколько сотен домов. Высота гиганта - *4 тысячи 750 м* над уровнем моря.

▪ **přísudek kombinovaný**

V našem materiálu nebyl výjimkou ani kombinovaný přísudek, který v sobě spojuje znaky jmenného i slovesného přísudku:

Власти города Ле-Ке при помощи миротворцев ООН *вынуждены были эвакуировать* 500 заключенных из городской тюрьмы.

Také několik nemocnic *muselo být* kvůli poškození *evakuováno*.

Několikanásobný přísudek

Ruská gramatická tradice považuje za několikanásobné všechny přísudky, které mají stejný podmět, kdežto česká dává v tomto případě přednost souvětí a k několikanásobnému přísudku řadí jen predikát s několikanásobnou jmennou částí nebo několikanásobný infinitiv u složeného přísudku (H. Flídrová, 2007). V naší práci hodnotíme jako několikanásobný přísudek ten, jehož části tvoří těsný významový celek (podle Příruční mluvnice ruštiny II, 1960).

V našem excerpovaném materiálu jsme se s ním setkávali poměrně málo, nejčastěji byl spojen poměrem slučovacím, v některých případech však také poměrem vylučovacím:

Их дома *были разрушены или затоплены* (několikanásobná jmenná část v poměru vylučovacím). Сильный ветер *поднял и опрокинул* легковую машину в овраг (slovesný přísudek v poměru slučovacím).

Požáry od kulových blesků *jsou* naprostou *výjimkou a raritou* (několikanásobná přísponová část jmenného přísudku spojená slučovacím poměrem). Mokrý těžký sníh tak může úplně *vyvrátit nebo zlomit* stromy (několikanásobná infinitivní část složeného slovesného přísudku v poměru vylučovacím).

3.4.2 Podmět (подлежащее)

Podmět je základní větný člen věty dvojčlenné, který vyjadřuje původce či nositele činnosti, stavu nebo vlastnosti. Není závislý na žádném jiném větném členu. Zpravidla jde o jméno ve tvaru nominativu, někdy však může být vyjádřen i jiným slovní druhem. (podle Příruční mluvnice ruštiny II, 1960)

V našich textech o přírodních katastrofách byl podmět nejčastěji vyjádřen podstatným jménem v nominativu. Ojedinele ale také jiným slovním druhem, především zájmenem (častější v ruštině), pak číslovkou, přídavným jménem a v několika málo případech infinitivem slovesa. Početnou skupinu tvořily rovněž věty, ve kterých funkci podmětu zastávala různá slovní spojení, obsahující většinou konkrétní číselný údaj:

▪ podmět vyjádřený substantivem v nominativu

Синоптики прогнозируют сильные дожди. *Потоки* раскаленной лавы стекают прямо в океан. Мощный *шторм* бушевал в понедельник в Ростове-на-Дону.

Mimořádně mohutné *zemětřesení* zasáhlo v pátek severovýchod Japonska. *Záchranáři* v neděli odpoledne našli jeho mrtvé tělo. Prudká *vichřice* si již vyžádala dva lidské životy.

▪ podmět vyjádřený substantivizovaným přídavným jménem nebo slovesným adjektivem

Пожарные в течение ночи более двух тысяч раз выезжали по вызовам. Данный феномен доминиканские *ученые* связывают с глобальным потеплением. Среди российских граждан есть *погибшие*.

Přeživší se bojí, že pokud nedostanou co nejrychleji pitnou vodu, zemřou. Pokud *místní* nebudou chtít opustit své domovy dobrovolně, mohou chilské ozbrojené síly použít i násilí. *Mrtví* jsou hlášeni celkem ze šesti centrálních provincií.

▪ podmět vyjádřený zájmenem

Он является одной из крупнейших вулканических построек Камчатки. *Это* произошло всего через два месяца после извержения вулкана Чайтен. *Кто-то* попал в гостиницы.

V domě *nikdo* nebyl. *Všichni* doufají, že tak fatální scénář se letos opakovat nebude. *Takové* totiž zemi zachvátily v sobotu.

▪ **podmět vyjádřený číslovkou**

Один погиб, *60* ранены. *Четверо* получили ранения в результате массового схода лавин. *Второй* доставлен в больницу.

V některých městech jich zůstala stát jen *polovina*. Dalšíh *čtyři sta* odjelo z vesnice během dne. Vážně jich bylo zraněno *75*. Zhruba *360 tisíc* se léčí ze zranění.

▪ **podmět vyjádřený slovním spojením (číselný výraz + substantivum)**

Разрушено *несколько сотен домов*. Во время сезона дождей на Мадагаскар обрушивается *по несколько десятков тропических штормов*. Без электричества остаются *15 тысяч человек*. Всего за несколько часов выпали *десятки сантиметров снега*. *Трое из туристов* – граждане США.

Тисíce turistů prchají z Jamajky. Vyteklo z něho *100 litrů nafty*. *Šestice vrtulníků* v evakuaci turistů pokračovala i včera. *Mnoho měst a vesnic* v jižní části Haiti je zatopených.

▪ **podmět vyjádřený infinitivem slovesa**

Второму туристу удалось *выбраться* самостоятельно. *Победить* в этой борьбе им пока не удастся.

Prioritou je samozřejmě *postarat se* o oběti. Českému konzulátu se nepodařilo *spojit se* pouze se dvěma z nich.

Několikanásobný podmět

Několikanásobný podmět se v našem materiálu vyskytoval poměrně často, mnohdy se skládal i z více než dvou souřadně spojených členů. Přičemž tyto členy byly většinou v poměru slučovacím (spojeny nejčastěji asyndeticky nebo spojkou *a/u*), v několika případech také poměrem stupňovacím, ojedinele i vylučovacím:

Evropská unie, Německo, Francie, Švýcarsko a Španělsko vyčlenily na pomoc miliony eur. I přesto v budově zemřelo *šest ovcí, deset králíků, patnáct slepic a několik hus*. *Nejen hladina Bečvy, ale také menší říčky a potoky* potrápily na mnoha místech obyvatele Přerovska a Hranicka (stupňovací poměr).

В ночь на 25 января в Москве начался *снегопад, буран и метель*. В поисках возможных жертв лавины принимали участие около *20 полицейских, а также горные спасатели и пожарные*. Его добычей становились *рыбацкие ихуны*,

автомобили и даже многотонные грузовики (stupňovací poměr). Примерно 50 или 60 вулканов начали извержение (*vyučovací*).

Za několikanásobný podmět lze považovat i výrazy spojené hypotaktickou formou, tj. jeden ze členů je syntakticky závislý na druhém (podle Grepl, Karlík, 1986):
Войšky с кroupami sužují zemi.

На Австрию обрушились *грозовые ливни с градом*.

3.5 ROZVÍJEJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY

3.5.1 Subjektové určení / sémantický subjekt (субъектное дополнение)

Subjektové (podmětové) určení označuje osobu nebo předmět, který je původcem děje nebo nositelem stavu (R. Mrázek, 1961). Většinou se shoduje s podmětem, což dokládá i náš materiál. V některých případech se ale sémantický subjekt od podmětu liší.

V našich textech, ruských i českých, jednoznačně dominovaly věty, ve kterých bylo subjektové určení shodné s podmětem. Ve větách (dvojčlenných), kdy tomu tak nebylo, bylo podmětové určení vyjádřeno hlavně instrumentálem, setkali jsme se však i s tvarem v dativu, v ruštině také s podobou *y+ genitiv*, v několika případech se subjektové určení shodovalo s příslovečným určením. (Subjektové určení ve větě jednočlenné viz str. 17):

- **subjektové určení v instrumentále**

V našem materiálu se ve větách dvojčlenných vyskytovalo subjektové určení ve formě instrumentálu výhradně s trpným predikátem. Původce děje tu byl vyjádřen především nějakým živelným dějem, ojediněle ale také osobou / skupinou osob (častější v ruštině), popřípadě předmětem. V případě osobního činitele děje dává čeština přednost činné konstrukci:

Многие попросту заблокированы высокой водой. Смерчами были разрушены десятки домов. Сход снежных масс был вызван таянием снега. Женщина была ранена осколками. Возможность града специалистами не исключается (*Odborníci nevyučují...*). Немецкий турист и австрийский лыжник были извлечены из-под снега спасателями (*Záchranáři vytáhli zpod laviny...*).

Ostrov byl hurikánem zasažen fakticky přímo. Pobřežní čtvrti byly několik hodin zality vodou. Srážkami byl zasažen i jih a západ Irska. Severovýchod Indie a Tibet byl poničen zemětřesením, jež si vyžádalo na 1 500 obětí. Uvedl také, že 500 vězňů z trestnice v Les Cayes bylo evakuováno mírovými složkami Spojených Národů a haitskou policií (několikanásobné subjektové určení).

Pro věty s pasívem z našeho materiálu však bylo příznačnější, že podmětové určení nebylo ve větě vyjádřeno:

Движение транспорта парализовано. Затоплен практически весь центр.

Naštěstí ty větší kusy už byly odklizeny. Požár byl postupně uhašen.

- **subjektové určení v dativu**

Činitel děje v dativu byl v našich dvojčlenných větách spíše výjimkou (gramatickým podmětem je infinitiv):

Второму немецкому туристу удалось выбраться самостоятельно.

Českému konzulátu se nepodařilo spojit se pouze se dvěma z nich.

- **subjektové určení ve formě y+ genitiv**

Tato podoba subjektového určení nahrazovala v ruštině význam českého slovesa *mít*: *У двух пострадавших переломы. У других были намерения посерьезнее. У меня сложилось такое впечатление, что они безоговорочно верят своим властям.*

- **podmětově-příslovečné určení**

Ve větách dvojčlenných z našeho materiálu plnilo příslovečné určení funkci subjektového určení pouze, pokud se jednalo o věty s predikátem v pasívu:

Из вулкана Чайтен извергается пепел. При подземных толчках силой девять баллов в Алматы будет разрушена треть зданий.

На аэропорту в Лас Пальмас было зрушено несколько летů. Sesuvy jsou ale hlášeny i ze sousedních obcí Usa a Sant'Angelo di Brolo.

Mimo to jsme se setkali i s jedním případem neurčitého podmětového určení (tj. subjekt není ve větě vyjádřen), a to v ruštině: Их предупредили о возможности повторных толчков.

3.5.2 Předmět (дополнение)

Předmět je rozvíjející větný člen, vyjadřuje bytost, věc nebo jev, kterých se slovesný děj přímo týká (Havránek, Jedlička, 1986). Syntakticky je závislý na slovese, na přídavném jméně nebo predikativním příslovci, ojedinele i na citoslovci slovesné povahy. Na základě toho se dělí na: předmět stojící u slovesa (приглагольное дополнение) a předmět stojící u jména (приименное дополнение). (podle Flídrová, Žaža, 2005)

3.5.2.1 Předmět stojící u slovesa

Předmět při slovese se dále dělí na přímý (прямое дополнение) a nepřímý (косвенное дополнение).

A/Předmět přímý

Podle Flídrové, Žaži (2005) je předmět přímý vyjadřován formou akuzativu bez předložky a pojí se s tzv. přechodným slovesem. Patří sem také předmět v genitivu záporovém i genitivu partitivním. Poslední dva typy předmětu přímého se však v současné češtině používají jen zřídka. To dokládá i náš excerpovaný materiál, ve kterém jednoznačně dominoval předmět v akuzativu, a to jak v ruských, tak i českých textech. Genitiv záporový byl zastoupen převážně v ruských textech (tj. ve větách záporných, kde genitiv záporový nahrazuje předmět v akuzativu ve větách kladných). V českém materiálu se genitiv záporový vyskytoval jen ve spojení typu *nebrat/nemít konce*. Genitiv partitivní jsme nezaznamenali ani v jednom případě.

- **akuzativ bez předložky**

Европу продолжают терзать атмосферные фронты. Сильный ветер валит деревья. Тропический шторм набрал по мере движения силу урагана. Циклон может затронуть обширную территорию страны. Этот ураган может представлять реальную опасность. Экстренные службы сейчас откачивают воду. Торнадо сорвал крыши с нескольких жилых домов.

Voda opět затopila Troubky. Hasiči začali na mnoha místech budovat ochranné hráze. Povodně ohrožují prezidentské volby v Polsku. Jílovcové podloží ztrácí pevnost. Karvinou voda odřízla, stoletou vodu čekal Bohumín. Hasiči odklízeli popadané stromy, které nevydržely nápor těžkého mokrého sněhu. Náhlé změny počasí nemají konce.

- **záporový genitiv**

Одна из дамб *не выдержала напора* воды; ураган *не представлял опасности*; мы до сих пор *не получили денег*; страна ещё *не видела* такого наводнения.

Utrpení obyvatelů čínské provincie S'čchuan jako by *nebralo konce*.

B/předmět nepřímý

Предмет *непрямý* бývá *vyjádřen* v kterémkoli jiném pádě *предložkovém* i *prostém*. V našem excerpovaném materiálu tvoří většinu. Ruská a česká slovesa se tu *pojí* s *предметem* v různých pádech s pomocí *предložek* nebo i *bez nich*. Některé *vazby* ruských sloves se *shodují* s *vazbami* sloves českých (*достигать скорости* – *dosahovat rychlosti*, *жаловаться на бездействие властей* – *stěžovat si na nečinnost úřadů*), velmi často však můžeme pozorovat rozdíly (*укрыться от дождя* – *schovat se před deštěm*, *предупреждать об опасности* – *varovat před nebezpečím*).

Mezi *prostými* pády byl *nejfrekventovanější* *dativ*, a to v českých i ruských *textech*. Druhým v pořadí byl *instrumentál*, který byl však více zastoupen v našem ruském materiálu. *Prostý genitiv* se sice *vyskytoval* *nejméně*, přesto ale tvořil *významnou skupinu*:

- **genitiv bez předložky**

Тропический шторм «Дэниел» *достиг* *силы* урагана. Местные жители *пытаются* *добиться* *компенсаций* от страховых компаний. *Жертв* удалось *избежать*. *Власти* *опасаются* *новых, более серьезных затоплений*. В понедельник правительство Пакистана будет снова *просить* *поддержки*.

Tsunami *dosahovala* *výšky* až *tří metrů*. Přesto by člověk mohl *nabýt dojmu*, že se teď děje něco *podobného*. Obyvatelé *se* ale *obávají* mnohem *závažnějšího nebezpečí*. Stále však museli *dbát* *высоké opatrnosti*.

- **dativ bez předložky**

Циклон *досаждает* и этому *городу*. Все это *способствует* *продвижению* огня на *новые территории*. Чтобы *противостоять* *напору* воды, местные жители *сооружают* *насыпи*. Ряд районов в штате Арканзас уже *подвергся* *частичному затоплению*. В результате землетрясения произошли *разрушения* *старых зданий*, которые не *угрожают* их *целостности*.

Záchranáři museli navázat do zdejších ochranných hrází další kamení, aby *odolaly náporu* vody. V terénu tehdy *postiženým pomáhalo* na 1 300 hasičů. „*Věřili jsme konstrukci* našeho domu.“ Přívaly sněhu se naopak *vyhnuly severozápadním horám*. Jižní Evropa *čelila vrcholu* mimořádných veder.

- **instrumentál bez předložky**

Ливни сопровождалась грозами. Дороги покрылись ледяной коркой. В принципе они занимаются добрым делом. Землетрясение в Алматы грозит оползнями. Вода с пеплом попала в водопровод, и людям пришлось ей пользоваться.

Pokojská mě neustále *překvapuje* svou *praktičností* v nezvyklých situacích. Jdeme do kuchyně a *plníme vodou* vše, co najdeme. Snažili se na poslední chvíli *zásobit potravinami* na příští dny.

Mezi předložkovými pády byl v našem materiálu nejběžnější akuzativ, poté instrumentál a lokál. Ačkoli s předložkovým dativem a genitivem jsme se setkávali o trochu méně, představovaly i tyto pády poměrně četnou skupinu:

- **genitiv předložkový**

V českých textech převládala předložka *z/ze*, vícekrát se objevovala i předložka *bez*, předložka *od* se vyskytovala jen ve spojení se slovesem *odříznout*. V ruském materiálu jednoznačně převažovala předložka *от*, ale občas byl předmět vyjádřen i předložkou *у*:

От палящего зноя *не укрыться* и в парке. Туристы на острове *спасались от волн* на крышах гостиниц. Дорожные службы *потребовали от водителей* использовать колесные цепи. Жизнь миллионов ланкийцев *впрямую зависит от* тех денег, которые оставят здесь зарубежные гости.

З tisíců domů *zbyly* ruiny. Budovy *se stavějí ze železobetonu*. Ve svých odhadech *vychází z* minulých *zkušeností*. Dvacet obcí na Hranicku *je bez* pitné vody. Ve Francii *odřízl* až milion domácností *od elektriny*.

- **dativ předložkový**

V našich českých i ruských textech byl předmět v předložkovém dativu vyjadřován pomocí předložky *к/к:*

Ливневые дожди *привели к затоплению* значительных территорий. Столичные коммунальные службы *готовятся к уборке* снега. Правительство *привлекает к спасению* людей все службы Индии.

К žádné nehodě zaviněné pádem stromů *naštěstí nedošlo*. Severní moře *přinutilo k evakuaci* tisíce lidí. Proto včera *vyzýval ke klidu*.

- **akuzativ předložkový**

V českém materiálu převládala předložka *na*, poměrně často se objevovala i předložka *o*, výjimečně i předložka *v*. Naopak v ruském materiálu byl předložkový akuzativ vyjádřen nejčastěji předložkou *в*, ojediněle také předložkami *на* a *за*:

Около половины из них *перерастут в ураганы*. И это в те дни, когда вся страна *погрузилась в глубокий траур*. Ростовчане *жалуются на отсутствие* электричества. Это дети, которые оказались слишком малы, чтобы *цепляться за свою жизнь*.

V Lipníku nad Bečvou už *na žádná velká opatření nečekají*. Jsme *připraveni na další události*. *Zapomeňte na přehradu*, nikoho už nechrání. Více než sedm set lidí *přišlo o život*. Před třinácti lety *se stejná místa změnila v obraz ryzí zkázy*.

- **lokál**

V našich českých i ruských zprávách byla nejfrekventovanější předložka *o*, předmět v lokálu byl však vyjadřován také předložkami *на/на* a *в/в*:

Эксперты *предупреждают о возможности* новых мощных толчков в этом районе. Эксперты *предостерегают о* высокой вероятности повторных сейсмических ударов. Тихоокеанский центр предупреждения о цунами *сообщил об опасности* цунами для Перу и Панамы. Чиновники *наживаются на страданиях* граждан. *Участвовали в разборе* завалов, искали пропавших людей.

О drahých „protiseizmických“ opatřeních si mohou místní lidé *nechat jen zdát*. Intenzivně *pracujeme na jeho zdokonalování*. *Informovaly o tom* čínské sdělovací prostředky. Záchranáři *pátrali celý den po dalších obětech*. Zástupci povodí Moravy *na oprávněnosti návrhů trvají*. „Budeme *pokračovat v hledání těl*.“

- **instrumentál předložkový**

V českém materiálu převládá předmět v instrumentálu s předložkou *s*, hojně se vyskytovala též předložka *před*. V ruských textech byl předmět v instrumentálu vyjadřován pomocí předložek *za* a *с*, z nichž obvyklejší byla první z nich:

Некоторые наблюдательные граждане *последовали за ними*, тем и спаслись. Туристы могут *наблюдать за извержением* только с воздуха. Власти Греции *следят за сейсмоустойчивостью* построек. Пожарные третий день *борются с лесным пожаром*. Они все еще на тропическом острове, помогают местным *справиться с бедой*.

Chilané se horečnatě snažili *zkontaktovat se* svými *blízkými*. Už na konci tohoto roku chce povodí Moravy *začít s úpravou* břehů. Meteorologové *varují před* rozvodněním menších toků. „Cestou domů jsem se musel *skrývat před* kroupami,“ popisuje. *Před* devadesátiletou *vodou* totiž *ochránila* asi sedm domů.

V našem excerpovaném materiálu se objevovalo i poměrně mnoho případů, kdy se sloveso pojilo se dvěma předměty, z nichž každý byl vyjádřen jiným pádem (popřípadě stejným pádem, ale jeden byl prostý a druhý předložkový):

Он *превратил городские улицы в потоки* воды и грязи. *Обещали нам помощь* в случае стихийных бедствий. Штаб *обратился за помощью* к греческим *пожарным*. Вулкан Чикурачки *засыпает пеплом* близлежащие *населенные пункты*. Работники ГИБДД *призывают владельцев* автотранспорта к *бдительности*.

Přívalový déšť jí *pokryl zahradu* čtyřicetimetrou *vrstvou* bahna. Lidé se rozlévající *řece* snažili *čelit* *pytli* s pískem. *Ve změť* pokroucených plechů *změnila* včera bouřka *část* střechy hotelu. Smršť a pětimetrové vlny *učinily z jihu* země *místo* zkázy. *Považují katastrofu za „boží soud“* (stejný pád, ale druhý akuzativ je s předložkou).

Kromě toho jsme narazili také na několik případů, kdy byl **předmět vyjádřen infinitivem**. Jednalo se převážně o tzv. tautoagentní infinitiv, kdy je subjekt děje vyjádřeného infinitivem totožný s agentem děje přísudkového slovesa (Grepl, Karlík, 1986). Daný typ předmětu se pojil se slovesy vyjadřujícími vůli, snahu, slib, rozhodnutí nebo doporučení subjektu k nějaké činnosti, se slovesy vyjadřujícími, že někdo stačí nebo nestačí realizovat nějaký děj, a v jednom případě s adjektivem vyjadřujícím schopnost subjektu ke konání určitého děje:

Лима *обещает* владельцам ферм *компенсировать* нанесенный природой ущерб. Европейцы *пытаются бороться* с разрушительными наводнениями. Жители *решили воспользоваться* подарком небес. Ремонтные бригады *не успевают восстанавливать* электроснабжение.

Část místních včetně starosty tehdy *odmítala uvěřit*, že by tragédie mohla přijít znovu. Tisíce lidí *se stihly* před příchodem živlu *evakuovat*. Přehrada *je schopna vypouštět* jen asi 200 kubíků. Meteorologové *doporučují omezit* pobyt venku (heteroagentní infinitiv).

3.5.2.2 Předmět stojící u jména

Předmět při jméně je závislý buď na přídavném jméně, nebo na predikativním příslovci. V porovnání s předmětem stojícím u slovesa byl tento typ v našich textech zastoupen velmi málo, především se jednalo o předmět při přídavném jméně slovesném. Jak v ruském, tak i českém materiálu jednoznačně převládal předmět v instrumentálu bez předložky.

- **genitiv bez předložky**

„Je mi *jich* strašně *líto*,“ říká. (předmět závislý na predikativním příslovci)

- **dativ bez předložky**

Вулкану присвоен «оранжевый» авиационный код.

„Nejsem *nakloněný* megalomanským *stavbám* na Bečvě.“

- **akuzativ bez předložky**

Грозы, *сменившие* небывалую *жару*; землетрясение, *вызвавшее* *цунами*; в результате землетрясения, *разрушившего* *дома*; от *цунами*, *накрывшего* *Индонезию*.

Bariéra *chránící* hlavní *město*; lijáky *provázející* *hurikán*; hlášení *doporučující* *evakuaci*; policisté *hlídající* opuštěné *objekty*.

- **instrumentál bez předložky**

Весь город *завален* упавшими *деревьями*; пакистанцы не *довольны* *действиями* властей; пожары, *вызванные* *ударами* молнии; грозы, *сопровождаящиеся* *ветром*;

горные массивы, *отличающиеся необычной формой*; паводки, *спровоцированные непрекращающимися ливнями*.

Orkán *následovaný sněhovou kalamitou*; zemětřesení *provázená vlnami tsunami*; lidé *pokrytí prachem*; problémy *řešitelné objíždkami*; domy *označované páskami* jako nebezpečné; auta *rozdrčená sutí*; přílivové vlny *hnané větrem*; půda *nasáklá vodou*; problémy *zaviněné přehřátím*.

- **genitiv předložkový**

Город почти сутки был *отрезан от мира*; в регионе, *пострадавшем от землетрясения*; для них *организованы приюты*.

Oblast *odříznutá od okolí*.

- **dativ předložkový**

В акватории Тихого океана, *прилегающей к территории Сахалинской области*.

Proti Bečvě jsme *bezbranní*. Věnovat se stavbě konstrukcí *odolných vůči otřesům*.

Členové Národní gardy jsou již v ulicích *připraveni i k hlídání opuštěných čtvrtí*.

- **akuzativ předložkový**

Богат на температурные рекорды; армия, *направленная на помощь*.

Specialisté *vyškolení na záchranné práce*; obec *napojená na krizový štáb*.

- **lokál**

Известно об одном *погибшем мужчине* (předmět závislý na predikativním příslovci); код, *предупреждающий об опасности*.

Haiti je *závislé na zahraniční pomoci*.

- **instrumentál předložkový**

Сход селевых потоков, *вызванных ливневыми дождями*.

Události *souvisící s větrem*.

Zvláštní skupinu podle našeho názoru tvoří **předmět vyjádřený číselným výrazem**. Číselné hodnoty hrají v textech o živelních pohromách významnou roli, poskytují nejen konkrétní informace o počtech obětí či způsobených škodách, ale také

přesné údaje o ničivých přírodních jevech (jako je velikost, síla, rychlost apod.). Takový předmět se v našem materiálu vyskytoval především ve formě akuzativu bez předložky (předmět přímý), ojediněle ale i ve formě jiného pádu (předmět nepřímý):

Ураган оставил без крыш над головой сотни жителей. Шторм уже разрушил три моста и 6,9 тысячи жилых домов. Прямой экономический ущерб превысил 43 млн долларов. Селевые потоки начнут заполнять 42 селевых бассейна в алматинском регионе. Известно о шести российских туристах в Чили.

Voda srovnala se zemí 150 domů. Hasiči odtud pro jistotu odvezli 500 lidí. Čtyři mrtvé hlásí Polsko. Dvě oběti na životech si vyžádala také lavina v sousedním Švýcarsku. Chilský ministr vnitra informoval o 214 obětech. Sněhová vichřice si ve Virginii na konto připsala dva mrtvé a 95 zraněných.

Několikanásobný předmět

O několikanásobný předmět se jedná, pokud na řídícím členu závisí současně několik předmětů ve stejném pádě, prostém i předložkovém (Havránek, Jedlička, 1986). V našem excerpovaném materiálu byl poměrně běžný, mnohokrát se skládal až ze tří výrazů (někdy i více). Nejčastěji byly členy několikanásobného předmětu spojeny poměrem slučovacím (buď asyndeticky nebo spojkou *a/u*), v některých případech ale i poměrem vylučovacím či stupňovacím.

Nejpočetnější skupinu tvořil v našich textech několikanásobný předmět v akuzativu bez předložky (předmět přímý):

Волны разрушили отели, рестораны и административные здания. Он подключил к гашению огня не только силы полиции, воинских подразделений, но и гражданских добровольцев (stupňovací poměr).

Bouře zasáhla i Španělsko a Portugalsko, část Švýcarska, Belgie a Německo. Lidé nemají vodu ani potraviny.

V češtině jsme však narazili i na případy předložkového akuzativu (předmět nepřímý):

Pardubický kraj se včera připravoval na silný vítr a lijáky.

Druhým nejčastějším typem byl několikanásobný předmět v dativu (prostém i předložkovém):

Экологи говорят о серьезном ущербе, который наносит огонь *ландшафту и фауне* парка. Сезонные дожди ежегодно приводят к *наводнениям и сходам* оползней в Индонезии.

Jedná se o první test přepracovaných evakuačních plánů, které mají zabránit *chaosu, rabování a ztrátám* na životech. Vysoké teploty *vedly k výpadkům* elektrické energie a k rozsáhlým *požárům*.

Vícero případy byl zastoupen i několikanásobný předmět v instrumentálu. Zatímco v češtině se jednalo spíše o předložkový typ, v ruštině byl obvyklejší prostý instrumentál:

Снегопад будет сопровождаться *метелью, гололедицей, заносами* на дорогах, *усилением* ветра с порывами до 15 м/с.

Lidé byli varováni *před ničivými důsledky hurikánu, před sesuvy půdy a záplavami*.

V českých textech jsme se setkali i s několikanásobným předmětem v předložkovém genitivu: Řádění přírodního živlu se naštěstí obešlo *bez zranění či lidských obětí*. (vylučovací poměr); a s jedním příkladem několikanásobného předmětu v lokálu: Záchranáři v čele se speciálně vycvičenými týmy portugalské armády pátrali celý včerejší den *po dalších obětech nebo zraněných*.

3.5.3 Přívlastek (определение)

Přívlastek je rozvíjející větný člen, který blíže určuje podstatné jméno, popřípadě jiný zpodstatnělý výraz (Příruční mluvnice ruštiny II, 1960). Oproti tradičním gramatikám rozlišují Flídrová, Žaža (2005) podle formální závislosti tři typy přívlastku: shodný (согласованное), neshodný (несогласованное) a přívlastek s nulovou shodou (с невыраженным согласованием).

A/ Přívlastek shodný

Přívlastek shodný se shoduje se svým řídicím členem v rodě, čísle a pádě, mimo to se obvykle nachází v prepozici. Může být vyjádřen:

- **přídavným jménem**

Jak v ruských, tak i českých textech jednoznačně převládaly shodné přívlastky v podobě vztahových adjektiv. Za nimi následovala jakostní přídavná jména (převážně jakostně-hodnotící), mezi kterými se kromě forem pozitivu objevovaly rovněž tvary komparativu a superlativu. Přívlastňovací adjektiva se vyskytovala jen ojedinele:

Аварийная ситуация, *атмосферный* фронт, *безопасное* место, *водные* потоки, *гуманитарная* помощь, *лесные* пожары, *песчаная* буря, *ремонтные* бригады, *южное* полушарие; *высокая* влажность, *сильнейшая* гроза (superlativ), *холодный* антициклон, *местный* житель; *рыбацкие* лодки.

Летоšní povodně, *охранné* hráze, *ostravští* hasiči, *přílehlé* oblasti, *rekordní* hloubka, *sněhová* vichřice, *tektonické* desky, *tragické* záplavy, *vojenský* vrtulník; *bílá* masa, *horní* tok, *nejhorší* blizzard (superlativ), vyšší polohy(komparativ); *ženina* ruka.

- **přídavným jménem slovesným**

Přídavná jména slovesná ve funkci shodného přívlastku byla častější v ruském excerpovaném materiálu, přičemž se jednalo zejména o přídavná jména slovesná rodu činného a času přítomného nebo minulého. V českých textech to byla zvláště přídavná jména slovesná rodu činného a času přítomného, eventuálně rodu trpného a času minulého:

Činná – *Бушующий* ураган, *непрекращающиеся* ливни, *поступающие* сообщения; *погибший* мужчина, *потухшие* вулканы, *проезжавшая* машина, *пронесшийся* торнадо, *разлившиеся* реки, *упавшие* деревья. Trpná – *вызванные* наводнения, *затопленные* дома.

Činná – *běsnící živly, doporučující hlášení, hlídající policisté, padající stromy, sílící rozčarování, stoupající voda, zdrcující úder, zuřící bystřina.* Trpná – *slibovaná opatření, evakuovaní lidé, zdevastované oblasti, zraněný syn.*

- **zájmenem**

Shodný přívlastek tvořila zájmena přívlastňovací, ukazovací, neurčitá i zájmena určovací. Nejpodstatnější rozdíl mezi ruskými a českými texty jsme zaznamenali u zájmen ukazovacích, jejichž použití bylo mnohem rozmanitější u českého excerpovaného materiálu:

Мой друг, наш дом, свои жилища; в этом году, такого наводнения, то же время; некоторые районы, какая-то неопределенность, никакие проблемы; все штаты, всякий случай, с каждым днём.

Její muž, domek mé matky, své domovy; tahle povodeň, takové tvrzení, na ten návrat, tuto zkoušku, všechny ty systémy; v některých částech, nějakým způsobem, žádná pomoc; každý člověk.

- **číslovkou**

Shodný přívlastek vyjádřený číslovkou nebyl příliš častý. Většinou ho tvořily číslovky řadové, i když se za shodný přívlastek považují rovněž číslovky základní v nepřímých pádech:

Вторая декада, третья неделя, четвертый тропический шторм, пятая категория, сотый толчок; жильцы одного из домов, о шести туристах, в 325 километрах, в нескольких регионах.

První den, druhý hurikán, třetí stupeň, čtvrté nejlidnatější město, desáté výročí, pětadesátitisícové předměstí, pětimilionový Rangún; život jednoho člověka, ze dvou rybníků, na třech letištích, ze šesti centrálních provincií.

B/ Přívlastek neshodný

Přívlastek neshodný obvykle stojí v postpozici. Může být vyjádřen podstatným jménem v pádě prostém i předložkovém, příslovcem nebo infinitivem. V našem materiálu se vyskytoval přívlastek neshodný tvořený:

- **podstatným jménem v pádě prostém**

Tento typ neshodného přívlastku byl tvořen především genitivem substantiva. Přesto zde můžeme mezi ruštinou a češtinou pozorovat určité rozdíly, některým ruským přívlastkům tohoto typu odpovídá totiž v češtině přívlastek shodný:

Власть *стихии*, житель *Австрии*, зона *риска* (*riziková zóna*), корка *льда*, крыши *домов*, прогноз *метеорологов*, сезон *ураганов* (*uragánová sezóna*), столбики *термометров*, уровень *воды* (*vodní hladina*), усиление *ветра*, эпицентр *шторма*, юг *России*.

Dopad *katastrofy*, lavina *bahna*, на březích *řeky*, президент *země*, předpověď *meteorologů*, přívaly *deště*, sesuvy *půdy*, síla *povodní*, sklepy *domů*, stav *nouze*, varování *klimatologů*, vrstva *sněhu*, zásah *bleskem* (*попадание молнии*).

- **podstatným jménem v pádě předložkovém**

U ruského a českého neshodného přívlastku v nepřímém pádě s předložkou je ještě více odlišností. Nejenže při překladu do druhého jazyka musíme mnohdy použít jiný pád (jinou předložkovou vazbu), ale v některých případech je třeba užít i bezpředložkové vazby, infinitivu či dokonce přívlastku shodného:

Борьба *с последствиями*, выбросы *из кратера*, землетрясение *с эпицентром в Тихом океане*, наблюдения *за погодой* (*sledování počasí*), помощь *от государства*, предупреждение *об угрозе* (*varování před hrozbou*), репортаж *о непогоде*, решение *о выделении средств*, сообщения *о жертвах*, условия *для смертельной заразы*, ущерб *от землетрясения* (*škoda způsobená zemětřesením*).

Informace *о osobách*, обavy *перед tsunami* (*опасения цунами*), odborníci *на земětřesení* (*специалисты по землетрясению*), povodně *z roku 1997* (*наводнения 1997 года*), strach *z потока* (*страх перед ручьем*), štíty *proti větru* (*щиты для защиты от ветра*), úklid *po povodni*, в noci *z pondělí na úterý*, vítr *s nárazy*, zájemci *о odstavení vozidel* (*желающие оставить машины*), zkušenost *se zvládním* *otřesů*.

- **infinitivem**

Přívlastek ve formě infinitivu se v našich textech vyskytoval jen výjimečně, pojil se s podstatnými jmény vyjadřujícími modalitu, tj. přání, možnost něco udělat, rozkaz nebo výzvu k nějaké činnosti. Na více případů tohoto typu přívlastku jsme narazili v ruských textech, při jejichž překladu do češtiny je někdy nutné dát přednost vedlejší větě:

Возможность *убрать* снег, желание *провести*, надежда *найти* там живых, требование *уйти* на запасной аэродром (požadavek, aby se uchýlili na náhradní letiště).

Пříkaz *evakuovat se*.

Početnou skupinu tvořil také přívlastek neshodný udávající přesný či přibližný rozměr, velikost nebo míru něčeho. V ruštině byl často vyjádřen zřetelovým instrumentálem (высотой, силой, скоростью, шириной...), v češtině mu však odpovídají spojení typu – o rychlosti, o síle, vysoký + číselný údaj, široký + číselný údaj apod.:

Волна *высотой в три метра*; землетрясение *магнитудой 6,0*; землетрясения *мощностью 9,5 баллов*; на *высоту 5,4 и 7,5 километра над уровнем моря*; на *глубине 21 километр под морским дном*; сумма *до \$1,44 миллиарда*; порывы *до 150 километров в час*; снег *толщиной 3-4 метра*; толчки *силой около 9 баллов*.

Částka *okolo milionu korun*, otřesy *ve výši 9,5 stupně*, plocha *šedesát metrů čtverečních*, pomoc *ve výši tři miliard dolarů*, vítr *o rychlosti 175 km za hod*, vlny *vysoké až 4,5 metru*, zemětřesení *o síle 7,9 stupně*, *800 kilometrů vzdálený Peking*, *1 000 metrů vysoká sopka*.

C/ Přívlastek s nulovou shodou

Za přívlastek s nulovou shodou se považuje přívlastek v podobě nesklonného adjektiva, jednoduchého tvaru komparativu na *-ee*, *-e*, *-ue* a nesklonného tvaru přívlastňovacího zájmena 3. osoby jednotného i množného čísla (Flídrová, Žaža, 2005). V našem excerpovaném materiálu byl však tento typ přívlastku zastoupen převážně formou nesklonných tvarů přívlastňovacích zájmen 3. osoby:

Его мощь, *в его центре*, *над его* вершиной, *ее* посещение, *по ее* данным, *в ее* провинциях, *их* отголоски, *на их* восстановление.

Јeho žena, *pracovat na jeho* zdokonalování, *в jeho* okolí, *jejich* realizace, *prostřednictvím jejich* blízkých, *перед jejich* příjezdem.

Přívlastek s nulovou shodou vyjádřený neměnnou formou komparativu se objevil jen v jednom případě: погода *теплее нормы*, přívlastek vyjádřený nesklonným adjektivem jsme však nezaznamenali ani jeden.

Přívlastek několikanásobný a postupně rozvíjející

V textech o živelních pohromách bylo velmi často jedno podstatné jméno rozvíjeno hned několika přívlastky zároveň. Jednalo se o **přívlastek několikanásobný** (shodný i neshodný), který byl tvořen dvěma i více přívlastky spojenými hlavně poměrem slučovacím:

Shodný – *вулканическая и сейсмическая* aktivnost, *жаркая и ветреная* погода, *центральная и восточная* Европа. Neshodný – *вспышки холеры и малярии*, *жертвы наводнений и схода селей*, *поток грязи и камней*.

Shodný – *lidské a materiální* škody; *střední a dolní* toky; *uvolněné a pokroucené* plechy. Neshodný – *kritika úřadů i vlády*; *pobřeží Indonésie, Indie, Srí Lanky, Malediv a Thajska*; *zprávy o mrtvých nebo zraněných (poměr vylučovací)*.

Dále to byl **přívlastek postupně rozvíjející**, kdy byl řídicí člen se shodným přívlastkem znovu rozvíjen dalším shodným přívlastkem:

Все высокогорные oblasti, *гигантские автомобильные* пробки, *крупные региональные* центры, *местная энергетическая* компания, *мощнейший тропический* циклон, *сильнейшие муссонные* дожди, *сильный порывистый* ветер. *Информационные телефонные* linky, *каждый третий* rok, *неjsilnější povodňová* vlna, *потápějící se* velká nákladní loď, *takzvaná padesátiletá* voda, *vzácné živočišné* druhy, *zdejší sportovní* areál, *žádné další větší* škody.

Kromě toho jsme zaznamenali také různé kombinace předešlých typů, tj. podstatné jméno bylo rozvíjeno shodným i neshodným přívlastkem současně, a tyto přívlastky byly nejen holé, ale i několikanásobné a postupně rozvíjející:

Международная пятибалльная шкала *опасности*, *обширная* территория *страны*, *постоянная* скорость *ветра*, *сейсмологическая* служба *Китая*, *теплые* воды *Атлантики*.

Bezprostřední následky *паводни*, *четырёхкилометровые* ohrázení *обце*, *další hrozící* pády *stromů*, *okamžitá* pomoc *pro Messinu a okolí*; *провизорная* bariéra z *hnoje*, *první* paprsky *světla*.

Volně připojený přívlastek

Při zkoumání našich textů jsme se setkali i s tzv. **volně připojeným shodným přívlastkem**, který podává dodatečnou informaci o řídicím členu. Tato informace může

být bez porušení smyslu věty vypuštěna, a proto se ve větě odděluje čárkou. Volně připojený přívlastek stojí vždy za řídícím členem, v postpozici, a nejčastěji bývá vyjádřen přídavným jménem slovesným:

Лес, занимающий площадь в 300 гектаров, признан национальным достоянием Японии в 1924 году. *Тропический шторм «Фэншэнь», бушующий на юге Китая*, унес жизни 16 человек.

Prakticky každá budova v okrese St. Bernard, *tvořícím pětadesátitisícové předměstí New Orleansu*, byla poškozena nebo zničena. „Zapomenuté město“ Machu Pichu, *ležící v nadmořské výšce 2 400 metrů*, navštíví každý rok až půl milionu lidí.

Pokud by však vypuštění přívlastku narušilo smysl věty, jedná se o **přívlastek těsný**, který se v češtině čárkou neodděluje. Na rozdíl od ruštiny, ve které bývá i tento typ přívlastku většinou čárkou oddělen:

В регионе, *пострадавшем от землетрясения магнитудой 8,8*, объявлено чрезвычайное положение. Город, *находящийся поблизости от Чайтена*, был покрыт слоем вулканического пепла.

Méně štěstí měli lidé *žijící v chatrčích ve dvoře naproti*. Zprávy *přicházející z Barma přes filtr tamního vojenského režimu* jsou čím dál děsivější.

3.5.4 Přístavek (приложение)

Přístavek je shodný přívlastek vyjádřený podstatným jménem, jeho řídicím členem je substantivum, se kterým se shoduje v pádě; v rodě a čísle se shoduje jen někdy (Navrátilová, Drechslerová, 2001). Rozlišuje se přístavek volný (приложение обособленное) a těsný (приложение тесное).

A/ Přístavek těsný

Přístavek těsný stojí většinou za řídicím substantivem a ve větě se od něho neodděluje čárkou. V našem materiálu byl takovýto přístavek tvořen především zeměpisnými názvy. Velmi často to byla také vlastní jména označující názvy různých agentur nebo novin, na které se téměř v každém textu autor odvolává. Výjimkou nebyl ani přístavek u vlastního jména osobního určující profesi či funkci osoby (tento druh přístavku stává spíše před řídicím členem). Za přístavek těsný se považuje rovněž pojmenování atmosférických jevů, jelikož řídicím členem je tu obecné jméno *ураган, циклон, шторм, atd.*, nikoli jméno vlastní. V ruských textech se objevil i jeden přístavek vyjádřený obecným jménem upřesňujícím rodovou příslušnost pojmu (viz *лихорадка денге*) a jeden v podobě obecného jména udávajícího bližší charakteristiku řídicího substantiva, které je s přístavkem spojeno prostřednictvím spojovníku, čeština však v takovém případě dává přednost shodnému přívlastku (viz *альпинист-любитель*):

Архипелаг Хуан-Фернандес, город Мансанильо, долина Сват, населенный пункт Штайнфурт, остров Хоккайдо, река Инд, штат Оахака; агентство Associated Press; бургомистр города Борис Писториус; ураган «Эрл»; лихорадка денге; альпинист-любитель (amatérský alpinista).

Мěсто Valdivia, obec Swiniary, ostrov Madeira, poloostrov Chalkidiki, řeka Morava, stát Haiti; agentura Reuters, časopis Time, deník Miami Harald; prezidentka Michelle Bacheletová; bouře Daisy.

B/ Přístavek volný

Přístavek volný stojí za řídicím členem a odděluje se od něho čárkou eventuelně pomlčkou. Upřesňuje, konkretizuje či jinak blíže určuje obsah řídicího členu, může být připojen volně, nebo pomocí spojovacích výrazů *в том числе/вčetně, особенно/зvláště, то есть/тj. (tedy) apod.:*

Ванесса Очоа, 24-летняя студентка, заявила, что... Вулкан Льяйма на юге Чили – один из самых активных в Южной Америке – вновь начал выбрасывать лаву. В городе Чэнду, административном центре провинции Сычуань, вновь зафиксированы остаточные подземные толчки. «Нам не хватает людей, особенно сиделок и врачей.» Пять человек, в том числе двое детей, пострадали в результате удара молнии. Власти страны предупреждают о возможной вспышке ряда заболеваний, таких как лихорадка денге.

Hurikán bude pustošit jeden z nově zvolených sedmi divů světa – mexické Chichén Itzá. Příběh ženy z francouzského Vandée, departementu na západě země, je jedním z mnoha. Bydlela v další citelně postižené vsi, v Bochoři. Živel poškodil kamenné zdi v archeologických lokalitách blízko Cuzka, metropole někdejší incké říše. Systém protipovodňové ochrany, zvláště hráze, je leckde zastaralý. Kromě města Concepción byly postiženy také části hlavního města, především starší budovy. Druhý stupeň byl vyhlášen i na velkých tocích – tedy na řekách Odře a Olši.

Několikanásobný přístavek

V našem materiálu jsme zaznamenali i několikanásobný přístavek těsný, který byl v ruštině i češtině tvořen výhradně zeměpisnými názvy. Jednotlivé členy byly navzájem spojeny buď asyndeticky, nebo spojkou *a/u*, tj. poměrem slučovacím:

Тогда дожди шли несколько дней практически не переставая, подтопив штаты Миссисипи, Джорджия и Алабама. Эпицентр новых землетрясений находился близ городов Антофагаста и Калама.

Vlny v souostroví Samoa a Tonga zabily přes 100 lidí. Státy Virginia, Pensylvánie, Maryland hlásí statisíce lidí bez elektrického proudu.

3.5.5 Přísllovečné určení (обстоятельство)

Přísllovečné určení je rozvíjející větný člen, který vyjadřuje různé okolnosti a vztahy a je závislý na slovese, přídavném jméně nebo příslovci (Příruční mluvnice ruštiny II, 1960). Při zkoumání excerpovaného materiálu jsme narazili na přísllovečné určení:

- **místa (места)**

Přísllovečné určení místa bylo v našich textech vyjádřeno nejen příslovci, ale i podstatnými jmény v nepřímých pádech. Označovalo místo konání děje, směr k místu určení, směr z výchozího bodu i dráhu pohybu, která byla v češtině vyjadřována instrumentálem. V ruštině se však instrumentál používá jen při lineárním pohybu bez odstínu pronikání (Příruční mluvnice ruštiny II, 1960). Při odstínu pronikání je třeba v ruštině užít předložkového pádu s předložkami *через*, *сквозь*, *в* a při pohybu po povrchu, ploše něčeho dativu s předložkou *по*:

Из трехметрового *разлома* хлынула вода. Пассажиры оказались заблокированы *в аэропортах*. Шторм бушевал *в Ростове-на-Дону*. Был поврежден фасад находившегося *рядом* здания. Вода была *повсюду*. *Здесь* ветер срывал ветви. Люди вынуждены забираться *на крыши* домов.

Nejvíce vody se valilo *korytem* Moravy (вода катилась *по* руслу). *Pod troskami* zůstávají tisíce lidí. *V podchodu* metra jsem se musel brodit tekoucí *водou* (перейти *через* текущую воду). *Ve Švýcarsku* zahynuli dva Němci. Povodeň jsme přečkali *дома*. I když epicentrum bylo *někde jinde*. *Žijí zde* tisíce rodin.

- **času (времени)**

Při určování času využívala ruština i čeština kromě příslovcí a podstatných jmen v nepřímých pádech také číselné výrazy pro udávání konkrétní hodiny či konkrétního data. Přísllovečné určení tohoto typu tedy zařazovalo děj do určitého časového rámce, vyjadřovalo časové trvání, ale také to, jak často se děj opakuje:

Сейчас он приближается к островам. Город *почти сутки* был отрезан от мира. *С утра* на юге острова идет снегопад. *В понедельник* в Северо-Курильске прошел дождь. Морозы держатся *вторую неделю подряд*. *За четыре минуты* собрать все самое необходимое. Гроза и дожди будут продолжаться *до 19 часов*. Сезон ураганов начинается *1 июня* и заканчивается *30 ноября*.

Se záplavami se obyvatelé Březové nad Svitavou potýkají *často*. *Dosud* si vyžádala 52 obětí na životech. *Odpoledne* se čekala kulminace Visly. Přesto *včera* nebyla patrná žádná velká panika. „*Cestou domů* jsem se musel skrývat i před kroupami.“ (*По пути домой...*) Voda *po bouřce* rychle odeče. Povodňová vlna dorazila *nad ránem* (*к утру*). Voda u nás kulminovala *v 16 hodin*.

- **způsobu (образа действия)**

Určení způsobu bylo v našem materiálu reprezentováno hlavně příslovci, někdy ale také instrumentálem (s předložkou i bez předložky):

В центре пешеходы *еле* пробираются через водные потоки. Ураган «Эрл» продолжает *быстро* набирать силу. Жители близлежащих домов буквально спасались *бегством*. Шквалистый ветер *с легкостью* срывал крыши.

Záchranáři *marně* pátrají po ženě, kterou strhla voda. Blesk způsobil požár *v těžko* přístupné oblasti. Začalo *hustě* pršet. Předešlá zima byla *rekordně* dlouhá. *Horečně* zatloukali okna. *S napětím* letošní sezónu očekávají i obyvatelé Floridy.

- **míry (меры и степени)**

Příslopečné určení míry bylo vyjadřováno číslovkou, a to především při udávání změn a rozdílů v teplotách, při poklesu či zvýšení hladin moří a řek apod. Dále příslovcem míry, jež označovalo stupeň, intenzitu, v jaké se projevoval děj nebo určitá vlastnost. A také podstatným jménem, kdy byla míry určena přirovnáním k něčemu (např. k částem těla):

Уровень воды в населенных пунктах поднялся *на 1,5 метра (о 1,5 метру)*. За минувшие сутки снег и дождь меняли друг друга *несколько раз*. *Очень жарко*. Окончательное число утонувших будет *гораздо* больше. В Миндене в одной из конюшен лошади стояли *по шею* в воде. Выходы здесь уже были *выше щиколотки*.

Vzduch se zase ohřeje *на osmadvacet stupňů (до 28 градусов)*. Hladina moře se zvedla *о tři metry (на три метра)*. Statistika obětí by mohla být *daleko* vyšší. Záchranáři postupují *velmi* pomalu. „Cloumalo to se mnou *hodně*.“ Před třinácti lety byla voda v přízemí *až po bradu*, tentokrát sahala *pod kotníky*.

- **příčiny a důvodu (причины и обоснования)**

Příčina a důvod byly v našich textech vyjadřovány pomocí podstatných jmen s různými primárními i sekundárními předložkami. A právě při jejich použití jsme mezi ruštinou a češtinou zaznamenali několik rozdílů. Při překladu do druhého jazyku proto musíme dát někdy přednost jiné předložce pojící se s jiným pádem, popřípadě užít i jiných výrazových prostředků (např. přechodníkové konstrukce). Mimo to byla v ruských textech příčina vyjádřena též přechodníkem, který do češtiny převádíme nejčastěji vedlejší větou důvodovou:

От удара молнии были разрушены несколько строений (kvůli). Благодаря слаженной работе спасателей удалось избежать жертв. В результате удара стихии 254 человека остались без крова. Дым и пепел поднялись из-за дождей. Вследствие прорыва головного канала были подтоплены 77 жилых домов. Уже известно об одном погибшем мужчине, который утонул, не сумев выбраться из автомобиля (protože se nedokázal dostat z auta – v ruštině jde o volně připojené příslovečné určení, v češtině o vedlejší větu důvodovou).

Kvůli větru vypadla elektřina (из-за ветра). Humanitární pracovníci vyjíždějí na žádost charity s první humanitární pomocí (по просьбе). Kdo mohl, utekl do vyšších míst z obavy před ničivou vlnou (опасаясь волны). Tisíce lidí utekly do vnitrozemí ze strachu před opakováním přívalových vln tsunami (из-за страха перед). Úřady díky varování zajistily evakuaci osob z ohrožených oblastí. I tak в дуследку řádění Gustava zahynulo na americkém území osm lidí.

- **účelu (цели)**

Příslovečné určení účelu bylo formulováno převážně předložkově-jmennou vazbou. V ruštině ale také přechodníkovou konstrukcí (tj. volně připojené příslovečné určení), kterou do češtiny překládáme často vedlejší větou účelovou:

Для осуществления работ они применяют тяжелую технику. Тысячи людей в панике бежали от берега моря на возвышенности и бросались в мечети за помощью (pro ротос). Спасаясь от стихии, сотни тысяч людей покинули свои дома (aby se zachránili před živlem).

Turisté zaplnili letištní haly ve snaže utéct před příchodem živlu (пытаясь убежать). Nařídít provádění terénních úprav s cílem odvrátit případná nebezpečí.

- **podmínky (условия)**

Určení podmínky nebylo v našich textech příliš časté, většinou bylo vyjádřeno výrazy *v případě / в случае* ve spojení s genitivem a v ruštině také lokálem s předložkou *при*:

Обещали нам помощь *в случае стихийных бедствий*. *При необходимости* на улицы города будет выведена дополнительная снегоуборочная техника (*В случае потребности / Bude-li to nutné*).

В орачнем случае by život metropole byl až do pondělí zcela ochromen.

- **přípustky (уступки)**

Při určování přípustky využívala ruština i čeština spojení *вопреки/navzdory + dativ* a spojení *несмотря на / nehledě na + akuzativ*. V češtině se kromě toho vyskytovalo i spojení předložky *přes* s akuzativem, při jehož překladu do ruštiny je však třeba užít jedné ze dvou předchozích možností:

Коль *вопреки сообщениям* прессы после цунами вовсе не хотел покидать Шри-Ланку. *Несмотря на цунами*, напугавшее весь земной шар, наши туристы едут отдыхать в зону стихийного бедствия.

Historický okamžik *i přes bouřlivé počasí* přilákal odvážné zvědavce (*вопреки бурной погоде / несмотря на бурную погоду*). *Navzdory varování* klimatologů odmítali uvěřit, že by tragédie mohla přijít znovu. Vedoucí oddělení dlouhodobé předpovědi, *nehledě na varování* před prudkými bouřkami, trvalejší deště neočekává.

- **nástroje a prostředku (орудия и средства)**

Přísllovečné určení tohoto typu tvořili v našem materiálu převážně konstrukce s nevlastními předložkami *при помощи / pomocí, посредством/prostřednictvím*, bezpředložkový instrumentál se vyskytoval jen ojediněle:

Прибывшие пожарные вынуждены были добираться до очага возгорания *с помощью спецсредств*. С отдаленных островов людей собирают *при помощи вертолетов*. Обнажились коралловые рифы, рыбу и крабов можно было брать *голыми руками (holýma rukama)*.

Chilané se snažili zkontaktovat se svými blízkými *telefonem (no телефону)*, ale *i prostřednictvím sociálních sítí* na internetu. *Pomocí ručního přístroje* změřil rychlost větru.

- **zřetele (ограничения)**

V excerpovaném materiálu byl zřetelový význam vyjadřován hlavně sekundárními předložkami, ale někdy také příslovci:

С учетом пробок на подъезде к Варшаве дорога займет около 10 часов. Согласно сообщениям местных властей, ранения получили более 600 человек.

Pať by to z hlediska vývoje počasí stálo za pozornost. Vzhledem k výrazným srážkám došlo k vzestupům hladin některých řek. Peru leží v seismologicky aktivní oblasti.

- **průvodního děje (сопутствующего действия)**

Příslovečné určení průvodního děje bylo v ruských textech zastoupeno především přechodníkovými obraty (přítomného času, vidu nedokonavého) vyjadřujícími dva děje probíhající současně (tj. volně připojené příslovečné určení). V češtině se jednalo spíše o konkrétní určení společnosti (сопутствующее участие):

Это сообщили власти страны, объявляя эвакуацию жителей. Туристы сотнями покидают отели (по стovkách). Света нет, дети при свечах уроки будут делать.

Spolu s manželkou strávil noc na střeše. Záchranáři společně se stovkami vojáků již vyprostili a evakovali 1500 lidí.

Několikanásobné příslovečné určení

Za několikanásobné příslovečné určení se považují ta, která jsou závislá na stejném řídicím členu a navzájem mluvnicky i významově souřadná (Havránek, Jedlička, 1986).

V našem materiálu jednoznačně dominovalo několikanásobné příslovečné určení místa, jehož členy byly spojeny převážně poměrem slučovacím:

Миллионы индонезийцев проживают в горных районах и равнинах. На американский штат Техас и побережье Мексики надвигается тропический шторм «Долли».

Na Sicílii, Sardinii i ve vnitrozemí vypuklo na dvě desítky požárů. Událost však zvedla nejen v Číně, ale i ve světě velkou vlnu solidarity a pomoci postiženým (stupňovací poměr).

V ruštině i češtině nebylo neobvyklé ani několikanásobné příslovečné určení příčiny a důvodu, také spojené poměrem slučovacím: По меньшей мере 11 человек

погибли в результате наводнений и схода селевых потоков. – Kvůli záplavám, větru a popadaným stromům se zastavuje provoz vlaků.

V českých textech jsme se setkali i s několikanásobným příslovečným určením času: *Během pondělí a úterý* vypuklo v Řecku sedm velkých požárů (slučovací). – Voda stoupající po dobu pěti až šesti dnů dešťů je běžná *koncem června, ne v polovině května* (odporovací). – Ještě *dnes v noci nebo zítra nad ránem* bude hurikán Dean pustošit Karibik (vylučovací).

V českém materiálu se vyskytovali rovněž dva případy několikanásobného příslovečného určení způsobu, jehož členy byly spojeny slučovacím poměrem: Jejich počet v průběhu včerejška *ustavičně a raketově* stoupal. – Je třeba říct, že lidé po povodních v roce 1997 mají domy *lépe a bezpečněji* postavené.

V ruštině jsme naopak zaznamenali jeden příklad několikanásobného příslovečného určení nástroje a prostředku spojeného poměrem stupňovacím: Компенсировать его жители смогут *не только с помощью страховых компаний, но и через Комиссию по землетрясениям* в новозеландском правительстве.

Kromě několikanásobného příslovečného určení se v našich textech objevovali i případy, kdy na jednom řídicím členu záviselo několik příslovečných určení nesouřadných. Jednalo se o příslovečná určení nejen různého, ale i stejného druhu:

В городе Сысерть Свердловской области сегодня от удара молнии были разрушены несколько строений (příslovečné určení místa, času a příčiny). Они наблюдались *в 2002, 2003, 2005 и 2007 году по два-три месяца весной и летом* (příslovečná určení času).

Рoku 2005 в дуследку поводни zahynulo v *New Orleansu a jeho okolí* na 1 600 osob (příslovečné určení času, příčiny a místa). Sidr se přihnal *do Bangladéše od Bengálského zálivu přírodní rezervací Sunderbans* v deltě řeky Gangy (příslovečná určení místa).

3.5.6 Doplněk (дуплексив)

Doplněk je definován jako rozvíjející větný člen, který syntakticky závisí na dvou různých větných členech současně (Příruční mluvnice ruštiny II, 1960). Jedním z jeho řídicích členů je přísudek, druhým může být podmět, předmět, zřídka i příslovečné určení.

V našem excerpovaném materiálu se doplněk ve srovnání s ostatními větnými členy objevoval nejméně. V češtině byl vyjádřen převážně pomocí spojky *jako*, kdežto v ruštině také bezpředložkovým instrumentálem či jiným pádem:

- **doplněk závislý na přísudku a podmětu**

Они *сами*, как могли, пытались остановить воду, но это было непросто. А пока он стоит посреди тропического леса *как скорбный памятник* жертвам цунами. Поэтому они *первыми* приняли на себя удар стихии (*jako první*).

Podle meteorologů ovšem na pevninu udeří opět *jako hurikán čtvrtého stupně*. *Jako první* ji tedy pocítili právě v Krušných horách (*первыми ее почувствовали*). V neděli odpoledne se jejich námaha ukázala *jako marná*.

- **doplněk závislý na přísudku a předmětu**

Двух женщин вулканический пепел сделал настоящими *подругами* (*pravé kamarádky*).

Američtí vojáci ho vytáhli z trosek *živého* (*извлекли живым*).

Několikanásobný doplněk

S několikanásobným doplňkem jsme se setkali pouze jednou, a to v češtině: Lidé pobíhali po ulicích *zoufalí a bezradní*.

3.6 Souvětí (сложные предложения)

Souvětí je spojení dvou a více vět (predikativních částí), které vytvářejí jediný myšlenkový a intonační celek (podle Flídrová, Žaža, 2005). Rozlišuje se souvětí souřadné (сложносочиненное предложение), jehož části nejsou na sobě závislé, souvětí podřadné (сложноподчиненное предложение), ve kterém je jedna část podřízena druhé, a souvětí složité (многочленное сложное предложение), tvořené více než dvěma predikativními částmi (Flídrová, Žaža, 2005).

3.6.1 Souvětí souřadné

Věty v souvětí souřadném bývají spojeny buď souřadícími spojkami, anebo jsou připojeny asyndeticky, tj. graficky jsou odděleny čárkou. V našem excerpovaném materiálu se vyskytovala tato souvětí souřadná:

- **slučovací (соединительное)**

Tento typ souvětí souřadného byl v našich textech zastoupen nejvíce. Je to dáno tím, že texty o přírodních katastrofách velmi často popisovaly děje, které probíhaly současně, nebo následovaly jeden za druhým:

Ураганный ветер срывал крыши домов, валил деревья, в ряде районов грозовые ливни вызвали наводнения. В вулкане снова наблюдается активность, *a* лава течет по направлению к реке Кальбуко. Три человека погибли в соседней с Гели деревне Торбек, *и еще* трое жителей региона также стали жертвами стихии.

Je tu několik požárů, mosty jsou poškozené, panuje tu obrovská panika. Některé čtvrti jsou bez elektrického proudu, *také* v jiných částech země byly hlášeny výpadky proudu. Voda se najednou zvedla asi o pět metrů *a* proud se pak vлил do obydlených míst.

- **stupňovací (градационное)**

Na souvětí souřadné stupňovací jsme narazili pouze v jednom případě, a to v ruském textu:

Жильцы одного из затопленных домов закрыли все двери, *даже* подперли их мешками с песком.

- **odporovací (противительное)**

Souvětí souřadné spojené poměrem odporovacím bylo v našich textech druhým nejčastějším typem. Druhá věta v takovém souvětí většinou vyjadřovala kontrast ke skutečnosti uvedené ve větě první, nebo nějak omezovala její platnost:

Он был жив, *но* находился в тяжелейшем состоянии. С середины 20-го века Чикурачки активизируется примерно раз в пять-десять лет, *а* с 2000 года извержения участились. Землетрясение ощущалось достаточно сильно, *однако* никаких данных о пострадавших пока не поступало. Тогда извержения носили слабый характер, *в то время как* выбросы лавы и пепла в 2001-2002 годах были весьма серьезными.

Portugalsko čekalo vichr o rychlosti až 160 kilometrů v hodině, *ale* nápor byl nakonec poněkud slabší. Naproti tomu Kuba nezaznamenala žádnou oběť, *zato však* hodně zraněných. *Zatímco* na Slovensku hladina řek pomalu klesá, většina obyvatel střední Evropy má svůj boj s velkou vodou teprve před sebou. Manila byla tentokrát nejhoršího ušetřena, metropole se *nicméně* ještě nevzpamatovala ze záplav z minulého týdne.

- **vylučovací (разделительное)**

Souvětí souřadné vylučovací bylo v excerpovaném materiálu zastoupeno pouze jednou, a to v ruském textu. Vyjadřovalo nejisté předpoklady pomocí zdvojené spojky *то ли - то ли (snad – nebo snad / nebo spíše)*:

То ли их менталитет тому причиной, *то ли* почти тотальная принадлежность к буддийской религии, но никто не рвет на себе волосы, не кричит в голос.

- **důsledkové (результативное)**

Poměr důsledkový byl v těchto souvětích vyjadřován hlavně spojkou *proto/поэтому*, výjimkou však nebyly ani jiné spojovací výrazy:

Это было похоже на очень сильный прилив, *поэтому* никто не испугался. Путь к окрестностям вулкана закрыт, *и* туристы могут наблюдать за извержением только с воздуха.

Asi stovka tisíc se obávala o svůj majetek, *a proto odmítla opustit své domy*. „Pršelo celý den, *a tak bylo nařízeno evakuovat celý náš hotel*.“

- **důvodové (обосновательное)**

Důvodové souvětí souřadné se v našem excerpovaném materiálu objevovalo jen zřídka a výhradně v českých textech:

Problémy sních včera způsoboval i na silnicích, někde je *totiž* zatarasily popadané stromy, jinde havarovaná auta.

3.6.2 Souvětí podřadné

Souvětí podřadná se skládají z jedné věty hlavní (řídící) a z jedné věty vedlejší (závislé). Pokud je v souvětí více než jedna věta vedlejší, jedná se již o souvětí složitě. K větě hlavní se vedlejší věty připojují spojkami podřadicími, vztažnými zájmeny nebo vztažnými příslovci. V excerpovaném materiálu jsme zaznamenali tyto druhy vět vedlejších:

- **podměťové (подлежащие)**

Především šlo o podmětové věty obsahové, které uvádějí vlastní obsah toho, co je řečeno v hlavní části. Pokud byly uvozeny spojkou *что/že*, vyjadřovaly nějaké sdělení. V případě, že byly připojeny tázacími zájmeny, vyjadřovaly nepřímou otázku. Podměťové věty vztažné, uvozené vztažným zájmenem *кто/кто* a *что/со*, byly v našich textech spíše vzácností:

Когда всем дадут свет, точно неизвестно. Ранее сообщалось, что в районе схода селя найдены тела более 20 человек. «Все, что я помню, — это безумный страх.»
Nedá se tedy říct, *kam už dorazil*. Zemi navíc hrozí, *že ji v pátek zasáhne další tajfun*.
„Kdo město neopustí, udělá největší chybu ve svém životě,“ prohlásil.

- **přísudkové (сказуемые)**

S vedlejší větou přísudkovou jsme se v našem materiálu setkali pouze dvakrát, jednou v ruském a jednou v českém textu:

Почти такая же погода, как была в Москве.

Svou roli mohou hory sehrát, ale není taková, *jakou ji přisuzují lidé*.

- **předmětové (дополнительные)**

V našich textech se vyskytovaly výhradně předmětové věty obsahové, tj. ty, jež vyjadřují jádro sdělení. Nejčastěji byly uvozeny spojkou *что/že*. Kromě toho ale také spojkou *как/как* po slovesech smyslového vnímání, tázací částicí *ли* (*-li, jestliže, zdali*) uvozující závislou otázku zjišťovací nebo tázacími zájmeny uvozujícími závislou otázku doplňovací:

Синоптики обещают, *что ураганный ветер стихнет в Тбилиси к завтрашнему дню*. И видел, *как из-под небольшого купола внутри кратера вырвался дым*. Мы не знаем, *пострадал ли кто-нибудь*.

Deník La Repubblica se v sobotu na titulní straně ptal, *kdo povolil výstavbu domů tak blízko řeky a mořského břehu*. To by znamenalo, *že úterní bilance stoupla z dosavadních 150 na 189*. Přihlížíme tomu, *jak město mizí*.

- **přívlastkové (определятельные)**

Přívlastkové věty byly v excerpovaném materiálu zastoupeny nejvíce, i když jim v ruštině konkurovaly konstrukce s přídatnými jmény slovesnými, které jsou považovány za shodný přívlastek volně připojený. Jednoznačně tu převládaly přívlastkové věty vztažné, vyjadřující nějakou vlastnost podstatného jména uvedeného ve větě řídicí. K hlavní části byly připojeny v první řadě vztažným zájmenem *который/который*, neobvyklé nebylo ani vztažné zájmeno *какой/какой* či přívlastňovací zájmeno *чей / jehož, jejíž*. Jestliže určované substantivum určovalo čas nebo místo, bylo uvozeno vztažným příslovcem (*когда/кdy, откуда/odkud...*):

Ураганный ветер, *который в течение дня усиливался в столице Грузии*, причинил ущерб жилым домам и имуществу горожан. Проливные дожди оставили без крова около 190 тысяч человек, *чьи дома были разрушены или затоплены*. Известны случаи, *когда работающий телефон притягивал молнию*.

При сесуевех пұды, *ктерэ засáһлы Sicílii v noci ze čtvrtka na pátek*, mohlo přijít o život až padesát lidí. Spustil tak nejhorší záplavy, *jaké tento ostrovní stát postihly za více než 40 let*. Mrtví jsou hlášeni celkem ze šesti centrálních provincií, *odkud už bylo evakuováno asi 170 000 lidí*.

- **doplňkové (дуплексивные)**

Vedlejší věty doplňkové se v našich textech prakticky nevyskytovaly. Narazili jsme pouze na jeden český příklad:

„Viděla jsem asi dvě stovky mnichů, *jak odklízejí padlé stromy a organizují ostatní nezbytnou práci.*“

- **příslowečné (обстоятельственные)**

Vedlejší věty příslowečné byly v excerpovaném materiálu druhým nejčastějším typem vedlejších vět hned po větách přívlastkových, vyjadřovaly nejružnější vztahy a okolnosti podobně jako jednotlivé druhy příslowečného určení. Podle toho se také rozlišují věty příslowečné:

- **místní (места)**

Věty místní se v našich textech vyskytovaly vzácně, místní určení bylo totiž vyjadřováno spíše příslowečným určením místa:

А сегодняшнее землетрясение произошло почти там же, где в 1939 году в результате подземных толчков погибли 50 тысяч человек. Туда, где погибли без малого 40 тысяч местных жителей и туристов.

„Snažíme se odčerpávat vodu a dostat ji *tam, kde by neohrožovala bezprostředně domy a jiné objekty.* Chceme ji zkrátka dostat *tam, kam potřebujeme.*“

- **časové (времени)**

Časové určení větou vedlejší bylo celkem běžné. Ve většině případů ho uvozovala spojka *когда* ve významu *když* pro vyjádření děje probíhajícího současně s dějem věty řídící, nebo ve významu českého *až*, které vyjadřovalo děj budoucí:

Когда ураган достигнет земли, скорость ветра возрастет до 120 километров в час. После того как страна пострадала от засухи и наводнений, урожай зерна в Германии может в этом году упасть на 12 %.

Podle mluvčího pobřežní stráže I Un-ila k neštěstí došlo, *když se vlna převalila přes přístavní hráz.* Nejméně osm lidí zahynulo *poté, co náhlá velká vlna udeřila do pobřeží poblíž města Tečchon v Jižní Koreji.*

- **důvodové (причины)**

Věty důvodové byly v českých textech připojovány prakticky jen pomocí spojky *protože*. Naopak ruština hojně využívala synonym *так как, потому что, поскольку (protože, поневадž, jelikož)*. Přesto jsme se setkávali také s knižní spojkou *ибо/небоť*:

Со времени его возникновения на прошлой неделе он не представлял опасности суше, так как двигался исключительно над океаном. Количество погибших будет расти, поскольку сильные дожди продолжаются. Всевышний послал нам это, потому что мир погряз во грехе. И в этом есть свой резон, ибо в экономике острова туристический сектор стоит на одном из первых мест.

Ve městě vypukla panika, protože popraskalo vodovodní potrubí a ulice zalila voda. Ten se podle Clintonové v posledních letech postupně vylidňoval, neboť řada Hait'anu hledala lepší život v metropoli.

▪ účelové (цели)

Vedlejší věty účelové byly v ruských i českých textech uvozovány výhradně spojkou *чтобы/aby*. Někdy nechyběly ve větě řídicí také odkazovací výrazy jako např. *для того (чтобы) / proto (aby)*. Pokud se v ruštině shodoval podmět ve větě hlavní s podmětem ve větě vedlejší, pak po spojce *чтобы* následoval infinitiv:

Чтобы спастись от стихии, людям приходится забираться на крыши домов. Это делается для того, чтобы дорожные службы имели возможность убрать снег.

Když zastavili, *aby pomohli jinému řidiči*, narazil do nich tahač s návěsem.

▪ důsledkové (следствия)

Věty důsledkové byly připojovány převážně spojkou *так что / takže*. Neobvyklé však nebyly ani spojky *что/že* a *чтобы/aby* spolu s odkazovacími výrazy se zesilujícím účinkem v hlavní části, jako např. *настолько/natolik, так/tak apod.:*

Видимость на улицах была практически нулевой, *так что тысячи людей не смогли доехать до работы*. Волны были *настолько* мощными, *что докатились до восточного побережья Африки*. Нужно растянуть их *так, чтобы хватило до дома*.

Záchranné práce mařil nepřetržitý liják, *takže řada komunikací zůstávala neprůjezdných a terén nestabilní*. Sníh zatížil střechu hangáru *natolik, že povolila*. Při své cestě do nitra Ameriky živel zeslábl *tak, že z hurikánu včera byla jen „obyčejná“ tropická tlaková níže*.

▪ podmínkové (условия)

Vedlejší věty podmínkové vyjadřovaly jednak podmínku reálnou, pak byl použit oznamovací způsob, a jednak podmínku potencionální, pak bylo užito způsobu

podmiňovacího. Byly uvozeny především spojkou *если*, které v češtině odpovídají výrazy *jestliže, jestli, -li, když, (pokud)*, popřípadě *если бы* s významem *kdyby*:

Если траектория движения урагана не изменится, он должен достигнуть территории США в районе мыса Хаттерас. Если бы случилось, уже бы знали отправляющие компании.

O orkánu, tajfunu nebo cyklónu, se hovoří, *jestliže rychlost větru dosahuje přes 119 kilometrů v hodině. Nemají-li je*, jsou prostě na ulici. Uskutečnily také virtuální nácvik na superevakuaci všech lidí, kteří by byli ohroženi, *kdyby závalová hráz náhle povolila pod tlakem vody. „Pokud někdo chce, odvezeme ho.“*

▪ **přípustkové (уступки)**

Přípustkové věty vedlejší vyjadřovaly určitý nesoulad s tím, co bylo řečeno ve větě hlavní. Nejběžnější spojkou bylo *хотя / аčkoli, i když*, a potom *несмотря на то, что / přestože*:

Несмотря на то, что идёт шестой день стихийного бедствия, спасительного эффекта от усилий государства и армии почти никакого. Обошлось без жертв, хотя десятки припаркованных автомобилей получили повреждения.

Аčkoli večer i v noci прšelo, teď už by měl déšť slábnout. Přestože si nejsilnější zemětřesení za posledních čtyřicet let vyžádalo téměř pětadvacet tisíc životů, nacházejí lidé stále další a další mrtvé.

▪ **srovnávací (сравнения)**

S větami srovnávacími jsme se v našem materiálu setkávali poměrně málo. Jednalo se buď o srovnání na základě podobnosti dvou jevů, které bylo připojeno spojkou *словно / jako by, jako kdyby*, nebo o vyjádření rozdílné míry či vlastnosti pomocí komparativu ve větě řídicí a spojky *чем/неž* ve větě vedlejší:

Березы, стоящие рядом с полем, выглядят так, словно их кто-то грыз. Помощь от государства идёт не так, как должна была бы.

Obávaná bouře však naštěstí pro Američany udeřila s menší razancí, než původně předpovídaly počítačové simulace. Vypadá to, jako kdyby uvnitř mrakodrapu vybuchla bomba.

Kromě těchto typů vedlejších vět se v našem excerpovaném materiálu vyskytovaly i tzv. nepravé vedlejší věty vztahné (псевдопридаточные относительные

предложения). Větší měrou však byly zastoupeny v ruském materiálu. Zatímco v českých textech se objevovaly výlučně v souvětí slučovacím, v ruských rovněž v souvětí důsledkovém. V poměru slučovacím byly uvozeny nejčastěji vztažnými zájmeny *что/což* a *причем/причемž*, v ruštině ale také výrazem *после чего / načež*. V poměru důsledkovém byly uvozeny hlavně vztažným výrazem *в результате чего / в результате чегоž*, avšak v jednom případě jsme zaznamenali i vztažné zájmeno *что/což*:

В течение минувших суток здесь на один квадратный метр выпало более 190 литров осадков, *что значительно превышает месячную норму*. 20 человек спасены, *причем двое из них были откопаны из снежного плена сегодня*. Утром в понедельник в Северо-Курильске прошел дождь, *после чего окна зданий и автомобилей оказались в пепле*. Сильный ветер повалил в городе шесть деревьев, *в результате чего пострадали несколько автомобилей*. Шаровая молния ударила в 305-метровую телевизионную башню, *что привело к возникновению пожара на высоте от 40 до 60 метров (помěr důsledkový)*.

Vánice přinesla do oblasti až 80 centimetrů nového sněhu, *což je ve většině zasažených oblastí rekord*. Na centrální Vietnam udeřil tajfun Ketsana, *причемž jako první postihl провинции Quang Nam*.

V českém materiálu jsme se setkali i s jedním příkladem nepravé vedlejší věty spojkové: *Aby však byla zkáza úplná*, tak nyní sužují zničené Haiti povodně.

3.7 Vsuvky (вводные выражения)

Vsuvky jsou slova, slovní spojení nebo věty, které se nezačleňují do mluvnické stavby věty, nezávisí tedy syntakticky na žádném větěném členu, avšak po stránce významové s obsahem věty souvisí – tzn. nějak obsah věty doplňují či vysvětlují nebo vyjadřují postoj mluvčího k vlastnímu sdělovanému obsahu či ke způsobu vyjádření (podle Havránek, Jedlička, 1986).

V našich textech o živelních pohromách se objevovaly jednak ustálené vsuvky, tj. automatizované výrazy, jednak tzv. specificky publicistické parenteze, ale také vsuvky příležitostné, aktuální (вставные конструкции).

Ustálené vsuvky se v ruštině vždy oddělují čárkami, eventuálně pomlčkami (na rozdíl od češtiny). V našem materiálu jsme se s nimi setkávali častěji v textech ruských než v českých. Na základě členění podle Flídrové, Žaži (2005) jsme je rozdělili na vsuvky vyjadřující:

- **jistotní modalitu**

«*Может быть*, это нам кара за то, что мы так бездумно засорили воду?» - гадают буддисты (*Možná* je to trest za to, že...). *Верно*, сотни тел еще не найдены (Stovky těl *zřejmě* ještě nebyly nalezeny). Президент южноамериканской республики Себастьян Пиньера сообщил, что количество жертв стихии, *возможно*, будет и дальше расти (počet obětí *nejspíš* ještě poroste). *Правда*, у нас на ближайшие дни прогноз значительно более благоприятен (предповід' на nejbližší dny je *ovšem* mnohem příznivější). Причиной возгорания, *скорее всего*, стала ударившая в дерево молния (пříčinou vznícení byl *podle všeho* blesk, který...).

„Počet *zřejmě* ještě vzroste, protože spousta obyvatel pohřešujeme,“ sdělil (Количество, *видно*, еще увеличится...). Ještě pár hodin před bouřkou přitom lidé v rozpálených českých městech po vodě *asi* hodně toužili (люди, *наверное*, сильно жаждали воды). Ты podle odborníků *pravděpodobně* způsobí masové sesuvy půdy (они, *вероятно*, вызовут массовые оползни). *Патрně* ho strhl proud vody (*Очевидно*, его унес поток воды).

- **citové hodnocení sdělovaného obsahu**

К счастью, не оправдались опасения насчет эпидемий. *К сожалению*, сказать этого не может никто (То *bohužel* nikdo nemůže říct).

Naštěstí se nevyplnila nejhorší předpověď odborníků. „Stavení *bohužel* není pojištěno,“ dodal smutně (Здание, *к сожалению*, не застраховано).

- **způsob vyjadřování myšlenek**

Дождь с градом, *в общем*, не представляет ничего из ряда вон выходящего для Колорадо (*Celkem vzato není déšť s kroupami v Coloradu nic neobvyklého*). *Вообще (obecně vzato)*, слово такое «цунами» местное население прежде никогда не слышало. *Проще говоря (stručně řečeno)*, жизнь миллионов ланкийцев напрямую зависит от тех денег, которые оставляют здесь зарубежные гости.

Přesněji řečeno (tčetně) specialisté vyškolení na záchranné a vyprošťovací práce.

Lépe řečeno (лучше говоря): z mnoha těch šťastnějších.

- **uspořádání myšlenek (jak za sebou jednotlivé myšlenky následují)**

Армия и спасатели сейчас пытаются сделать всё возможное, чтобы *с одной стороны (jednak / na jedné straně)* - остановить потоки воды, которых с каждым днём становится всё больше, *с другой (jednak / na druhé straně)* - спасти тех, кто оказался в ловушке. Здесь, *наоборот*, сухо и жарко. *Например*, буддистские храмы почти все уцелели. *В частности (konkrétně)*, в районе Диди Дигоми ветер повалил несколько деревьев.

Situace se *naopak* mírně uklidnila v Třebíči a v Cerekvici nad Loučnou. Vznikla několik metrů vysoká tsunami, která pak zpusťila *například* město Gizo s 20 tisíci obyvateli. *Mimochodem (meжду прочим)*, počet obětí by se mohl ještě zvednout. Záchranáři jsou lépe připraveni, *na druhé straně* – obce se nepoučily v tom, jak jim předcházet.

- **názor někooho jiného**

По его мнению, повторные толчки в эпицентре землетрясения могут продолжаться еще около года. *По его словам*, в работах по очистке снежных заносов задействованы 88 единиц техники.

V Iravadské oblasti, v deltě stejnojmenné řeky, *prý (дескать/говорят)* byla pobořena celá města. Barma *podle něj* nutně potřebuje zahraniční pomoc.

Kromě ustálených vsuvek se v našich textech vyskytovaly i vsuvky, které poukazovaly na konkrétní zdroj informace (podrobněji se tomuto tématu věnuje J. Pilátová: *Krátká zpráva v současné ruské a české publicistice*, 2009). Podle M. Čechové a kol. (2003) se jedná o **parenteze specificky publicistické**, u nichž lze pozorovat rovněž jistou ustálenost a stereotypnost. Avšak na rozdíl od ustálených vsuvek, se kterými se můžeme setkat ve všech funkčních stylech, jsou specificky publicistické parenteze charakteristické právě pro styl publicistický, zejména zpravodajský, což potvrzuje i náš materiál. V našem případě se jednalo buď o parentetickou uvozovací větu, která byla součástí volné přímé řeči, nebo o souvětí s parentetickou vedlejší větou se spojkou *jak/как*.

Volná přímá řeč s parentetickou uvozovací větou v postpozici byla typičtější spíše pro naše české texty, objevovala se však i v ruských zprávách:

Сведений о жертвах и разрушениях не поступало, передает информационное агентство «Синьхуа». Российские граждане в результате землетрясения не пострадали, сообщили РИА «Новости» в посольстве РФ в Токио. А уже завтра в середине дня ожидают волну на Сахалине, рассказала начальник регионального Центра цунами Татьяна Ивельская.

Привolaný lékař už ale mohl konstatovat pouze smrt, řekl italský průvodce skupiny Nicola Garradi. Byli jimi starší lidé, kteří zemřeli na problémy zaviněné přehřátím, uvedlo rumunské ministerstvo zdravotnictví. Oheň už zničil více než 130 hektarů lesa, oznámilo ministerstvo pro boj s přírodními katastrofami.

Souvětí s parentetickou vedlejší větou se spojkou *jak/как* bylo naopak charakterističtější pro naše ruské texty. V českém materiálu jsme se setkali pouze se dvěma příklady:

Как сообщили в Мосгортрансе, движение транспорта на улице из-за инцидента не прерывалось. Как заявил министр внутренних дел, там погибло около тысячи человек. Как утверждают очевидцы, отголоски землетрясения ощущались даже в городе Гуаякиле.

Jak upřesnil, většinou se jednalo o čerpání vody ze zatopených prostor. Jak napsala ČTK, Hait'ané se během pohromy chytali betonových pilířů, jen aby zjistili, že jim praskají pod rukama.

Celkově však byly pro náš materiál příznačnější parenteze uvozující přímou řeč, která byla použita ve většině textů minimálně jednou, v některých případech i vícekrát. Což je pochopitelné, protože pomocí přímé řeči autor dodává informacím na

autentičnosti, a zesiluje tak získávací a přesvědčovací funkci publicistického textu. Tyto parenteze nejčastěji obsahovaly slovesa mluvení v širokém smyslu – *зaдaть, гoвopить, дoбaвить, зaявить, oбeцaть, oбъяснять, oтмeтить, пoдтвepдить, пoяснить, пpизнaть, paccкaзaт, cкaзaть, cooбщить*; *informovat, konstatovat, líčit, poznamenat, přiznat, radit, říkat, sdělit, svěřit se, tvrdit, ubezpečovat, varovat, vysvětlit, vzpomínat, zdůraznit*; ale také slovesa myšlení – *мыслет si, сoудит, мíнит, ивaжoвaт*; či slovesa vyjadřující citový postoj – *жaлoвaтьcя, сeтoвaть, cокpушaтьcя*; *láteřit, litovat, naříkat si, (po)stěžovat si, zlobit se*. Tato slovesa byla většinou ve tvaru 3. osoby singuláru, minulého času, objevovaly se však i tvary času přítomného:

«Наш дом, всё затоплено. И власти бездействуют.» - *жалуется житель Австрии.*
«Такого здесь еще не было за всю историю наблюдений за погодой.» - *добавил он.*
„Моře se náhle zvedlo,“ *popsala netradiční úkaz jedna ze zaměstnankyň hotelu Ramada na ostrově Bali.* „Požáry od kulových blesků jsou naprostou výjimkou a raritou,“ *doplnil Mitáček.*

Na zdroj informace velmi často poukazovala též parentetická konstrukce s ruskou předložkou *по* + *dativ substantiva označujícího jednotku verbálního či mentálního děje* + *genitiv podavatele informace (osoby nebo instituce)*. Odpovídající česká konstrukce *podle* + *genitiv podavatele informace* se už nehodnotí jako vsuvka, ale jako příslovečné určení zřetele (podle Mluvnice češtiny 2, 1986). Mezi těmito parentezemi byla v našem ruském materiálu nefrekventovanější ustálená vazba *по данным (пресс-службы)*, vyskytovaly se tu ovšem i jiné konstrukce: *по информации (агентства), по мнению (гидрогеологов), по оценкам (правительства), по прогнозам (метеобюро), по словам (пресс-секретаря), по сообщению (оперативного дежурного), по сообщениям (ИТАР-ТАСС)*.

V našem materiálu byly bohatě zastoupeny také **vsuvky příležitostné**, aktuální, tzn. realizující se v dané výpovědi (Havránek, Jedlička, 1986). Od ostatního textu byly odděleny zejména závorkami, někdy ale i pomlčkou. Poskytovaly především doplňující nebo vysvětlující informaci k základnímu obsahu věty:

Извержения вулканов - частое явление в Индонезии, отличается высокой вулканической и сейсмической активностью (*последнее землетрясение произошло на Суматре всего несколькими днями ранее*). В его кратере наблюдается рост экстрезивного купола (*нагромождение вязкой лавы над устьем вулкана*). Из поселка Ключи (*50 километров от вулкана*) при отсутствии облачности было

видно, как на высоту до 1,2 километра над его вершиной поднимались облака пара с пеплом.

Evakuováno už bylo na 12 000 jejich příslušníků (*jde většinou o Miskity*), kteří byli převezeni na bezpečnější místo. Podmáčená půda se sesouvá a trhá domy – *do včerejšího večera se takových míst objevilo skoro deset*. Experti předpovídají, že mezitím zesílí na hurikán druhého stupně (*na pětistupňové škále*).

Pokud zpráva obsahovala konkrétní časový údaj, tj. místní čas, kdy došlo k neštěstí, uvedl její autor pro srovnání do závorky i čas odpovídající dané zemi, kde zpráva vychází:

На японском острове Хоккайдо в субботу в 06:15 по местному времени (*01:15 по московскому времени*) произошло землетрясение магнитудой 5,3, сообщила Геофизическая служба США.

Došlo k nim ráno v 7:40 místního času (*22:40 SELČ*) v hloubce deseti kilometrů.

V závorkách se častokrát uváděly také originální názvy institucí, které autor přeložil do svého jazyka, nebo jejich zkratky, aby se v dalším textu nemusel opakovat celý název:

Об этом сообщила Национальная метеорологическая служба (*НМС*), указав, что циклон уже принес сильные ливни на территорию ряда западных мексиканских штатов.

Podle havajského centra zajišťujícího varovný systém pro vlny tsunami (*Pacific Tsunami Warning Center*) bylo epicentrum otřesů přibližně 350 kilometrů severozápadně od hlavního města Šalamounových ostrovů Honiary.

Kromě toho upřesňovaly aktuální vsuvky také geografickou polohu uvedeného objektu, především u méně známých měst, provincií apod. S těmito parentezemi jsme se však setkali jen v našem ruském materiálu:

«Фрэнк» находится в данный момент в 270 километрах к югу от прибрежного мексиканского города Мансанильо (*штат Колима*). В среду утром у берегов провинции Ачех (*Суматра*) произошли два землетрясения магнитудой 5,2 и 5,8.

V ruských textech, kde autor transkriboval jména nebo geografické názvy, byla občas v závorkách uvedena i jejich podoba v jazyce originálu:

По словам министра национальной интеграции Бразилии Хедделя Виейры Лимы (*Geddel Vieira Lima*), в регионе погиб почти весь домашний скот и уничтожены сельскохозяйственные поля. От лавины, сошедшей 22 апреля на австрийской город Зольден (*Soelden*), никто не пострадал.

4. Závěr

V diplomové práci byly analyzovány ruské a české publicistické texty o živelních pohromách z hlediska lexikálně-syntaktického s přihlédnutím ke stránce stylistické. Cílem této analýzy bylo poukázat na shody a rozdíly mezi ruskými a českými texty.

Excerpovaný materiál tvořily z 93 % zprávy (33 % jednoduché a 60 % rozšířené zprávy mající charakter článku) a ze 7 % reportáže. I když oba útvary patří ke zpravodajskému publicistickému stylu, v němž převažuje funkce sdělovací (což dokládá i náš výzkum), zaznamenali jsme též prostředky, které zastávaly funkci působící a hodnotící. Tyto prostředky byly nejvíce zastoupeny v reportážích a rozšířených zprávách (novinových člancích). Mimo to naše publicistické texty častokrát obsahovaly odkaz na konkrétní zdroj informace (běžnější v jednoduchých a rozšířených zprávách), který dodával informacím na důvěryhodnosti. Hojně byla uplatňována i přímá řeč zainteresovaných osob, přítomna byla téměř v každém textu (v některých případech se vyskytovala i více než jednou).

Slovní zásoba našeho excerpovaného materiálu byla tvořena v první řadě slovy neutrálními, ale rovněž termíny (především z oblasti meteorologie, hydrologie, geologie a seizmologie), dále slovy expresivními a hovorovými. Vedle původní české a ruské slovní zásoby se objevovala též slova přejatá (zejména z latiny, francouzštiny a řečtiny). Některá rozsáhlejší spojení byla nahrazována zkratkami a zkratkovými slovy. Pro ozvláštňení textu se používaly prvky stylu uměleckého – personifikace, přirovnání, metafory, opakování slov apod. Pro naše texty bylo také typické použití multiverbizačních spojení (zvláště v ruštině). Kromě toho jsme v oblasti lexikální mezi ruštinou a češtinou zaregistrovali několik zajímavých rozdílů:

1. českým substantivům *bouře/bouřka* odpovídá v ruštině několik výrazů, přičemž každý z nich má trochu jinou sémantickou platnost (srov. *буря, гроза, шторм, буря, метель, вьюга*);

2. českým skoro synonymním výrazům *orkán, uragán, hurikán, tajfun, cyklón* v ruštině odpovídají jen tři ekvivalenty *ураган, тайфун, циклон*;

3. ruský termín *циклон* znamená jednak *cyklón*, jednak *cyklóna*;

4. ruské podstatné jméno *цунами* má v češtině podobu tsunami i cunami. (Převládá však podoba tsunami, tvar cunami se objevoval jen u dvou textů z internetového zdroje.);

5. českým přídavným jménům *živelní* i *živelný* je v ruštině ekvivalentní adjektivum *стихийный*.

Co se týče syntaktické charakteristiky zkoumaného materiálu, z modálních typů vět převládaly věty oznamovací. Nicméně jsme se setkali i s několika málo případy vět tázacích nebo rozkazovacích, většinou však zastávaly funkci titulku, popřípadě podtitulku či mezititulku.

Z hlediska syntaktické struktury v českých i ruských textech jednoznačně dominovaly věty dvojčlenné. Přitom v českých se poměrně často vyskytovaly i věty s podmětem nevyjádřeným, na rozdíl od textů ruských, kde tomuto typu odpovídaly v souladu s jazykovým systémem ruštiny věty s podmětovým osobním zájmenem. Věty jednočlenné se objevovaly častěji v ruském materiálu, přičemž některým ruským jednočlenným větám odpovídaly v češtině věty dvojčlenné. Zaznamenali jsme však i opačný jev (př. *шел дождь*).

Ve větách dvojčlenných, ruských i českých, byl přísudek tvořen nejčastěji plnovýznamovým slovesem (akčním i dějovým) ve tvaru minulého času, vyskytovaly se ale i tvary přítomné. Poměrně běžný byl též jmenný přísudek, avšak v ruských textech byl zastoupen větší měrou než v českých, navíc se v ruském materiálu častěji objevovala různá sponová a polosponová slovesa, kterých má ruština daleko více než čeština. Kromě toho se v ruském materiálu vyskytoval i přísudek jmenný s nulovou sponou vyjádřený v přisponové části nejen podstatným jménem nebo přídavným jménem v krátké či plné formě, ale i číslovkou.

Podmět byl vyjádřen zejména podstatným jménem v nominativu, ojedinele ale také jiným slovním druhem, především zájmenem (obvyklejší v ruštině), pak číslovkou, přídavným jménem a v několika málo případech infinitivem slovesa. Početnou skupinu tvořily rovněž věty, ve kterých funkci podmětu zastávala různá slovní spojení, obsahující většinou konkrétní číselný údaj. Bohatě byl zastoupen i několikanásobný podmět, jehož členy byly spojeny hlavně poměrem slučovacím.

Mezi rozvíjejícími větnými členy dominovaly přívlastek a předmět, hojně se vyskytovalo i příslovečné určení (zejména místa, příčiny a důvodu, míry). Tyto tři větné členy tvořily častokrát několikanásobný větný člen, spojený především poměrem slučovacím. Početnou skupinu představoval rovněž přístavek (těsný i volný)

a subjektové určení. Nejpodstatnější rozdíl mezi ruskými a českými texty (v oblasti rozvíjejících větných členů) jsme zaregistrovali u nepřímého předmětu, jelikož některá ruská slovesa se pojila s jinými pády než česká.

Český a ruský materiál se lišil i poměrem jednoduchých vět a souvětí. České texty byly z 51 % tvořeny jednoduchými větami a z 49 % souvětími (34 % souvětí o dvou větách a 15 % složitá souvětí). V ruském materiálu 58 % tvořily věty jednoduché a 42 % souvětí (30 % souvětí o dvou větách a 12 % složitá souvětí). Souvětí souřadná byla reprezentována především souvětím slučovacími, pak odporovacími a důsledkovými. V souvětích podřadných byly nejvíce zastoupeny vedlejší věty přívlastkové (zejména vztažné), druhým nejhojnějším typem byly vedlejší věty příslovečné (obzvláště časové, důvodové a účelové), dále předmětové (výhradně obsahové) a podmětové (především obsahové). Vedle základních typů vedlejších vět jsme zaznamenali i nepravé vedlejší věty vztažné a jednu nepravou větu spojkovou. Větší měrou však byly zastoupeny v ruském materiálu. Zatímco v českých textech se objevovaly výlučně v souvětí slučovacími, v ruských rovněž v souvětí důsledkovém.

V poslední části syntaktické charakteristiky jsme se věnovali problematice vsuvek. V textech o živelních pohromách se objevovaly jednak ustálené vsuvky, jednak specificky publicistické parenteze, ale také vsuvky příležitostné. Vsuvky ustálené se vyskytovaly častěji v našem ruském materiálu. Vyjadřovaly jistotní modalitu, citové hodnocení sdělovaného obsahu, způsob vyjadřování myšlenek a jejich uspořádání, ale také názor někoho jiného. Specificky publicistické parenteze byly zastoupeny uvozovací větou, která byla součástí volné přímé řeči, nebo parentetickou vedlejší větou se spojkou *jak/kak*. V ruštině rovněž konstrukcí s ruskou předložkou *no* + *dativ substantiva označujícího jednotku verbálního či mentálního děje* + *genitiv podavatele informace (osoby nebo instituce)*. Odpovídající česká konstrukce *podle* + *genitiv podavatele informace* se už nehodnotí jako vsuvka, ale jako příslovečné určení zřetele (podle Mluvnice češtiny 2, 1986). Vsuvky příležitostné poskytovaly především doplňující nebo vysvětlující informaci k základnímu obsahu věty.

Přestože ruské a české publicistické texty mají mnoho shodných rysů, vyskytují se v nich větší či menší rozdíly. Doufáme, že se nám je podařilo rozpoznat a vyvodit z nich správné závěry, které by bylo možné využít také při praktickém překladu podobných textů.

Резюме

Стихийные бедствия в современной русской и чешской публицистике (лексический и синтаксический анализ)

Предлагаемая работа посвящена рассмотрению текстов о стихийных бедствиях в современной русской и чешской публицистике с точки зрения их стилистической характеристики, лексического строя и прежде всего синтаксической структуры. По мнению автора, данная тема представляет собой интересный языковой материал, заслуживающий внимания, так как в последние годы в средствах массовой информации количество сообщений о всевозможных катастрофах, вызванных действием явлений природы, возрастает. Кроме того, подобных работ, занимающихся сопоставлением русского и чешского современного газетно-публицистического стиля, очень мало.

Настоящая дипломная работа является продолжением бакалаврской работы *«Языковая характеристика текстов о стихийных бедствиях в современной русской и чешской публицистике»* (защищено 2009), в которой проводится анализ морфологического строя текстов о стихийных бедствиях, причем учитывается также их лексика. В данной работе автор ставит своей целью дать общую стилистическую характеристику и более подробный (по сравнению с бакалаврской работой) лексический разбор исследованного материала. Однако центральная задача – это комплексный синтаксический анализ русских и чешских текстов.

Материалом исследования послужили современные тексты о стихийных бедствиях за 2008-2011 годы. Всего 150 текстов на русском и 150 текстов на чешском языках, выписанных не только из печати, а также из Интернета. В работе автором применяются описательный и компаративный методы, т.е. обращается внимание на сходства и различия между русским и чешским материалами. Теоретической основой для раскрытия данной проблематики послужили современные грамматики и стилистики, научные лингвистические работы и толковые словари.

Настоящая работа состоит из следующих разделов: введение, три главы, заключение, резюме, аннотация, библиография, список источников, одно приложение.

В первой главе дается общая характеристика газетно-публицистического стиля. Автор отмечает его основные стилистические черты, причем подчеркивает сосуществование в его языке двух тенденций (тенденции к стандартизации языка и тенденции к экспрессии в языке). С этим связано также совмещение двух функций, информативной и воздействующей. На основе того, которая функция в тексте преобладает, выделяются в работе три следующие подстили газетно-публицистического стиля: информационный, аналитический и беллетристический. Далее автор к каждому, из указанных трех подстилей, приводит краткую характеристику и называет принадлежащие к ним основные жанры. Затем уже более подробно говорится о типичной для всех подстилей композиции публицистических текстов. Речь идет, прежде всего, о заголовках, первых абзацах, выделенных в тексте жирным или курсивным шрифтом или другим цветом. А также о прямой речи, которая в исследованном материале, по данным автора, появляется очень часто (находится почти в каждом изучаемом тексте, в некоторых случаях встречается больше одного раза).

В последующем автор сосредоточится только на два жанра, заметку и репортаж, так как именно они составляют рассматриваемый материал. Автор полагает, что хотя заметка (приблизительно 63 % изучаемого материала) и репортаж (приблизительно 7 %) относятся к информационному публицистическому стилю, можно в них наблюдать не только средства информативной функции, но и, в большей или меньшей степени, средства воздействующей функции. Из основных черт заметки автор выдвигает содержание ссылки на источник информации. Между тем, среди типичных особенностей репортажа делается акцент на живое повествование действительного события, в котором автор репортажа принимает участие как его очевидец. Все упомянутые явления автор всегда подтверждает несколькими примерами из исследованных русских и чешских текстов.

Вторая глава содержит анализ русских и чешских публицистических текстов о стихийных бедствиях с точки зрения их лексики. К словарному составу автором отнесены слова нейтральные, термины, экспрессивные и разговорные слова. Помимо исконной чешской и русской лексики употребляются также заимствованные слова, особенно интернационализмы. Некоторые длинные словосочетания заменяются сокращениями или сокращенными словами. С целью острания текста применяются даже средства художественного стиля

(олицетворение, сравнения, метафоры, повторы слов и т.п.). Для публицистических текстов характерны также глагольно-именные словосочетания. Сначала автор определяет указанные языковые термины и потом приводит их русские и чешские примеры. Впоследствии внимание акцентируется на интересные лексические и семантические различия между русскими и чешскими терминами, касающимися явлений природы.

В третьей главе анализируется синтаксический строй изучаемого материала. Следовательно, автор рассматривает отдельные типы предложений по их коммуникативной функции и по их внутренней структуре. Но прежде всего, автор указывает сжатую синтаксическую характеристику исследованных текстов. В частности, в чешском материале простые предложения составляют 51 %, сложные предложения 49 % (сложные предложения, состоящие из двух предложений, 34 %, многочленные сложные предложения 15 %). В русском материале простые предложения представляют 58 % и сложные предложения 42 % (сложные предложения, состоящие из двух предложений, 30 %, многочленные сложные предложения 12 %). Тем не менее, в русских и чешских текстах доминирующую роль играют двусоставные предложения. Однако односоставные предложения встречаются чаще в русских текстах, чем в чешских.

Настоящая глава состоит из семи следующих разделов: коммуникативные типы предложений, односоставные предложения, двусоставные предложения, главные члены предложения, второстепенные члены предложения, сложные предложения, вводные выражения. Сначала дается определение данного грамматического явления, и потом для иллюстрации автор приводит русские и чешские примеры.

В рамках раздела, посвященного коммуникативным типам предложений, особое внимание обращается на вопросительные и побудительные предложения, хотя самым частым типом в исследованном материале являются повествовательные предложения. Автор полагает, что вопросительные и побудительные предложения в текстах о стихийных бедствиях употребляются для усиления привлекательности и драматичности, поэтому они находятся преимущественно в заголовках. Среди вопросительных предложений выделяются замкнутые и развернутые вопросы. Кроме того, затрагиваются восклицательные предложения, как эмоциональный вариант коммуникативных типов.

В ходе описания односоставных предложений установлено, что в русском языке, в отличие от чешского, односоставные предложения используются гораздо больше, ибо производитель действия или носитель состояния чаще выражается с помощью косвенных падежей (в особенности дательным и творительным) или остается невыраженным. Затем называются все типы односоставных предложений, находящихся в изучаемых текстах. Именно: односоставные предложения с производителем действия в форме дательного падежа; односоставные предложения с производителем действия в форме творительного (данный тип встречается только в русском материале, его содержанием является какая-нибудь стихийная сила); односоставные предложения с производителем действия в форме родительного отрицательного, а также родительного отделительного падежа; односоставные предложения с единым главным членом, выраженным безличным глаголом (они описывают, прежде всего, явления природы или перемены погоды); односоставные предложения со связкой и предикативным наречием; односоставные предложения со сложным единым главным членом, состоящим из модального безличного глагола (или модального предикативного наречия) и инфинитива полнозначного глагола (в русских текстах наблюдаются намного больше, чем в чешских); другие глагольные односоставные предложения (с возвратным глаголом или инфинитивом); назывные односоставные предложения, которые в текстах о стихийных бедствиях появляются очень редко. У некоторых приведенных примеров односоставных предложений автором в скобках предложены возможные переводы на другой язык, так как в другом языке им иногда соответствуют двусоставные предложения.

В рамках двусоставных предложений автор отмечает, что в рассматриваемом им материале однозначно преобладают именно упомянутые предложения. При этом главным типом двусоставных предложений являются те, в которых подлежащее выражено. Все-таки появляются также двусоставные предложения с невыраженным подлежащим. Но, как пишет автор, они типичны скорее для чешских текстов, поскольку в русских текстах им в соответствии с языковой системой русского языка отвечают предложения с подлежащим личным местоимением.

В разделе, посвященном главным членам предложения, анализируются разные типы сказуемого и подлежащего. Что касается сказуемого, установлено,

что в русском и чешском материале чаще всего встречается простое глагольное сказуемое, выраженное полнозначным глаголом (обозначающим действие или состояние) в форме прошедшего времени, но иногда также в форме настоящего времени. Помимо того, наблюдаются сложное глагольное сказуемое, именное и комбинированное сказуемое, причем именное чаще встречается в русском материале, где гораздо больше появляются разные связочные и полусвязочные глаголы. Наряду с этим автор замечает также однородное сказуемое, хотя в изучаемых текстах оно представляет собой относительно редкое явление.

В рамках подлежащего автор различает несколько групп на основе того, какая часть речи в предложении выполняет функцию подлежащего. Конкретно, речь идет о подлежащем, выраженном, во-первых – существительным в именительном падеже (самый частый тип), во-вторых – местоимением (чаще в русском материале), в-третьих – прилагательным или причастием, в-четвертых – числительным или сочетанием числительного с существительным и, в-пятых – с помощью инфинитива глагола (встречается меньше всего). По словам автора, сравнительно часто наблюдается однородное подлежащее, состоящее много раз из большего количества членов, связанных отношением сочинения.

В разделе, посвященном второстепенным членам предложения, рассматриваются: субъектное дополнение, дополнение, определение, приложение, обстоятельство и дуплексив.

В ходе характеристики субъектного дополнения (семантического субъекта) освещается, что в большинстве случаев оно совпадает с грамматическим подлежащим. Однако существуют и случаи, когда субъектное дополнение отличается от подлежащего. Тогда оно, согласно исследованному материалу, выражено творительным или дательным падежом, в русском языке также при помощи предлога «у» с родительным падежом. Иногда субъектное дополнение совпадает даже с обстоятельством.

Далее речь идет о дополнении, которое делится на приглагольное и приименное. Приглагольное включает прямое и косвенное дополнение. Здесь автор констатирует, что прямое дополнение чаще всего выражено формой винительного падежа. Все-таки большинство дополнений в текстах о стихийных бедствиях является косвенными. В рамках их характеристики автором выделяются косвенные дополнения в формах отдельных падежей без предлога и в формах падежей с предлогом. Установлено, что среди падежей без предлога

самым употребляемым является дательный, а именно в русских и чешских текстах. Второе место занимает творительный падеж, хотя в русском материале он появляется более часто. Несмотря на то, что родительный без предлога встречается меньше всего, он также составляет значительную группу. Наоборот, среди падежей с предлогом самым частым был винительный, потом творительный вместе с предложным. У каждого падежа с предлогом автор отмечает самые применяемые чешские и русские предлоги. Кроме того, обращается внимание на расхождения в управлении некоторых русских и чешских глаголов. Сверх того, автором приведены примеры, когда глагол сочетается с двумя дополнениями, причем каждое из них выражено иным падежом. Затем называются примеры дополнения, выраженного инфинитивом, у которого автор различает инфинитив тавтоподлежащий и гетероподлежащий. В последующем излагается приименное дополнение, которое по сравнению с приглагольным дополнением появляется в изучаемом материале изредка. В большинстве случаев оно в чешских и русских текстах зависит от причастия, причем доминирует форма творительного падежа без предлога. Особенную категорию дополнения, по мнению автора, представляют дополнения, выраженные с помощью числительного. Так как цифровые данные в текстах о стихийных бедствиях исполняют важную роль, они предоставляют не только конкретную информацию о числе жертв или нанесенном ущербе, но и точные данные о разрушительных явлениях природы, например, их величину, силу, скорость и т.п. Наконец обсуждается однородное дополнение, члены которого в рассматриваемом материале соединены главным образом связью соединительной, но в некоторых случаях также разделительной или градационной.

В ходе описания определения различаются три основных типа: согласованное, несогласованное и определение с невыраженным согласованием. Отдельные типы характеризуются на основе того, каким способом они выражены. То есть, у согласованного определения выделяются определения, выраженные: прилагательным, причастием, местоимением, числительным. Установлено, что в чешских и русских текстах преобладают согласованные определения в виде прилагательных, а именно относительных, качественных (преимущественно качественно-оценочных), среди которых помимо форм положительной степени появляются и формы компаратива и суперлатива, и в отдельных случаях даже в виде притяжательных прилагательных. Причастия в функции согласованного

определения встречаются более часто в русском изучаемом материале, причем имеют форму действительного залога, настоящего или прошедшего времени. В чешских текстах наблюдаются причастия действительного залога и настоящего времени, или страдательного залога и прошедшего времени. Из местоимений согласованное определение составляют притяжательные, неопределенные и определительные местоимения. Существенной разницей между русскими и чешскими текстами здесь автор считает употребление указательных местоимений, потому что в чешском материале их применение намного разнообразнее. Согласованное определение, выраженное числительным, встречается редко.

У несогласованного определения автор выделяет определения, выраженные: беспредложным падежом существительного; разными предложно-падежными формами существительных и инфинитивом. Установлено, что среди беспредложных падежей преобладает родительный. Одновременно внимание акцентируется на то, что некоторым русским определениям указанного типа в чешском языке отвечают согласованные определения. Однако между русским и чешским несогласованным определением в косвенном падеже с предлогом можно наблюдать еще больше расхождений. Несогласованное определение, выраженное инфинитивом, встречается только изредка. Несмотря на это, довольно многочисленную группу представляет собой несогласованное определение, обозначающее точный или приблизительный размер, величину или меру чего-то.

Определение с невыраженным согласованием в текстах о стихийных бедствиях представлено преимущественно неизменяемыми притяжательными местоимениями 3-ого лица (его, ее, их). Далее описывается постепенно распространяющееся определение и однородное, согласованное и несогласованное, определение, члены которого в русских и чешских текстах объединяются друг с другом прежде всего соединительной связью. В связи с разными типами определений автор обращает внимание также на их комбинации. В заключение к определениям рассматривается обособленное согласованное определение и рестриктивное определение.

Следующим обсуждаемым второстепенным членом предложения является приложение, которое делится на обособленное и тесное. Отмечается, что в роли тесного приложения в изучаемом материале выступают в первую очередь

географические названия и собственные имена, обозначающие наименования различных агентур или газет. Но также, например, нарицательные имена, уточняющие название лица по профессии или занимаемой должности, или наименования атмосферических явлений. В рамках обособленного определения установлено, что оно выделяется не только при помощи запятых и тире, но и с помощью присоединительных выражений. Кроме того, автор называет несколько примеров однородного тесного приложения в отношении соединения.

Впоследствии речь идет об обстоятельстве. Автор приводит примеры отдельных типов обстоятельств, с которыми столкнулся в течение исследования данного материала, и упоминает, как они в изучаемых текстах выражены. В частности, излагаются следующие группы обстоятельств: места, времени, образа действия, меры и степени, причины и обоснования, цели, условия, уступки, орудия и средства, ограничения и, наконец, сопутствующего действия. Как у каждого члена предложения, и здесь автор замечает однородные члены. Констатируется, что среди однородных обстоятельств доминируют обстоятельства места, затем причины и обоснования. В чешских текстах встречаются также однородные обстоятельства времени и образа действия, в русских, наоборот, однородные обстоятельства орудия и средства. В общем, однородные члены объединены преимущественно соединительной связью.

Последний рассматриваемый второстепенный член – дуплексив. Установлено, что в сопоставлении с остальными членами предложения он появляется меньше всего. В чешском материале он выражен главным образом с помощью союза *как (jak)* в то время как в русском, сверх того, также беспредложным творительным или другим падежом.

В разделе, посвященном сложным предложениям, дана характеристика отдельных типов сложносочиненного и сложноподчиненного предложения, найденных автором в исследованном материале. Установлено, что среди сложносочиненных предложений в изучаемых русских и чешских текстах встречаются следующие типы: соединительные, градационные, противительные, разделительные, результативные и обосновательные. При этом самыми частыми являются соединительные и противительные сложносочиненные предложения. В рамках сложноподчиненных предложений автором отмечаются следующие типы придаточных предложений: подлежащные (прежде всего изъяснительные), сказуемостные, дополнительные (исключительно изъяснительные),

определительные (преимущественно относительные), дуплексивные, обстоятельственные (места, времени, причины, цели, следствия, условия, уступки и сравнения). Среди них однозначно преобладают придаточные определительные, второе место занимают обстоятельственные, потом дополнительные. В ходе описания вышеупомянутых придаточных предложений автор обращает внимание на самые употребляемые русские и чешские подчинительные союзы или относительные местоименные слова, оформляющие подчинительную связь в настоящих сложных предложениях. Наконец автор затрагивает псевдопридаточные относительные предложения, которые более типичны для русского рассматриваемого материала. Однако в чешском материале автором найдено даже одно псевдопридаточное союзное предложение. Между тем как в чешских текстах псевдопридаточные предложения появляются только в соединительных сложных предложениях, в русских текстах, сверх того, также в следственных.

В последнем разделе подвергаются анализу разные вводные выражения и конструкции. На основе изучаемого материала здесь различаются вводные выражения, специфически публицистические парентезы и вставные конструкции. Автором констатировано, что в текстах о стихийных бедствиях встречаются вводные слова, выражающие: модальность истинности, эмоциональную оценку сообщаемого, способ выражения мыслей и их порядок, а также мнение другого лица. Однако в русском материале они появляются чаще, чем в чешском. К специфически публицистическим парентезам отнесены парентетические предложения, вводящие прямую речь и так называемую свободную прямую речь, парентетические придаточные предложения с союзом *как (jak)* и русские парентетические конструкции типа «по данным кого/чего». Что касается вставных конструкций, они предоставляют добавляющую, объяснительную или уточняющую информацию. В изучаемых текстах в большинстве случаев они находятся в скобках или от остального текста отделены при помощи тире.

В заключении автор подводит важнейшие итоги исследования. По его убеждению, русские и чешские публицистические тексты о стихийных бедствиях отличаются многими совпадающими чертами, все-таки в них можно наблюдать большие или меньшие расхождения. Одновременно автор надеется, что ему удалось рассмотреть настоящие сходства и различия и сделать правильные

выводы, которые возможно было бы использовать также при практическом переводе подобных текстов.

В приложении находится словарь на тему «Стихийные бедствия», который был по сравнению с бакалаврской работой, по мнению автора, расширен на 50 % и содержит основной словарный запас по исследованному материалу.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Neumannová Kateřina

Název katedry a fakulty: katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Živelní pohromy v současné ruské a české publicistice. Lexikálně-syntaktická analýza

Vedoucí práce: prof. PhDr. Helena Flídrová, CSc.

Počet znaků: 139 076

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 24 (+ 2 internetové zdroje)

Klíčová slova: publicistický styl, zpráva, reportáž, slovní zásoba, typy vět podle modality, věty jednočlenné a dvojčlenné, základní a rozvíjející větné členy, souvětí souřadné a podřadné, vsuvky

Charakteristika:

Tato magisterská práce je věnována lexikálně-syntaktické analýze současných ruských a českých publicistických textů o živelních pohromách. Práce se skládá z: úvodu, tří kapitol, závěru, ruského resumé, anotace, bibliografie, seznamu excerpovaných materiálů a jedné přílohy. V první kapitole jsou popsány základní rysy publicistického stylu. Druhá kapitola se zabývá lexikálním rozborem zkoumaných textů. V třetí, nejobsáhlejší, kapitole jsou tyto texty charakterizovány ze syntaktického hlediska. V závěru jsou shrnuty nejdůležitější výsledky výzkumu. Příloha obsahuje rusko-český slovníček, sestavený na základě zkoumaného materiálu.

Bibliografie

Gramatiky, slovníky, monografie a stati:

1. BAUER, J. – MRÁZEK, R. – ŽAŽA, S.: Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II, Skladba. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960.
2. BAUER, J. a kol.: Školní mluvnice ruského jazyka. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
3. BEDNÁŘ, J. a kol.: Meteorologický slovník výkladový a terminologický. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. ISBN 8085368455.
4. ČECHOVÁ, M. a kol.: Současná stylistika češtiny. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
5. DRECHSLEROVÁ, J. – NAVRÁTILOVÁ, J.: Stručná česká mluvnice. 3. vyd. Olomouc: INFOA, 2001. ISBN 80-7240-199-8.
6. FLÍDROVÁ, H.: Základy gramatiky, přednášky pro posluchače ruštiny se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast. Olomouc 2007.
7. FLÍDROVÁ, H. – KOZÍLKOVÁ, J. – VYSLOUŽILOVÁ, E.: Практический курс русского синтаксиса: výklad a cvičení. 1. vyd. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1987
8. FLÍDROVÁ, H. – ŽAŽA, S.: Синтаксис русского языка в сопоставлении с чешским. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1104-0.
9. GREGOR, J.: Valenční možnosti verbonominálních spojení v publicistickém stylu (v rusko-českém srovnávacím plánu). In: Rossica Olomucensia. Časopis pro ruskou a slovanskou filologii. Num. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 11-14. ISSN 0139-9268.
10. GREPL, M. – KARLÍK, P.: Skladba spisovné češtiny. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
11. HAVRÁNEK, B. – JEDLIČKA, A.: Česká mluvnice. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
12. CHLOUPEK, J. a kol.: Stylistika češtiny. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-23302.
13. КОПЕЦКИЙ, L. V a kol.: Пособие по лексикологии русского литературного языка. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974.

14. MRÁZEK, R.: Синтаксические отношения и члены предложения. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada jazyková A9. Brno 1961, s. 47-60.
15. NEUMANNOVÁ, K.: Jazyková charakteristika textů o přírodních katastrofách v současné ruské a české publicistice: lexikálně-morfologická charakteristika, bakalářská diplomová práce. Olomouc 2009.
16. ОЖЕГОВ, С. И. – ШВЕДОВА, Н. Ю.: Толковый словарь русского языка. 4-е изд. Москва: Азбуковник, 2001.
17. PETR, J. a kol.: Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví. 1. vyd. Praha: Academia, 1986.
18. PILÁTOVÁ, J.: Krátká zpráva v současné ruské a české publicistice: jazyk a text. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2278-7.
19. PILÁTOVÁ, J.: Stylistika, přednášky pro posluchače ruštiny se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast. Olomouc 2008.
20. POŠTOLKOVÁ, B. – ROUDNÝ, M. – TEJNOR, A.: O české terminologii. 1. vyd. Praha: Academia, 1983.
21. *Příruční mluvnice češtiny*. Ed. P. Karlík, M. Nekula, Z. Rusínová. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 8071061344.
22. SCHNEIDEROVÁ, S.: Informace – text – kontext : nad současnou situací medií. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2059-2.
23. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 4. vyd. Praha: Academia, 2005. ISBN 8020013474.
24. ВАЛГИНА, Н. С. – РОЗЕНТАЛЬ, Д. Э. – ФОМИНА, М. И.: Современный русский язык. 5-е изд. Москва: Высшая школа, 1987.

Internetové zdroje:

1. Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český AV ČR. [online]. [cit. 2011-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ujc.cas.cz/poradna/porfaq.htm>>.
2. Справочно-информационный портал Грамота.ру. [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.gramota.ru/>>.

Excerpované prameny

1. Anglii postihly největší přívalové deště za tisíc let. Zatím jeden mrtvý. Lidovky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-11-20]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/anglii-postihly-nejvetsi-privalove-deste-za-tisic-let-zatim-jeden-mrtvy-141-/ln_zahranici.asp?c=A091120_180621_ln_zahranici_gaa>.
2. Blesk zapálil domy, víchra sroloval střechu. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 137, s. A5.
3. Blesky zapalovaly pole a domy, bouřka uzavřela i dálnici. České noviny.cz [online]. 2008, [cit. 2008-08-16]. Dostupný z WWW: <http://www.ceske-noviny.cz/domov/index_view.php?id=328491>.
5. Bouřka poničila střechu hotelu. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 137, s. D1.
6. Concepción nechránil ani přesun. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 50, s. 8.
7. Cyklon zabil tisíce Bangladéšanů. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 269, s. A8.
8. Cyklon zabil v Barmě 350 lidí a zničil tisíce domů. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 105, s. A1.
9. Černý, Jan. Čína se opět otřásla. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 100, s. O5.
10. Českého lyžaře usmrtila v Itálii lavina. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 44, s. 9.
11. Dražanová, Adéla. Deset let a tři miliardy pro Haiti. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 22, s. A6.
12. Dražanová, Adéla. Evropa sčítá škody po řádění víchru. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 51, s. A6.
13. Dražanová, Adéla. Těla se válí po chodnících. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 11, s. A2.
14. Frýdecká, L., Hanyš, R. Jesenicko trpí: Hrozí opět velké záplavy? Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 209, s. A2.
15. Gazdík, Jan. Bouřky s kroupami sužují zemi. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 194, s. A4.
16. Gazdík, Jan. Teplo, víchra. Bude hůř? Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 16, s. A1.
17. Gazdík, Jan – Klimoková Petra. Povodeň ničila. Zbytečně. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A2.

18. Gustav skončil, lidé s návratem ještě čekají. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 107, s. A8.
19. Gustav udeřil na Louisianu. Ale oslabený. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 206, s. A1.
20. Helcl, Roman. Čtyřicet tisíc lidí zůstalo v Přerově bez dodávek tepla. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. B3.
21. Helcl, Roman. Zápavy nás děsí, jsou podobné těm z roku 1997. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B2.
22. Hurikán Alex zasáhl americkou pevninu, v Texasu platí stav nouze. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-07-01]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/hurikan-alex-zasahl-americkou-pevninu-v-texasu-plati-stav-nouze-p89-/ln_zahranici.asp?c=A100701_110852_ln_zahranici_jv>.
23. Hurikán Felix vlétl na pobřeží Nikaraguy. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 207, s. A6.
24. Hurikán Ike znovu zesílil a ohrožuje Kubu. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 211, s. A7.
25. Jakartu zatopila přílivová vlna. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 131, s. A9.
26. Janečková, Jitka. Povodeň, obnova, povodeň. Lidé však vesnici neopustí. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 116, s. A4.
27. Janečková, Jitka. Sotva jsme trochu uklidili, voda zase straší. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. B3.
28. Janečková, Jitka. Včerejší povodně v kraji minutu po minutě. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B4.
29. Janoušek, Petr. Bohové Chile klid nepřejí. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 44, s. 9.
30. Japonsko po silném zemětřesení zasáhla vlna tsunami. Novinky.cz [online]. 2011, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/227510-japonsko-po-silnem-zemetreseni-zasahla-vlna-tsunami.html>>.
31. Jih Japonska zasáhlo zemětřesení, hrozí vlna cunami. Novinky.cz [online]. 2010, [cit.2010-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/193377-jih-japonska-zasahlo-zemetreseni-hrozi-vlna-cunami.html>>.
32. Kalamita, den poté. Naložit sněh a odvézt. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 9, s. C1.
33. Kraj se připravoval na silný vítr. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 16, s. C1.

34. Kryzánek, Ladislav. Cyklon bořil v Barmě města. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 105, s. A6.
35. Kryzánek, Ladislav. New Orleans – město na útěku. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 205, s. A1.
36. Kryzánek, Ladislav. New Orleans, město na útěku. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 205, s. A6.
37. Kryzánek, L. Po otřesech hrozí záplavy. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 122, s. A6.
38. Kryzánek, Ladislav. Vichr zabil 10 000 Barmánců. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 106, s. A6.
39. Kryzánek, Ladislav. Zřícené budovy pohřbily tisíce lidí. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 111, s. A6.
40. Kynčl, Jakub. Haiti je prokleté, po zemětřesení nyní zabíjejí povodně. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/193408-haiti-je-proklete-po-zemetreseni-nyni-zabijeji-povodne.html>>.
41. Kynčl, Jakub. Nejsilnější orkán v historii byl v Austrálii, měl rychlost neuvěřitelných 408 km/hod. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-01-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/189996-nejsilnejsi-orkan-v-historii-byl-v-australii-mel-rychlost-neuveritelnych-408-km-hod.html>>.
42. Laviny mohly zabít v Afghánistánu až 70 lidí. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/191659-laviny-mohly-zabit-v-afghanistanu-az-70-lidi.html>>.
43. Madeira sčítá mrtvé. Metro. 22. února 2010, s. 05.
44. Matyáš, Josef. Zemětřesení v Chile možná vychýlilo zemskou osu a zkrátilo den. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-03-02]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/zemetreseni-v-chile-mozna-vychylilo-zemskou-osu-a-zkratilo-den-ps2-/ln_veda.asp?c=A100302_152034_-ln_zahranici_mtr>.
45. Morava se topí. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. A1.
46. Mykiska, Martin. „Na otřesy jsme tu zvyklí.“ Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 50, s. A7.
47. Mykiska, Martin. Čech v Santiagu: „Postel se třese, musím rychle ven.“ Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 50, s. A7.
48. „Myslela jsem, že země zešílela.“ Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 44, s. 9.

49. Na Haiti může být až 300 000 obětí. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 45, s. A7.
50. Na Islandu se po 200 letech probudila sopka, evakuováno 600 lidí. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/na-islandu-se-po-200-letech-probudila-sopka-evakuovano-600-lidi-po8-/ln_zahranici.asp?c=A100321_090903_ln-_domov_mev>.
51. Na jihu Evropy zabíjejí vedra, v Anglii velká voda. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 149, s. A7.
52. Na Machu Picchu zřejmě sesuvy uvěznily i Čechy. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 22, s. A7.
53. Na Sumatře vyhnala sopka už 30 tisíc lidí. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-08-31]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/na-sumatre-vyhnala-sopka-uz-30-tisic-lidi-f01-/ln_noviny.asp?c=A100831_000029_ln_noviny_sko&klic=238639&mes=100831_0>.
54. Na Tchaj-wan se přihnal tajfun, míří k pobřeží Číny. Novinky.cz [online]. 2008, [cit. 2008-09-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/clanek/149554-na-tchaj-wan-se-prihnal-tajfun-miri-k-pobrezi-ciny.html>>.
55. Na Vietnam udeřil tajfun, umírají lidé. Evakuováno bylo 170 tisíc obyvatel. Lidovky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-09-29]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/na-vietnam-uderil-tajfun-umiraji-lide-evakuovano-bylo-170-tisic-obyvatel-13r-/ln_zahranici.asp?c=A090-929_120127_ln_zahranici_mtr>.
56. Náhlá velká vlna vyděsila Jižní Koreu. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 105, s. A6.
57. Nejhorší blizzard za 90 let pohřbil východ USA pod sněhem. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/191418-nejhors-i-blizzard-za-90-let-pohrbil-vychod-usa-pod-snehem.html>>.
58. Nevídaná kalamita? Byly tu vždy. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 9, s. A3.
59. Nídr, Tomáš. Nejhorší katastrofa od tsunami. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 107, s. A1.
60. Nídr, Tomáš. Zemětřesení v Peru zabilo stovky lidí. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 191, s. A6.
61. Nový sopečný mrak držel letiště v šachu, provoz se obnovuje. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-04-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.lidovky.cz/novy-sopecny->

mrak-drzel-letiste-v-sachu-provoz-se-obnovuje-p4i-/ln_zahranici.asp?c=A100420_074-253_ln_zahranici-_ter>.

62. Orkán: na Sněžce 216 km/h, škody po celé zemi. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 17, s. A1.

63. Obětí tsunami přibývá, je jich téměř 25 tisíc. Zahranicni.iDnes.cz [online]. 2004, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/obeti-tsunami-pribyva-je-jich-temer-25-tisic-f24-/zahranicni.asp?c=A041227_071953_zahranicni_jan>.

64. Obyvatele Chile opět vyděsilo zemětřesení. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 53, s. A8.

65. Orkán se vrátil. Přinesl obávanou „bílou tmu“. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 24, s. A1.

66. Orkán: škody za miliony. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 19, s. C1.

67. Ostrov Madeira zasypala lavina z kamení a bahna. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 44, s. 1.

68. Otřesy v Japonsku zasáhly jaderný reaktor. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 164, s. A6.

69. Pacifikem se šířila vlna s varováním. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 50, s. 8.

70. Paráčková, Markéta. Vstávejte, valí se na vás voda! Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. A8.

71. Pášma, Jan. Rychle! Poklady z muzea musí být v suchu. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A6.

72. Plesník, Vladimír. Sesuvy půdy pohřbily na Sicílii až 50 lidí. Novinky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-10-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/180606-sesuvy-pudy-pohrbily-na-sicilii-az-50-lidi.html>>.

73. Počet obětí zemětřesení v Číně přesáhl šest set. Stovky lidí se pohřešují. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/pocet-obeti-zemetreseni-v-cine-presahl-sest-set-stovky-lidi-se-pohresuji-1qe/ln_zahranici.-asp?c=A1004-15_070513_ln_zahranici_pks>.

74. Povodně mají tři oběti. Voda stoupá na jihu Čech, na Moravě klesá. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-06-02]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/povodne-maji-tri-obeti-voda-stoupa-na-jihu-cech-na-morave-klesa-p6t-/ln_domov.asp?c=A1006-02_073056_ln_domov_ani>.

75. Povodně na Slovensku ustupují. V Polsku zůstává situace vážná. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-05-19]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/povodne-na-slovensku-ustupuji-v-polsku-zustava-situace-vazna-pbb-/ln_zahranici.asp?c=A100519_144945_ln_za-hranici_mtr>.
76. Povodně ohrožují prezidentské volby v Polsku. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 133, s. A6.
77. Probuzená sopka v Chile vyhání tisíce lidí. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 106, s. A7.
78. Proti Bečvě jsme už 13 let bezbranní. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. B1-B2.
79. Prudký déšť zaplavil ulice, teď se zase oteplí. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 185, s. A4.
80. Průtrž zaplavila silnice bahnem. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 137, s. D1.
81. Předpověď počasí nepotěší, pršet bude i nadále. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B2.
82. Přes Evropu se valí velká voda. Deset lidí už zemřelo. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 210, s. A7.
83. Při zemětřesení v Chile zahynulo nejméně 212 lidí, počet obětí poroste. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/193381-pri-zemetreseni-v-chile-zahynulo-nejmene-212-lidi-pocet-obeti-poroste.html>>.
84. Přílivy vody ničily a zabíjely na Madeiře. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 44, s. 6.
85. Přívalové deště a silný vítr zabily na Madeiře nejméně 40 lidí. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/privalove-deste-a-silny-vitr-zabily-na-madeire-nejmene-40-lidi-pr5/ln_zahranici.asp?c=A100220_19171-6_ln_zahranici-_mev>.
86. Pyrenejský poloostrov a Francii sužuje obrovská bouře, vyžádala si už dvě oběti. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/193406-pyrenejsky-poloostrov-a-francii-suzuje-obrovska-boure-vyzadala-si-uz-dve-obeti.html>>.
87. Raiskubová, hana. „Spadl přede mě obrovský strom.“ Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. A8.

88. Reiner, Tomáš. Filipíny zasáhl další tajfun. Novinky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/180570-filipiny-zasahl-dalsi-tajfun.html>>.
89. Reiner, Tomáš. Tichomořské ostrovy smetla tsunami, přes 90 lidí zahynulo. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-09-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/180249-tichomorske-ostrovy-smetla-tsunami-pres-90-lidi-zahynulo.html>>.
90. Rozvodněné Labe zatopilo silnici u Opatovic. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 283, s. A5.
91. Růžička, Jiří. Kulový blesk zapálil dům na Uherskohradištsku. Novinky.cz [online]. 2008, [cit. 2008-05-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/clanek/140080-kulovy-blesk-zapalil-dum-na-uherskohradistsku.html>>.
92. Řecko teď trápí záplavy na severu. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 206, s. A9.
93. Řeky na Moravě zaplavovaly sklepy a zahrady. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 113, s. A5.
94. S povodní se pomalu vyrovnali. Za tři dny přišla další. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. A8.
95. Sedmimetrové vlny vyděsily Indonésii, ničily domy a lodě. Zahranicni.iDnes.cz [online]. 2007, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/sedmimetrove-vlny-vydesily-indonesii-nicily-domy-a-lode-pkw-zahranicni.asp?c=A070519_150240_zahranicni-_jan>.
96. Sesuvy půdy u sicilského městečka vyhnaly z domova 2000 lidí. Novinky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/192288-sesuvy-pudy-u-sicilskeho-mestecka-vyhna-ly-z-domova-2000-lidi.html>>.
97. Sever Chile zasáhlo silné zemětřesení. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 267, s. A6.
98. Severovýchod USA zasáhla ledová kalamita. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 294, s. A7.
99. Snowboardista pod lavinou nepřežil. Pátrací akce očima člena Horské služby. Deník.cz [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/snowboardista_lavina_krkonose_20080322.html>.

100. Sodomková, Magdalena. Hurikán Dean pustoší Karibik. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 193, s. A6.
101. Sopka v Guatemale chrlí lávu a kamení. Pohřešují se tři děti. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-05-29]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/sopka-v-guatemale-chrli-lavu-a-kameni-pohresuji-se-tri-deti-pny/ln_zahranici.asp?c=A100529_110906_ln_zahranici_kim>.
102. Sopka v oceánu u Jemenu zabíjela. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 229, s. A7.
103. Straková, Vladimíra. Chilany čekalo děsivé probuzení. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 50, s. 8.
104. Statkářka z Bohumína: Tuto povodeň už asi nepřežijeme. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-05-18]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/statkarka-z-bohumina-tuto-povoden-uz-asi-neprezijeme-pdp/ln_domov.asp?c=A100518_163753-_ln_domov_spa>.
105. Stoletá sněhová bouře zasypala výhodní pobřeží USA. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-02-06]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/stoleta-snehova-boure-zasypala-vyhodni-pobrezi-usa-fhw/ln_zahranici.asp?c=A100206_155246_ln_zahranici-tej>.
106. Straková, Vladimíra. Zemětřesení na Haiti: tisíce lidí sedí na ulicích, nemají kam jít. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-01-13]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/zemetreseni-na-haiti-tisice-lidi-sedi-na-ulicich-nemaji-kam-jit-p6x-/ln_zahranici.asp?c=A100113_130609_ln_zahranici_mtr>.
107. Strnadová, Tereza, Surá Martina. Utopená žena, spadlé domy, zavřeně město. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. A2.
108. Struha, Kamil. Tisíce lidí prchaly před vlnou. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 263, s. A6.
109. Struha, Kamil. Texas začal uklízet po ničivém živlu. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 217, s. A9.
110. Sumatru zasáhlo silné zemětřesení. Lidé ve strachu opustili domovy. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/sumatru-zasahlo-silne-zemetreseni-lide-ve-strachu-opustili-domovy-1pj/ln_zahranici.asp?c=A-100407_065326_ln_zahranici_pks>.
111. Sumatru zasáhlo zemětřesení, mrtvých může být až 200. Novinky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-09-30]. Dostupný z WWW:

<<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/180292-sumatru-zasahlo-zemetreseni-mrtvych-muze-byt-az-200.html>>.

112. Superbouřky zastavily tramvaje. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 140, s. A4.

113. Šalamounovy ostrovy zasáhlo silné zemětřesení, tsunami nehozí. Lidovka.cz [online]. 2010, [cit. 2010-06-26]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/salamounovy-ostrovy-zasahlo-silne-zemetreseni-tsunami-nehrozi-pxt-/ln_zahranici.asp?c=A100626_095049_ln_za-hranici-_tsh>.

114. Štos, Jakub. Do Troubek se vrátilo prokletí. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. B1.

115. Štos, Jakub. Voda krátila školu i pracovní dobu. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B1.

116. Štos, Jakub. Záchranáři tady byli dřív než voda. Včas nás varovali. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A3.

117. Štos, Jakub. Zase Troubky. Proč? Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A1.

118. Tajfun Krosa udeřil na Čínu. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 234, s. A7.

119. Tajfun Megi mífí na Čínu, na Filipínách zabil deset lidí. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-10-19]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/tajfun-megi-miri-na-cinu-na-filipinach-zabil-deset-lidi-pfw/ln_zahranici.asp?c=A101019_073722_ln_zahranici_pks>.

120. Tajfun zabil na Filipínách 240 lidí, ve Vietnamu dvě desítky. Novinky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-09-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/180165-tajfun-zabil-na-filipinach-240-lidi-ve-vietnamu-dve-desitky.html>>.

121. Tichomořím otřásl další zemětřesení, dva Češi jsou nezvěstní. Novinky.cz [online]. 2009, [cit. 2009-10-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/180468-tichomorim-otraslo-dalsi-zemetreseni-dva-cesi-jsou-nezvestni.html>>.

122. Tornádo v Číně zabilo nejméně čtrnáct lidí. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 193, s. A6.

123. Tornádo ničilo u Ostravy les i střechy. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.lidovky.cz/tornado-nicilo-u-ostravy-les-i-strechy>>.

dyp-

/ln_noviny.asp?c=A100828_000120_ln_noviny_sko&klic=238616&mes=100828_0>.

124. Troubky, symbol záplav 1997: „To víte, že se bojíme.“ Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B4.

125. Tsunami zpusťosilo pobřeží Šalamounových ostrovů. Zprávy.iDnes.cz [online]. 2007, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/tsunami-zpusťosilo-pobrezi-salamounovych-ostrovu-fhx/zahranicni.asp?c=A070402_071819_zahranicni_jan>.

126. Týden od zkázy na Haiti: novorozeně strávilo půl života pod troskami. Lidovky.cz [online]. 2010, [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.lidovky.cz/tyden-od-zkazy-na-haiti-novorozene-stravilo-pul-zivota-pod-troska-mi-lir->

/ln_zahranici.asp?c=A1001-20_0740-32_ln_zahranici_pks>.

127. USA zasáhl 'Stormaggedon', sněhová bouře zabila 12 lidí. Lidovky.cz [online]. 2011, [cit. 2011-02-03]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/usa-zasahl-stormaggedon-snehova-boure-zabila-12-lidi-fxt/ln_zahranici.asp?c=A110203_112340_ln_zahranici_jv>.

128. V Bulharsku zuří obrovský požár. Blesk.cz [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/98649/v-bulharsku-zuri-obrovsky-pozar-v-parku-rila.html>>.

129. V Číně se opět třásla země. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 205, s. A8.

130. V Číně upouštějí jezero, které hrozí milionu lidí. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 128, s. A6.

131. V Českém Švýcarsku hoří les, hasiči mají oheň pod kontrolou. Domaci.iHned.cz [online]. 2008, [cit. 2008-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://domaci.ihned.cz/c1-25801330-v-ceskem-svycarsku-hori-les-hasici-maji-ohen-pod-kontrolou>>.

132. V Karibiku zabíjela tropická bouře Olga. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 291, s. A5.

133. V Polsku zahynulo pět lidí pod vodou je i Osvětim-Birkenau. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A6.

134. Včerejší vodní drama minuta po minutě. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A2-A6.

135. Větrná smršť zabila na západě Evropy 54 lidí. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 50, s. A8.

136. Vichr lámal sloupy jako sirky. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 17, s. B1.

137. Vichr zesiluje, v noci hrozí orkán a sněhové bouře. Domaci.iDnes.cz [online]. 2007, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/do-ceska-vtrhne-silny-vitr-a-snehove-boure-fit-/domaci.asp?c=A070128_111750_domaci_zra>.
138. Vichřice zabila v Evropě více než padesát lidí. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 50, s. 7.
139. Vlny zabily dva lidi na výletní lodi u Francie. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 53, s. A8.
140. Voda klesá, ale je tu nová hrozba. Sesuvy půdy. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 116, s. A1.
141. Voda zaplavila sídliště v polské Vratislavi. Lidové Noviny. 2010, roč. XXIII, č. 119, s. 9.
142. Voda zatopila sklepy i pavilon opic. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 131, s. D1.
143. Východ země zasáhl silný vítr, převrátil i kamion. Mladá fronta Dnes. 2007, roč. XVIII, č. 247, s. A4.
144. Vytrvalý déšť by měl přestat. Přijdou maximálně přeháňky. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. B3.
145. Zápavy, co nám se vtrhly, jsou podobné těm z roku 1997. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 114, s. B1.
146. Zimmerlová, L., Oppelta, R. Nejdřív padl rekord, pak hned uhodily blesky. Mladá fronta Dnes. 2008, roč. XIX, č. 128, s. A7.
147. Znojmo čeká 200letou vodu, město opouštějí tisíce lidí. Domaci.iDnes.cz [online]. 2006, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/znojmo-ceka-200letou-vodu-mesto-opousteji-tisice-lidi-f99-/domaci.asp?c=A060329_202121_domaci_miz>.
148. Zoufalství. Povodně se vrátily. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 128, s. A1.
149. Wallerová, Radka. Pršet bude dál, ale už mnohem méně, doufají meteorologové. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 115, s. A4.
150. 16.53 – okamžik zkázy. Mladá fronta Dnes. 2010, roč. XXI, č. 11, s. A1.

1. Бенюмов, Константин. Двойной удар. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-10-27]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/articles/2010/10/27/indonesia/>>.
2. Более 30 человек погибли в Бразилии во время наводнений. Известия [online]. 2008, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news169961>>.
3. Более 300 человек эвакуированы из-за наводнения на юге Казахстана. Известия [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news165291>>.
4. В Армении произошло землетрясение. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-06-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/0/0/12182008.html>>.
5. В Атлантике тропический шторм "Даниэль" усилился до урагана. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=387699>>.
6. В Бразилии наводнение и оползни убили более 40 человек. Лента.ру [online]. 2001, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.lenta.ru/world/2001/12/26/mudslides/>>.
7. В Индонезии отменено предупреждение об угрозе цунами. РИАНовости [online]. 2008, [cit. 2008-09-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.rian.ru/elements/20080911/151165668.html>>.
8. В Гватемале объявлен траур по погибшим в оползнях. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/09/06/slide/>>.
9. В Индонезии произошло сильное землетрясение. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-08-07]. Dostupný z WWW: <http://aif.ru/news/news/news_id/24084>.
10. В Индонезии страшное цунами. Связи с людьми нет. Комсомольская правда [online]. 2007, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.kp.ua/online/news/1105/>>.
11. В Казахстане из-под снега эвакуированы более 500 человек. Лига.Новости [online]. 2007, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://news.liga.net/news/N0705192.html>>.
12. В Калифорнии снежные заносы. ProPogodu [online]. 2008, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.propogodu.ru/1/2254/>>.
13. В Китае в течение суток произошло более 170 подземных толчков. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/21010>.

14. В Китае зафиксированы новые подземные толчки. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20059>.
15. В Китае произошло еще одно землетрясение. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-05-26]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20697>.
16. В Китае произошло новое землетрясение. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20765>.
17. В Колорадо выпал град чудовищных размеров. Утро.ру [online]. 2005, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.utro.ru/articles/2005/04/22/431690.shtml>>.
18. В Нарынской области Кыргызстана произошло землетрясение. Информационное агенство 24 [online]. 2010, [cit. 2010-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://24.kg/incidents/69681-v-narynskoj-oblasti-kyrgyzstana-proizoshlo.html>>.
19. В ожидании тайфуна "Моракот" эвакуировали миллион китайцев. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/08/09/morakot/>>.
20. В Пакистане не хватает гуманитарной помощи. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=385324>>.
21. В Пакистане паводком смыто несколько деревень. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=387693>>.
22. В Петербурге прошел ночной шторм. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-10-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/10/06/tree/>>.
23. В Польше растет число жертв наводнения, погибли 15 человек. Аргументы и факты [online]. 2010, [cit. 2010-05-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.aif.ru/society/news/56757>>.
24. В Пятигорске ввели режим чрезвычайной ситуации. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-07-10]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/07/10/rain/>>.
25. В результате извержений вулкана в Индонезии погибли 138 человек. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-11-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/11/06/toll/>>.
26. В результате наводнения в Бразилии пропали без вести более тысячи человек. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-06-22]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/06/22/missing/>>.

27. В результате наводнения в Тайване погибли 62 человека. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-08-11]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/08/11/flood/>>.
28. В Свердловской области от удара молнии были разрушены несколько строений. ИТАРТАСС [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.itartass.ur.ru/news/?id=39390>>.
29. В США бушует торнадо: разрушены десятки домов. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/18601>.
30. В Тибете произошло сразу 2 землетрясения. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/world/disasters/566056751.html>>.
31. В Тихом океане в 38 км от сахалинского острова Симушир произошло землетрясение. Информационное агенство Regnum [online]. 2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.regnum.ru/news/1255707.html>>.
32. В Тихом океане появился Эль-Ниньо. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-07-10]. Dostupný z WWW: <http://lenta.ru/news/2009/07/10/el_nino/>.
33. В Чили началась эвакуация жителей вокруг проснувшегося вулкана Чайтен. ИнтерНовости [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.internovosti.ru/text/?id=3549>>.
34. В Чили снова просыпаются вулканы. Travel.ru [online]. 2008, [cit. 2008-10-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.travel.ru/news/2008/09/04/161161.html>>.
35. В Чили эвакуируют жителей районов рядом с пробудившимся вулканом. РИАНовости [online]. 2008, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.rian.ru/elements/20080704/113148142.html>>.
36. В штате Вайоминг произошло землетрясение. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-10-25]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/10/25/quake/>>.
37. В Японии вызвало цунами. Лента.ру [online]. 2011, [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2011/03/11/tsunami/>>.
38. Вражина, Анна. Ад и коллапс. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-12-28]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/articles/2010/12/28/hell/>>.
39. Вода ада. Российская Газета [online]. 2005, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.rg.ru/2005/02/04/asia.html>>.

40. Воздушные приливы уличили во влиянии на земные оползни. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-11-02]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/11/02/quakes/>>.
41. Волны цунами достигли побережья Африки. Новости.ру [online]. 2004, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://news.ntv.ru/57799/>>.
42. Вслед за наводнениями в Пакистан пришла холера. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=384766>>.
43. Гаити залило - в наводнении погибли 11 человек. Newsru.com [online]. 2010, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.newsru.com/world/28feb2010/gaiti.html>>.
44. Говорова, Анна. Землетрясения в Японии могут продлиться еще год. Новые новости [online]. 2011, [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.infox.ru/science/planet/2011/03/15/Zyemlyetryasyeniya_v.phtml>.
45. Гордеев, Влад. Манила просит о помощи. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-09-28]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/articles/2009/09/28/pilipinas/>>.
46. Гордеев, Влад. Сезон дождей. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-11-23]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/articles/2009/11/23/flood/>>.
47. Град в Барнауле уничтожил весь урожай. Вести [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=186411>>.
48. Жители Самары: "Думали, что землетрясение началось". Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388369>>.
49. Западные земли Германии заливают ливнями. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388559>>.
50. Землетрясение в Алматы грозит селями и оползнями. Vesti.kz [online]. 2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://vesti.kz/society/41242/>>.
51. Землетрясение в Греции: 6,5 баллов. Рамблер.события [online]. 2007, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/world/0/11940205.html>>.
52. Землетрясение в Новой Зеландии повредило 100 тысяч домов. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=390689>>.
53. Землетрясение и цунами в Индийском океане. Погибли российские туристы. Фонтанка.ру [online]. 2004, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.fontanka.ru/2004/12/26/107384/>>.

54. Землетрясение магнитудой 7,0 произошло на севере Японии. РИАНовости [online]. 2008, [cit. 2008-09-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.rian.ru/elements/20080911/151165909.html>>.
55. Землетрясение магнитудой 7,2 произошло в морской акватории Рюкю Японии. Газета Хэньминь Жибао [online]. 2010, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://russian.people.com.cn/95184/6904060.html>>.
56. Землетрясение силой 5,6 балла в Индонезии: один погиб, 60 ранены. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/world/disasters/13401762.html>>.
57. Из-за снежных бурь в США погибли 17 человек. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-12-10]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/12/10/snowy/>>.
58. Из-за циклона Сахалин оказался в транспортной блокаде. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/03/06/sakhalin/>>.
59. К берегам Филиппин приблизился сильный тайфун. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/10/18/megi/>>.
60. Камчатский вулкан повысил активность. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/15836>.
61. Китай оказался во власти стихии. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-04-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=355719>>.
62. Китайской провинции Гуандун грозит крупнейшее наводнение. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-06-17]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/21737>.
63. Ливень затопил центр Петербурга. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/08/14/peter/>>.
64. Ливни и оползни отрезали графство Корнуолл от остальной Англии. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-11-18]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/11/18/cornwall/>>.
65. Молния едва не спалила первобытный лес. Известия [online]. 2003, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news48586>>.
66. Молния поразила 9 туристов на Великой китайской стене. Росбалт [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.rosbalt.ru/2008/08/15/514153.html>>.

67. Московский троллейбус поразила молния. Утро.ру [online]. 2006, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.utro.ru/articles/2006/06/26/560169.shtml>>.
68. Мощное землетрясение в Перу вызвало цунами! Сотни жертв. [online]. 2007, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.x-top.org/news/10384/>>.
69. Мощный шторм обрушился на Ростов-на-Дону. Вести [online]. 2008, [cit. 2008-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=191252>>.
70. На Австралию обрушился циклон "Улуй". Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/03/21/cyclone/>>.
71. На Австрию обрушились грозовые ливни с градом. Pravda.ru [online]. 2009, [cit. 2009-08-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.pravda.ru/news/society/22-08-2009/321463-snihiya-0/>>.
72. На Байкале произошло землетрясение силой 6,7 баллов. Аргументы и факты [online]. 2010, [cit. 2010-09-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.aif.ru/society/news/68440>>.
73. На Гавайях началось извержение вулкана Килауэа. Travel.ru [online]. 2008, [cit. 2008-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.travel.ru/news/2008/07/15/125082.html>>.
74. На Камчатке вулкан Шивелуч выбросил пепел на высоту до 7,5 километра. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=387424>>.
75. На Камчатке опасаются схода снежных лавин. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/15351>.
76. На Камчатке произошло мощное подводное землетрясение. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-07-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=381811>>.
77. На Камчатке фонтанирует пеплом и лавой самый большой в Евразии вулкан. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388763>>.
78. На Камчатку обрушились гроза, гром и молнии. Regnum.ru [online]. 2004, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.regnum.ru/news/306116.html>>.
79. На Курилах произошло землетрясение магнитудой 4,0. Аргументы и факты [online]. 2009, [cit. 2009-08-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.aif.ru/society/news/37702>>.

80. На Москву обрушился буран. Тюменская линия [online]. 2007, [cit. 2007-06-07]. Dostupný z WWW: <http://www.t-l.ru/print.shtml?lot_id=116970795931075>.
81. На Сахалине бушует снежный циклон. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=348479>>.
82. На Сахалине под тяжестью снега обрушилась крыша школы. Лента.ру [online]. 2009, [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/03/20/roof/>>.
83. На Сахалине произошло землетрясение. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/russia/disasters/13394089.html>>.
84. На Сахалине – снежные заносы. MKRU [online]. 2007, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.mk.ru/blogs/MK/2007/11/21/srochno/324862/>>.
85. Сахалинские спасатели нашли под лавиной тело второго железнодорожника. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/01/04/body/>>.
86. На севере Чили снова произошли сильные землетрясения. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/0/0/11611889.html>>.
87. На Сицилии произошло землетрясение крупнейшего вулкана Европы. Nohchi.vu [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.nohchi.vu/news/detail.php?ID=40258>>.
88. На Сочи обрушился штормовой ливень с градом. Информационное телеграфное агентство России Региональное представительство в Краснодарском крае [online]. 2009, [cit. 2011-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://itar-tasskuban.ru/news/article?type=sochi&i=2504>>.
89. На Техас надвигается тропический шторм «Долли». Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/23359>.
90. На Францию обрушились ураганы и грозы, пострадали десятки людей. Известия [online]. 2008, [cit. 2008-05-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news53525>>.
91. На Фиджи обрушился сильнейший за последние десятилетия циклон. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/03/15/cyclone/>>.

92. На юг Китая обрушился шторм: погибли 16 человек. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/22285>.
93. На юге России бушуют атмосферные фронты. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=346490>>.
94. На японском острове Хоккайдо произошло землетрясение магнитудой 5,3. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=390286>>.
95. Наводнение в Пакистане: обстановка осложняется. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388747>>.
96. Наводнения в Индонезии унесли жизни около ста человек. ProPogodu [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.propogodu.ru/1/5898/>>.
97. Наводнения и оползни унесли жизни 20 человек на юго-западе Китая. Новости Китая [online]. 2008, [cit. 2008-08-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.chinanews.ru/news/accidents/0943-12082008.html>>.
98. Новая волна паводка в Пакистане смыла с лица земли несколько деревень. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=387440>>.
99. Новое землетрясение в Южной Америке. Рамблер.события [online]. 2007, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/0/0/11615608.html>>.
100. Новые землетрясения в Китае разрушили 420 тысяч строений. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-05-27]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20796>.
101. Оползень в Колумбии накрыл около 150 человек. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-12-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/12/06/landsly/>>.
102. От лавины в Австрии никто не пострадал. Лента.ру [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2008/04/22/niemand/>>.
103. От наводнений в Китае погибли 169 человек. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-06-17]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/21676>.
104. Паводки в Китае отрезали от мира около 4 тыс. человек. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20829>.

105. Пепел вулкана Чикурачки на Курилах растянулся длинным шлейфом и попал в городской водопровод. Newsru.com [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.newsru.com/russia/07aug2008/vulkan.html>>.
106. По уточненным данным, магнитуда землетрясения в Иране составила 7,5. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/events/disasters/566067429.html>>.
107. По Японии ударил океан. Независимая газета [online]. 2005, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.ng.ru/events/2005-08-17/10_japan.html>.
108. Подземные толчки сотрясли Тибет. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/world/disasters/13401391.html>>.
109. Пожарные нескольких областей Болгарии борются с лесным пожаром, возникшем в Национальном парке „Рила“ на высоте 1800 метров над уровнем моря. Главный финансовый сервер [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://gfs.com.ua/news.php?id=22305>>.
110. После землетрясения Китаю угрожает наводнение. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-05-25]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20665>.
111. При землетрясении в Китае погибли 107 человек. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/20024>.
112. При сходе лавин на австрийском горнолыжном курорте погиб человек. Лента.ру [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2008/01/04/avalanche/>>.
113. Природа безумствует: география природных катаклизмов. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-07-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=380288>>.
114. С трассы Алма-Ата - Екатеринбург из-за бурана эвакуированы более 200 человек. Российское Информационное Агентство [online]. 2007, [cit. 2007-02-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.ura.ru/content/svrd/21-02-2007/news/17729.html>>.
115. Сильное землетрясение в Греции: есть жертвы. Рамблер.события [online]. 2008, [cit. 2008-09-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/events/disasters/12889102.html>>.

116. Сильный пожар бушует в национальном парке Австралии. Известия [online]. 2002, [cit.2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news26284>>.
117. Снежные заносы перекрыли движение в Казахстане. Рамблер.события [online]. 2007, [cit. 2008-08-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.rambler.ru/news/events/disasters/9769521.html>>.
118. Сотни водителей застряли в сугробах на немецком автобане. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-01-10]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/01/10/schnee/>>.
119. "Специальный репортаж": в плену у вулкана. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=355252>>.
120. Стихия атакует Европу. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=386058>>.
121. США заливают дожди. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/17327>.
122. Тайфун вызвал отключение электричества на Тайване. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-09-19]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/09/19/taiwan/>>.
123. Торнадо снес с рельсов грузовой состав в Аризоне. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-10-07]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/10/07/tornado/>>.
124. Транскавказскую магистраль закрыли из-за снежных заносов. Лента.ру [online]. 2006, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.lenta.ru/news/2006/03/07/night/>>.
125. Тропический шторм "Жоржет" достиг побережья Мексики. Лента.ру [online]. 2010, [cit. 2010-09-22]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/09/22/georgette/>>.
126. Тропический шторм "Фрэнк" у берегов Мексики достиг силы урагана. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388207>>.
127. Тропический шторм "Эрл" перерос в ураган. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388932>>.
128. Тысячи индонезийцев бегут от проснувшегося вулкана. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=388931>>.
129. У берегов Суматры произошло мощное землетрясение. Лента.ру [online]. 2005, [cit. 2008-06-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.lenta.ru/news/2005/11/19/quake/>>.

130. Ураган нанес столице серьезный ущерб. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-06-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=368270>>.
131. Ураган "Эрл" достиг Восточного побережья США. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=390293>>.
132. Ураган "Эрл" достиг четвертой из пяти категории опасности. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-08-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=389214>>.
133. Ураганный ветер в Тбилиси привел к гибели человека. Новости-Грузия [online]. 2010, [cit. 2010-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.newsgeorgia.ru/politics/20100222/151318234.html>>.
134. Циклон в Мьянме унес жизни более 22 тысяч человек. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/19798>.
135. Цунами в Индийском океане: число погибших достигло 63 тысяч. Полит.ру [online]. 2004, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.polit.ru/news/2004/12/29/death toll.html>>.
136. Цунами накрыло индонезийский курорт. Новости.ру [online]. 2006, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://news.ntv.ru/90605/>>.
137. Чили будет трясти еще как минимум неделю. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=344441&cid=1>>.
138. Число жертв наводнений и оползней в Индонезии превысило 205 человек. РИАНовости [online]. 2006, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.rian.ru/world/20060622/49897703.html>>.
139. Число жертв стихии в Гватемале превысило 40 человек. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=390753>>.
140. Число жертв субтропического шторма "Ольга" превысило 20 человек. Известия [online]. 2007, [cit. 2008-09-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.izvestia.ru/news/news157508>>.
141. Число жертв цунами в Индонезии достигло 500 человек. Подробности [online]. 2006, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.podrobnosti.ua/accidents/calamities/2006/07/19/331571.html>>.
142. Число погибших от землетрясения в Чили достигло 147 человек. Вести [online]. 2010, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.vesti.ru/doc.html?id=344483>>.

143. Число учтенных жертв цунами в Индонезии превысило 15 тысяч человек. Комсомольская правда [online]. 2004, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.kp.ru/online/news/21837/>>.
144. Шаровая молния поразила китайскую телебашню. Газета Утро [online]. 2002, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.votpusk.ru/news.asp?msg=5364>>.
145. Шторм "Ольга" вызвал наводнения и оползни. Svali.ru [online]. 2007, [cit. 2008-09-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.svali.ru/index.php?index=11&ts=20071214115943&cntr=505>>.
146. Штормовая погода обрушилась на Ливан и Восточное Средиземноморье. Радио Маяк [online]. 2010, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiomayak.ru/doc.html?id=175143&cid=45>>.
147. Яву смыло цунами. Газета.ру [online]. 2006, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.gazeta.ru/2006/07/18/oa_208430.shtml>.
148. 18 человек погибли под лавиной в Таджикистане. Подробности [online]. 2006, [cit. 2008-06-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.podrobnosti.ua/accidents/calamities/2006/02/01/282656.html>>.
149. 44 человека погибли в результате тропического циклона «Иван» на Мадагаскаре. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/16087>.
150. 252 человека стали жертвами наводнений в Китае. Аргументы и факты [online]. 2008, [cit. 2008-07-03]. Dostupný z WWW: <http://www.aif.ru/news/news/news_id/22481>.

Пříloha

Rusko – český slovníček

Стихийные бедствия – Živelní pohromy

анома́лия, -и ž природная	anomálie přírodní
атмосфе́ра, -ы ž	atmosféra
атмосфе́рное давле́ние	atmosférický tlak
атмосфе́рный фронт	atmosférická fronta
бе́дствие, -ия s стихийное зо́на бе́дствия в райо́н бе́дствия отпра́влена гуманитарная по́мощь	pohroma, katastrofa živelní, přírodní postižená oblast do postižené oblasti byla poslána humanitární pomoc
бура́н, -а m из-за бура́на	sněhová bouře kvůli bouři, vlivem bouře
бу́ря, -и ž снежная бу́рный	bouře, bouřka (silný ničivý vítr) sněhová bouřlivý, prudký, rozbouřený
ве́тер, -тра m пору́вистый си́льный урага́нный шквале́истый ю́жный	vítr nárazový silný orkánový, uragánový prudký, nárazový jižní

порывы ветра	nárazy větru, poryvy v.
ветер 5 – 10 м/с (метров в секунду)	vítr 5 – 10 m/s (metrů za sekundu)
ветер с порывами до 24 – 29 м/с	vítr s nárazy do 24 – 29 m/s
в. валил деревья	v. kácel, porážel stromy
в. повалил шесть деревьев	v. porazil, skácel šest stromů
в. срывал крыши	v. strhával střechy
скорость ветра достигала 150 км/ч	rychlost větru dosahovala 150 km/h
сильным ветром сорвало крышу	silný vítr strhl střechu
с. в. было нарушено электроснабжение	s. v. přerušil dodávky elektřiny
дерево придавило автомашину	strom spadl na auto
сваленные/упавшие/поваленные деревья	popadané, spadené stromy
видимость, -и ž	viditelnost
плохая	špatná
в. ухудшилась	v. se zhoršila
вихрь, -я m	vichřice
вода, -ы ž	voda
дождевая вода	dešťová voda
питьевая вода	pitná voda
потоки воды	proudy, přívaly vody
подъем уровня воды	navýšení vodní hladiny
уровень воды поднялся на 40 сантиметров	hladina vody se zvedla o 40 centimetrů
уровень воды достиг критической точки	hladina vody dosáhla kritické hranice
выкачивать/откачивать воду	odčerpávat, pumpovat vodu
вычерпывать воду	odčerpávat vodu
водный вал	vodní stěna, vlna
водный вал катился	vlna se valila

волна, -ы žдвухметроваямощнаяприливная волнаволны достигали высоты...волна срывала дома**вспышка, -и ž**вспышки холеры**вулкан, -а m**активныйдействующийпроснувшийвсплеск активности вулканажерло вулканаподножие вулканаизвержение вулканавулкан проснулсявулканический пепелпеплопадпепловые выбросы (выбросы пепла)тучи пеплавулканическое облаковулкан выбросил/извергал пепел на
высоту...вулкан фонтанирует лавойповерхность водохранилищ покрыта
слоем пеплалаваобломочнаяраскаленная**vlna**

dvoumetrová

mohutná

přílivová vlna

vlny dosahovaly výšky...

vlna strhávala domy

propuknutí, vypuknutí, vzplanutí

vypuknutí cholery

sopka

aktivní

činná

probuzená

zvýšená aktivita (činnost) sopky

jícen sopky

úpatí sopky

výbuch sopky, erupce

sopka se probudila

vulkanický, sopečný popel

spad sopečného popelu

vyvrhování popela

mraky popela

sopečný mrak

sopka vychrlila/chrlila popel do výšky...

ze sopky tryská/proudí láva

povrch vodních nádrží je pokryt vrstvou
popela

láva

úlomkovitá (tvořená úlomkovitými
horninami)

rozžhavená

лава <u>изливается</u>	láva tryská, teče, vylévá se
<u>выбросы</u> лавы	výlevy lávy
кратер	kráter
над кратером <u>поднимаются столбы</u> газа	nad kráterem stoupají sloupy plynu
скопление <u>газов</u>	hromadění plynů
горящий газ	hořící plyn
<u>сильный</u> гул	silné dunění
<u>подземные</u> шумы	podzemní šelesty
расплавленные <u>горные</u> породы	roztavené horniny
ожог	spálenina, popálenina

вьюга, -и ž

sněhová bouře

гололедица, -ы ž

náledí

гололёд, -а m

náledí, námraza

град, -а m

krupobití, kroupy

град выпал размером...

padaly kroupy o velikosti...

град скосил весь урожай

krupobití zničilo celou úrodu

градины

kroupy

градины диаметром около 5 см

kroupy o průměru kolem 5 cm

льдинки

kroupy, malé ledové kry

гроза, -ы ž

bouře, bouřka (bouře s deštěm, hromy a blesky)

летние грозы

letní bouřky

гроза продолжалась в течение часа

bouřka trvala hodinu

гром

hrom

раскаты грома

burácení hromu

молния

blesk

шаровая молния

kulový blesk

вспышки молний

záblesky blesků

от удара молнии были разрушены ...
молния поразила...
м. попала в...
м. ударила в...
грозовой
грозовые разряды

дождь, -я m

сильный
затяжные дожди
ливневые дожди
проливные дожди
сезонные дожди
сезон дождей
из-за дождя образовались огромные
лужи
проливные дожди оставили без крова
15 тысяч человек
США заливают проливные дожди

жертва, -ы ž

о жертвах не сообщается

зона риска

землетрясение, -я s

подводное
з. вызвало панику
з. длилось почти минуту
з. произошло на глубине...
повторные толчки
подземные толчки
остаточные п. т.

úderem blesku byly zničeny...
blesk zasáhl...
b. zasáhl, uhodil do...
b. udeřil, uhodil do...
bouřkový, bouřlivý
bouřkové výboje

děšť

silný
vytrvalé dešťe
lijáky
přivalové, prudké dešťe; lijáky
sezónní dešťe
období dešťů
vlivem dešťe se tvořily obrovské louže
přivalové dešťe připravily o střechu nad
hlavou 15 tisíc lidí
USA postihly přivalové dešťe

oběť

oběti nejsou hlášeny

riziková oblast

zemětřesení

podmořské
z. vyvolalo paniku
z. trvalo téměř minutu
k zemětřesení došlo v hloubce...
dodatečné, následné otřesy
podzemní otřesy
dodatečné, následné p. o.

за <u>ф</u> ик <u>с</u> ированы п. т.	zaznamená <u>ny</u> p. o.
магн <u>и</u> туда зем <u>л</u> етря <u>с</u> ения	velikost země <u>tř</u> esení
зем <u>л</u> етря <u>с</u> ение магн <u>и</u> тудой 4,0	země <u>tř</u> esení o síle 4,0
мо <u>щ</u> ность зем <u>л</u> етря <u>с</u> ения	síla země <u>tř</u> esení
зем <u>л</u> етря <u>с</u> ение имело <u>с</u> илу в 5,2 ба <u>л</u> ла	země <u>tř</u> esení mělo sílu 5,2 stup <u>ň</u> ů
зем <u>л</u> етря <u>с</u> ение <u>с</u> илой	země <u>tř</u> esení o síle
<u>с</u> ила тол <u>ч</u> ка <u>с</u> оста <u>в</u> ила 5,9 ба <u>л</u> лов по	síla otřes <u>ů</u> dosáhla 5,9 stup <u>ň</u> ů Richterovy
шка <u>л</u> е Р <u>и</u> х <u>т</u> ера	šká <u>l</u> y
шка <u>л</u> а Р <u>и</u> х <u>т</u> ера	Richterova šká <u>l</u> a, Richterova stup <u>n</u> ice
э <u>п</u> и <u>ц</u> ент <u>р</u>	epicent <u>r</u> um
от <u>г</u> оло <u>с</u> ки зем <u>л</u> етря <u>с</u> ения о <u>щ</u> у <u>щ</u> ались	odezvy země <u>tř</u> esení cítili i ve mě <u>š</u> tě...
да <u>ж</u> е в го <u>р</u> оде...	
коле <u>б</u> ание зем <u>л</u> и	chvě <u>n</u> í, záchvě <u>v</u> y země
под <u>в</u> иж <u>к</u> и зем <u>н</u> ой ко <u>р</u> ы	pohyby zemské k <u>ů</u> ry
те <u>к</u> тони <u>ч</u> еские пл <u>и</u> ты	tektonické/litosférické desky
об <u>л</u> ом <u>к</u> и	trosky
го <u>р</u> од был смер <u>т</u> с ли <u>ц</u> а зем <u>л</u> и	mě <u>š</u> to bylo srovnáno se zemí (vymazáno/smeteno z povrchu zemského)
из <u>в</u> л <u>е</u> чь жив <u>ы</u> х из-под завал <u>о</u> в	vytáhnout/vyprostit živé z trosek
на <u>д</u> е <u>ж</u> ды най <u>т</u> и жив <u>ы</u> х оста <u>е</u> тся все	nadě <u>je</u> najít živé je stále menší
м <u>е</u> н <u>ь</u> ше	
не <u>к</u> оторые до <u>м</u> а	některé domy se zřítily, zbor <u>t</u> ily, spadly
обру <u>ш</u> ились/разру <u>ш</u> ились	
обвал <u>и</u> лись со <u>т</u> ни стро <u>е</u> ний	zřítily se, zhrou <u>t</u> ily se stovky budov
под завалами оста <u>ю</u> тся 18 т <u>ы</u> сяч человек	pod troskami zůstává 18 tisíc lidí
сте <u>н</u> ы потрес <u>к</u> ались	stěny popraskaly
зной, -я m	parno, vedro
комендантский час	zákaz vycházení
катаклиз<u>м</u>, -а m	kataklyzma
природный	přírodní

лави́на, -ы ž

остаточная

снежная

ширина лавины составила...

лавина сошла

сход снежной лавины

снежная лавина накрыла 18 человек

лыжники были извлечены из-под снега

спасатели откопали сноубордиста

в результате схода лавин погибли...

лѐд, льда и льду m

корка льда

ливень, -вня m

мощный

грозовые ливни

обильные ливни

тропические ливни

ливень затопил центр

мародѐрство, -а s**метель, -и ž**

метель привела к заторам

метеоролог, -а m

метеорологи прогнозируют...

морпех, -а m**наводнение, -я s**

при наводнениях погибли...

lavina

následná

sněžová

šířka laviny byla...

lavina spadla

sesuv sněžové laviny

sněžová lavina zasypala 18 lidí

lyžaři byli vyhrabáni ze sněhu

záchranáři vykopali snowboardistu

při sesuvu laviny zemřelo...

led

námraza

liják

mohutný

bouřkové lijáky

vydatné lijáky

tropické lijáky

liják zatopil centrum

drancování**vánice, metelice, sněžová bouře**

vánice způsobila zácpy

meteorolog

meteorologové předpovídají...

příslušník mořské pěchoty**povodeň**

při povodních zahynulo...

река принялась затопливать дома
от наводнений никто не пострадал
жертвами наводнений оказались...
талые воды подтопили...
дороги размыты
мосты уничтожены
дамбы из мешков с песком
реки вышли из берегов

небо

безоблачное н.

оказаться в ловушке

оползень, -зня

земляная лавина
оползни завалили...

осадки, -ов

обильные
выпало 391 миллиметра осадков
выпала месячная норма осадков

отлив, -а m

очаг, -а m

о. землетрясения
о. пожара
о. возгорания
очаг залегал на глубине...

паводок, -дка m

очередной

řeka začala zaplavovat domy
při povodních nebyl nikdo zraněn
obětmi povodní se stali...
voda z roztáleného sněhu zčásti zatopila...
cesty jsou podemleté/vymleté
mosty jsou zničené
hráze z pytlů s pískem
řeky se vylily z břehů

nebe, obloha

bezmračné nebe, jasná obloha

ocitnout se v pasti

sesuv půdy

lavina půdy
sesuvy půdy zavalily...

srážky

vydatné
spadlo 391 mm srážek
spadl měsíční úhrn srážek

odliv

ohnisko

о. земětřesení
о. požáru
о. vznícení
ohnisko se nacházelo v hloubce...

povodeň, vysoká voda

pravidelná

паводковая волна
паводкоопасные районы
противопаводковые мероприятия

povodňová vlna
oblasti ohrožené vysokou vodou
protipovodňová opatření

погода, -ы ž

неблагоприятная

неустойчивая

снежная

штормовая

непогода

натиск погоды

погодные условия

п. у. должны нормализоваться

прогноз погоды

38 градусов в тени

počasí

nepříznivé

nestálé

sněhové

bouřkové

špatné počasí

nápor počasí

klimatické podmínky

k. p. by se měly vrátit do normálu

předpověď počasí

38 stupňů ve stínu

пожар, -а m

крупный

вспыхнул

охватил

лесные пожары

выгорело 30 тыс. га территории парка

пожарные

пожарные команды

поджечь

причиной пожара стала молния

огненная стихия

гашение огня

вертолёты (самолёты) для тушения огня

заливать огонь

удалось взять пламя под контроль

сильный пожар бушует

požár

rozsáhlý, velký

vypukl

zachvátil

lesní požáry

shořelo 30 tis. ha parku

hasiči

hasičské sbory

podpálit, zapálit

příčinou požáru byl blesk

ohnivý živel

hašení ohně

virtulníky (letadla) na hašení ohně,

hasičské virtulníky (letadla)

hasit oheň

podařilo se dostat oheň pod kontrolu

zuří obrovský požár

поисковая операция	pátrací akce
поисковые работы	pátrací práce
поисковые собаки	pátrací psi
последствие, -я s минимизация последствий	následek, důsledek minimalizace následků
пострадавший, -его m пострадавшие от наводнений	postižený, poškozený lidé postižení povodněmi
потепление, -я s глобальное	oteplení, oteplování globální
похолодание, -я s	ochlazení
предупреждение, -я s грозовое п. п. объявлено	varování před varování před bouřkou je vyhlášeno/vydáno varování
прилив, -а m	příliv
произойти произошло землетрясение, наводнение...	dojít k něčemu došlo k zemětřesení, povodním...
пропавший без вести	pohřešovaný
руины, руин (ед. руина, -ы ž)	ruiny
сейсмолог, -а m сейсмическая активность сейсмоопасность	seizmolog seizmická činnost nebezpečí seizmické činnosti

сейсмоустойчивость
сейсмические удары
часть тектонического разлома

seizmická stabilita
seizmické otřesy
část tektonického zlomu

сель, -я m
ливни привели к селевым сходам

proud bahna a kamení
lijáky vyvolaly laviny bahna a kamení

синоптик, -а m

synoptik

смерч, -а m

smršť

снег, -а m
мокрый
таяние снега
снег завалил магистраль
снегопад не прекращается
дороги заметены
снежные завалы
снежные заносы
с. з. перекрыли движение
снежные массы
снежные сугробы
снежный заряд
снежный плен
снежный покров
с. п. достиг десяти сантиметров
высота с. п. превышала 130 см
уборка снега
работы по расчистке
слой снега толщиной 3 – 4 метра
увязнуть в снегу
застрявшие в снегу машины
заснеженные поля

sníh
mokrý
tání sněhu
sníh zatarasil dálnici
nepřestává padat sníh
cesty jsou zasypané
sněhové návěje, závaly
sněhové závěje, sněhové jazyky
s. z. zastavily dopravu
sněhové masy
sněhové závěje, návěje
silné sněžení s nárazy větru
sněhové zajetí
sněhová pokrývka
s. p. dosáhla výšky deseti centimetrů
výška s. p. překračovala 130 cm
úklid sněhu
úklidové páce
vrstva sněhu o tloušťce 3 – 4 metry
uváznout, zapadnout ve sněhu
auta uvízla ve sněhu
zasněžená pole

снегоочиститель

sněhový pluh

спасатель, -я m

záchranář

спасательная операция

záchranné práce

спасательная служба

záchranná služba

стихия, -и ž

živl

разгул стихии

běsnění, zuření živlu

стихией было уничтожено

živlem bylo zničeno

стихия затронула

živl zasáhl, postihl

регионы, пострадавшие от стихии

oblasti postižené živelnou pohromou

тайфун, -а m

tajfun

тропический

tropický

обрушился на...

udeřil na...

температура, -ы ž

teplota

температура воздуха

teplota vzduchu

т. составила 15 градусов ниже нуля

bylo 15 pod nulou

траур, -а m

smutek

объявлен траур

vyhlášen smutek

торнадо, neskl. m

tornádo

бушует

zuří, řádí

туман, а m

mlha

густой

hustá

стелился

rozprostírala se

ураган, -а m

orkán, uragán, hurikán

надвигается

blíží se, hrozí

уцелеть

ущерб, -а *от чего* m

ущерб в десятки миллионов

стихия нанесла значительный ущерб

циклон, -а m

тропический

циклон унёс жизни 44 человек

циклон третьей категории по шкале

Саффира - Симпсона

антициклон

фронтальные разделы

цунами, neskl. s

волна-цунами

разрушительное цунами

опасность возникновения цунами

цунами высотой...

700 человек получили ранения

цунами накрыло Индонезию

величина цунами

цунами было вызвано землетрясением

число погибших достигло 63 тысяч

несколько деревнь смыло в океан

вода хлынула в окна

чрезвычайное положение

вести режим чрезвычайного положения

шторм, -а m

тропический

субтропический

zůstat celý, zůstat naživu

škoda

škoda za deset milionů

živl způsobil značné škody

cyklón; cyklóna (tlaková níže)

tropický

cyklón připravil o život 44 lidí

cyklón třetí kategorie Saffir-Simpsonovy

stupnice

anticyklóna, tlaková výše

frontální rozhraní

tsunami

vlna tsunami

ničivá tsunami

nebezpečí vzniku tsunami

tsunami o výšce...

bylo zraněno 700 lidí

tsunami zasáhla/zalila Indonésii

velikost tsunami

tsunami bylo vyvoláno zemětřesením

počet mrtvých dosáhl 63 tisíc

několik vesnic bylo smeteno do oceánu

voda se valila do oken

mimořádný stav

vyhlásit mimořádný stav

bouře (silná bouře na moři)

tropická

subtropická

ночной

шторм вызвал наводнения и оползни

шторм направляется на север

шт. сформировался

штормовой

noční

bouře vyvolala povodně a sesuvy půdy

bouře míří, směřuje na sever

b. se vytvořila

bouřlivý, bouřkový

эвакуация, -и ž

срочная

эвакуация из зоны затопления

эвакуировать

evakuace

okamžitá

evakuace ze zatopené oblasti

evakuovat

Эль-Ниньо, neskl. s

El Niño

явление, -я s

атмосферное

природное

jev

atmosférický

přírodní